

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Daniela Chvátalová

**Problematika tzv. hate speech v kontextu
svobody projevu**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Jan Wintr, Ph.D.

Katedra: Katedra ústavního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 16. 8. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 336 417 znaků včetně mezer.

Daniela Chvátalová

V Praze dne 16. 8. 2020

Na tomto místě náleží poděkování doc. JUDr. PhDr. Janu Wintrovi, Ph.D. za vedení této diplomové práce. Zejména děkuji za všechny cenné rady a připomínky, které mi během psaní této práce poskytl. Poděkování patří též mé rodině za projevenou podporu po celou dobu mých studií.

Tato práce vznikla v rámci plnění projektu Specifického vysokoškolského výzkumu (SVV) Univerzity Karlovy č. 260 494 „*Integrovaná úloha lidských práv v současném právu*“.

Použity jsou právní předpisy účinné k 16. 8. 2020.

Obsah

Úvod.....	6
1 Svoboda projevu.....	8
1.1 Zakotvení ochrany svobody projevu.....	8
1.2 Svoboda projevu v systému ochrany základních práv a svobod	11
1.3 Jde o projev?	12
1.4 Typologie projevů.....	15
1.4.1 Politický projev	16
1.4.2 Umělecký projev	17
1.4.3 Komerční projev.....	19
1.5 Další hodnotící aspekty projevů	21
1.6 Hranice svobody projevu	23
1.7 Zásahy do svobody projevu a jejich přezkum	26
2 Hate speech.....	28
2.1 Argumenty pro a proti regulaci hate speech	31
2.1.1 Obecná východiska regulace hate speech	33
2.1.2 Důstojnost jako ultimátní hodnota	34
2.1.3 Je hate speech daní za svobodu?	35
2.1.4 Hate crimes jako postih za špatný charakter?	37
2.1.5 Militantní demokracie v boji proti nenávisti.....	38
2.1.6 Zákaz hate speech jako povinnost státu	39
2.1.7 Jednotnost společenské diskuse jako důsledek regulace hate speech	40
2.1.8 Morální neutralita státu – ano, nebo ne?	41
2.1.9 Riziko přílišné ingerence soudní moci	42
2.1.10 Regulace hate speech, nebo alibismus?	42
2.2 Nenávist jako právní koncept	43
2.3 Rozdíl mezi hate speech a chráněným projevem.....	46
2.4 Kategorie nenávistných projevů	50
2.5 Proporcionalita vs. nenávistné projevy	53
3 Hate speech v kyberprostoru	55
3.1 Svoboda projevu v digitální době	55
3.2 Role soukromých subjektů a riziko novodobé cenzury	57
3.3 Hate speech online	60
3.4 Odpovědnost provozovatelů v kyberprostoru.....	62
3.5 Německo a Francie v boji proti online hate speech	66
3.6 <i>Quo vadis</i> , Evropo?.....	68
4 Právní regulace hate speech na mezinárodní úrovni	70
4.1 Univerzální mezinárodní právo	71
4.2 Regionální mezinárodní právo.....	72
4.2.1 Rada Evropy.....	72
4.2.2 Právo Evropské unie	76
5 Právní regulace hate speech na vnitrostátní úrovni	76
5.1 Regulace v soukromém právu.....	77
5.2 Regulace v antidiskriminačním právu	80
5.3 Regulace ve správním právu.....	83
5.3.1 Správní trestání.....	83
5.3.2 Hate speech a média.....	85
5.4 Regulace v trestním právu	89

5.4.1 Hate crimes.....	89
5.4.2 Systematika postihu hate crimes v českém trestním právu.....	90
5.4.3 Charakteristické znaky oběti jako znak skutkové podstaty.....	91
5.4.4 Postihování hate speech v trestním zákoníku.....	92
5.4.5 Trestné činy narušující soužití lidí	93
5.4.6 Trestné činy proti lidskosti.....	96
5.4.7 Relevantní judikatura	100
5.4.8 Aktuální data k vývoji hate crimes	104
5.5 Reflexe stávající právní regulace hate speech	107
5.5.1 Úvahy <i>de lege lata</i>	108
5.5.2 Úvahy <i>de lege ferenda</i>	116
Závěr.....	119
Seznam zkratk	123
Seznam použitých zdrojů	124
Seznam příloh.....	140

Úvod

Tato diplomová práce s názvem *Problematika tzv. hate speech v kontextu svobody projevu* se zabývá regulací nenávistných projevů na úrovni mezinárodního i vnitrostátního práva. Cílem práce je popsat fenomén hate speech, analyzovat právní instrumenty regulace nenávistných projevů, zodpovědět otázku, zda je z hlediska ochrany svobody projevu legitimní a spravedlivé omezovat svobodu projevu z důvodu hate speech a komplexně popsat možné přístupy k regulaci napříč jednotlivými právními odvětvími. Tato diplomová práce poskytuje též srovnání přístupu Česka a jiných evropských zemí k regulaci hate speech.

Význam i volba tématu vyplývá z jeho aktuálnosti v celospolečenské debatě. S narůstající polarizací společnosti, výzvami globalizovaného světa a vyhrocením politických debat se s projevy nenávisti setkáváme stále častěji.¹ Reakcí mnoha pluralitních demokracií na aktuální společenské klima je určitá míra omezení svobody projevu. Tento přístup se ovšem setkává s nesouhlasem řady odpůrců legislativy upravující hate speech. Uvedená práce se pokouší s jednotlivými argumenty pro i proti regulaci hate speech vypořádat a přednést právní argumentaci, proč je z v demokratickém právním státě vhodné určité formy nenávistných projevů omezovat a sankcionovat.

Otázka regulace a limitace projevů nenávisti ve veřejném prostoru je výzvou jak pro právní teoretiky a vzdělávací systém, tak pro odborníky na informační technologie nebo bezpečnostní složky. Se vznikem nových technologií a v důsledku globálního rozvoje internetu došlo v posledních letech k zásadní proměně veřejného prostoru. Koncepce ochrany svobody projevu byla původně konstruována s předpokladem, že stát je jejím garantem i kontrolorem. S rozšířením sociálních i jiných internetových sítí však do veřejného prostoru vstupují soukromé nadnárodní společnosti, které rozhodují o tom, jaké projevy jsou či nejsou dovolené. S malými vstupními náklady na straně uživatele může téměř každý zveřejňovat a vyjadřovat své názory, které se mohou během pár vteřin šířit po celém světě. Právní řád by měl být schopen reagovat na tyto změny, a proto je v předložené práci též komplexně rozebrán fenomén hate speech v kyberprostoru.

Práce je strukturována do pěti kapitol, přičemž nejprve je vymezen koncept ochrany svobody projevu a jeho zakotvení v mezinárodním i vnitrostátním právu. V této kapitole jsou rovněž popsány a analyzovány jednotlivé typy projevů. Dále jsou rozebrány důvody, pro které je běžné svobodu projevu omezovat. V druhé kapitole je vymezen fenomén hate speech a jednotlivé právní

¹ *Joint open letter on concerns about the global increase in hate speech*. In: United Nations Human Rights: Office of the High Commissioner [online]. 23. 9. 2019 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25036&LangID=E>

argumenty pro a proti jeho regulaci společně s jejich kritickou reflexí. Následuje analýza nenávisti jakožto právního konceptu a snaha o vymezení hranice mezi nenávistnými projevy a takovými projevy, kterým je přiznána mezinárodněprávní i ústavní ochrana. Tato kapitola se snaží popsat, jaké projevy lze označovat za nenávistné, a pokouší se přiblížit důvody, pro které se mnoho států rozhodlo omezovat či dokonce kriminalizovat některé typy nenávistných projevů. Ve třetí kapitole je podrobně rozebrána problematika nenávistných projevů v kyberprostoru, ve které je věnována pozornost specifičnosti internetu a odlišnostem, jenž virtuální prostor v kontextu hate speech přináší. Diskutována je také problematika odpovědnosti provozovatelů za obsah na jejich internetových stránkách, doplněna o úvahu o možném vývoji jednotné regulace online hate speech na úrovni Evropské unie. Ve čtvrté kapitole následuje komplexní analýza mezinárodněprávní regulace nenávistných projevů, kde jsou analyzovány jednotlivé relevantní mezinárodní úmluvy a dokumenty. Pátá kapitola přináší komplexní přehled českého přístupu k regulaci hate speech, kde jsou popsány a diskutovány jednotlivé nástroje regulace nenávistných projevů v rámci občanského, antidiskriminačního, správního a trestního práva. Kapitola je uzavřena souhrnnou reflexí, která obsahuje jak úvahy *de lege lata*, tak úvahy *de lege ferenda*. Práce je doplněna referencemi k relevantní judikatuře vnitrostátních i mezinárodních soudů, která demonstruje různé přístupy při aplikaci limitací svobody projevu z důvodu hate speech.

V diplomové práci naopak není řešena problematika hate speech v kontextu podpory terorismu, neboť se jedná o specifické a rozsáhlé téma, které by vyžadovalo samostatné zpracování. Dále se tato práce nevěnuje přístupu Spojených států amerických k hate speech, a to z důvodu velmi odlišného konceptu ochrany svobody projevu, který by s ohledem na historické zkušenosti byl jen obtížně přenositelný do právního řádu České republiky.

Tato diplomová práce se pokouší popsat problematiku nenávistných projevů a všechna úskalí, se kterými se odborníci při regulaci hate speech setkávají. Ačkoliv část práce obsahuje deskriptivní rozbor jednotlivých přístupů k regulaci nenávistných projevů, pokouší se také upozorňovat na rizika excesivní regulace tohoto fenoménu a navrhuje možné formy řešení hate speech v online prostoru. V práci jsou propojeny teoretické poznatky s analýzou stávajícího rámce regulace nenávistných projevů společně s rozbořením relevantní činnosti soudů i správních orgánů. Práce je doplněna o velké množství rozhodnutí českých soudů, která umožňují lepší pochopení aplikace norem regulujících hate speech v českém právním prostředí.

1 Svoboda projevu

Tato kapitola přináší souhrnný přehled o povaze svobody projevu jako ústavně i mezinárodně garantovaného práva. Cílem této kapitoly je přiblížit formy zakotvení svobody projevu v mezinárodním i vnitrostátním právu, pokusit se nalézt hranice mezi chráněnými a z ochrany vyloučenými projevy a dále popsat různé typy projevů dle jejich povahy a také míry ochrany, která je jim přiznávána.

1.1 Zakotvení ochrany svobody projevu

Svoboda projevu je politické právo, které je dle ustálené judikatury Ústavního soudu ČR nutné považovat za konstitutivní znak pluralitní demokratické společnosti, jednu ze základních podmínek pro její fungování a také formu seberealizaci jednotlivce.² Svoboda projevu byla poprvé uvedena v čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv (dále jen „VDLP“) v roce 1948.³ Tento článek VDLP uznává právo každého na svobodu přesvědčení a projevu, přičemž stanovuje, že nikdo nesmí utrpět újmu pro své přesvědčení, a dále stanovuje právo vyhledávat, přijímat a šířit informace a myšlenky jakýmkoliv prostředky a bez ohledu na hranice.⁴

Na mezinárodní úrovni je ochrana svobody projevu dále zakotvena v čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (zákon č. 120/1976 Sb., dále jen „MPOPP“). Na evropské úrovni nacházíme ochranu svobody projevu v čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (sdělení č. 209/1992 Sb., dále jen „EÚLP“). Článek 19 MPOPP rozlišuje mezi vnitřní názorovou svobodou v odst. 1 (tzv. *forum internum*), jež považuje za neomezenou, a do jisté míry omezenou svobodou projevu a informační svobodou, která je popsána v odst. 2 tohoto ustanovení a kterou lze označovat za tzv. *forum externum*⁵. Zahrnuje v sobě i právo působit bez ohledu na hranice, a na rozdíl od EÚLP zahrnuje i právo na aktivní vyhledávání informací, na které EÚLP výslovně nepamatuje.⁶

Na vnitrostátní úrovni je svoboda projevu garantována v čl. 17 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). V českém právním řádu je ochrana svobody projevu součástí

² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. III.ÚS 3707/19, bod 24.

³ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK V., LANGÁŠEK T. a POSPÍŠIL I. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 425. ISBN 978-80-7357-750-6.

⁴ Čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv, OSN A/RES/217/III A. 10. 12. 1948. Dostupné z: [https://undocs.org/A/RES/217\(III\)](https://undocs.org/A/RES/217(III))

⁵ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 13. ISBN 978-809-0378-650.

⁶ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK V., LANGÁŠEK T. a POSPÍŠIL I. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 425. ISBN 978-80-7357-750-6.

ústavního pořádku, a to jako přirozené právo každého.⁷ Článek 17 Listiny je dále segmentován do čtyř odstavců, kdy v odst. 1 je zaručena svoboda projevu a právo na informace, v odst. 2 je stanoveno, že: „každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice států“.⁸ Článek dále v odst. 3 stanovuje, že cenzura je nepřipustná a v odst. 4 vyjmenovává důvody, pro které je možno svobodu projevu a právo na informace zákonem omezit. Omezení je přípustné, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

Na rozdíl od EÚLP, která v čl. 10 upravuje i právo zastávat názory, se Listina v čl. 17 o právu zastávat názory nijak nezmiňuje.⁹ V Listině je nutné tedy rozlišovat mezi svobodou myšlení garantovanou čl. 15 odst. 1 a svobodou projevu v čl. 17, která upravuje projevy názorů a myšlenek navenek. Nadto, svoboda myšlení je právo absolutní, které nemůže být veřejnou mocí omezeno.¹⁰

Svoboda projevu byla původně konstruována jako právo náležející osobě fyzické. V dnešním právním řádu je však nositelem svobody projevu každý. To znamená, že nositeli jsou jak osoby fyzické, tak osoby právnické. Nositeli svobody projevu jsou však také skupiny bez právní subjektivity, jako například petiční výbor nebo přípravný výbor strany.^{11,12} U osob právnických jsou nositeli svobody projevu zejména ty osoby, u nichž je to z povahy věci možné. Zejména se jedná o provozovatele sdělovacích prostředků.¹³ Právnická osoba tedy má s ohledem na zájem zákonodárce určitá práva a povinnosti v souvislosti s projevy, které publikuje a kterým dává prostor, přičemž také nese právní důsledky publikace názorů či informací svým jménem.¹⁴ Ústavní soud ČR¹⁵ i Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“)¹⁶ v řízeních týkajících se svobody

⁷ ŠÁMAL, Pavel a Andrea POKORNÁ. Svoboda projevu a nenávistné projevy v kontextu trestního práva. In: *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 20. ISBN 978-80-7502-349-0.

⁸ Čl. 17 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

⁹ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVÁČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 377-378. ISBN 978-80-7502-128-1.

¹⁰ Ibid, s. 378.

¹¹ FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, č. 4, 1998, s. 625. [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9074>

¹² JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 48. ISBN 978-809-0378-650.

¹³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 62. SBN 978-80-87212-42-4.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04

¹⁶ Např. Rozsudek ESLP Groppera Radio AG a další proti Švýcarsku ze dne 28. 3. 1990, č. 10890/84 aj.

projevu akceptují a připouští aktivní legitimaci právnické osoby a považují takovou právnickou osobu za nositele subjektivního práva na svobodu projevu.¹⁷ Status nositele svobody projevu může být důležitý zejména z hlediska určování míry ochrany přiznané takové osobě.¹⁸ Otázka odpovědnosti právnických osob včetně relevantní judikatury je blíže diskutována v kapitole 3.

Svoboda projevu je koncipována jako veřejné subjektivní právo, které je vůči veřejné moci vymahatelné.¹⁹ Můžeme též hovořit o tzv. vertikálním působení lidských práv, neboť subjekty v tomto právním vztahu nejsou v rovném postavení.²⁰ Svoboda projevu není uvedena v čl. 41 odst. 1 Listiny, a je tedy možné domáhat se jí přímo, nikoliv pouze v mezích zákonů, které ji provádí.²¹ Z uvedeného lze dovodit, že svoboda projevu si žádá po státní moci postup směřující k ochraně tohoto práva, nikoliv jen zdržení se zásahů do něj.²²

Lze shrnout, že svoboda projevu má subjektivní i objektivní hodnotu, jež se projevuje tím, že působí nejen vůči konkrétnímu jednotlivci, ale má význam i pro společnost jako celek.²³ Vedle vertikálního působení lidských práv se setkáváme i s horizontálním působením, tedy účinkem těchto práv mezi jednotlivci navzájem. K doktríně nepřímého horizontálního účinku se opakovaně přihlásil i Ústavní soud, který uvedl, že „*Listina garantuje základní práva, která představují subjektivní veřejná práva. Základní práva ze své podstaty působí přímo mezi jednotlivcem a státem. V některých případech ovšem působí základní práva tak, že jednoduchým právem "prozařují". Tak je tomu ve vztazích horizontálních, tedy ve vztazích, které nejsou založeny na nadřízenosti a podřízenosti, tj. ve vztazích, v nichž jsou si jejich účastníci rovni.*“²⁴ Uvedené bylo formulováno též v rozsudku Özgür Gündem proti Turecku²⁵, kde ESLP zdůraznil, že skutečný a účinný výkon práva na svobodu projevu může vyžadovat pozitivní opatření ochrany, a to i ve vztazích mezi jednotlivci.²⁶

¹⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 63. ISBN 978-80-87212-42-4.

¹⁸ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 380. ISBN 978-80-7502-128-1.

¹⁹ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 30. ISBN 978-80-87212-42-4.

²⁰ Ibid, s. 99.

²¹ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 49. ISBN 978-809-0378-650.

²² Ibid, s. 18.

²³ Ibid, s. 20.

²⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1735/07

²⁵ Rozsudek ESLP Özgür Gündem proti Turecku ze dne 16. 3. 2000, č. 23144/93

²⁶ Ibid, § 43.

1.2 Svoboda projevu v systému ochrany základních práv a svobod

Svobodu projevu je třeba chápat v souvislosti s dalšími základními právy a svobodami. Dle Filipa²⁷ je právo na svobodu projevu tzv. složeným právem, společně s právem na soudní ochranu, právem petičním, právem na odpor, svobodou sdružovací a shromažďovací, právem na ochranu listovního tajemství, neboť všechna tato práva a svobody se sestávají z více složek.²⁸ Mimo to může být svoboda projevu též charakterizována jako svoboda společenská, neboť ke svému výkonu předpokládá soužití a součinnost více osob, pročež bývá tato svoboda označována též jako komunikační svoboda.²⁹

Podle Filipa lze svobodu projevu vnímat v sedmi rovinách, a to jako:

- (1) součást jiných základních práv a svobod;
- (2) *lex generalis* ve vztahu ke speciálně chráněným aspektům svobody projevu;
- (3) předpoklad nebo součást realizace dalších základních práv a svobod;
- (4) privilegovanou složku Listiny základních práv a svobod;
- (5) veřejné subjektivní právo jako složku tzv. negativního statusu;
- (6) významnou objektivní hodnotu, která se promítá do celého právního řádu;
- (7) institucionální záruku existence masmédií a jiných nástrojů svobody projevu.³⁰

Svoboda projevu úzce souvisí s právem na informace. Tato dvě práva jsou úzce provázána, v některých právních dokumentech dokonce garantována současně. Může se však stát, že se dostanou do vzájemného rozporu, kdy určitá osoba může mít zájem konkrétní informace obdržet a šířit, a jiná nikoliv.

Listina v čl. 17 společně upravuje svobodu projevu a právo na informace, nicméně do čl. 15 odst. 1 Listiny samostatně vyděluje svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání a dále do odst. 2 řadí svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby. Systematicky čl. 15 řadíme do Hlavy II. Listiny do druhého oddílu mezi základní lidská práva a svobody, zatímco svobodu projevu v čl. 17 Listina zařazuje do oddílu druhého mezi politická práva.³¹

²⁷ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 126. ISBN: 978-80-904083-7-1.

²⁸ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 37. ISBN 978-809-0378-650.

²⁹ FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 126. ISBN: 978-80-904083-7-1 in JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 37. ISBN 978-809-0378-650.

³⁰ FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, č. 4, 1998, s. 618-637. [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9074>

³¹ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 39. ISBN 978-809-0378-650.

Svoboda projevu působí vůči některým právům jako *lex generalis*, například vůči svobodě vědeckého bádání a umělecké tvorby zakotvené v čl. 15 odst. 2 Listiny, právu na svobodné projevení náboženství či víry zakotvené v čl. 16 odst. 1 Listiny, dále také vůči právu rozšiřovat informace v jazyce národnostních a etnických menšin dle čl. 25 odst. 1 Listiny.³²

V širším smyslu lze považovat za projev svobody projevu také právo na stávkou zakotvené v čl. 27 odst. 4, právo petiční dle čl. 18, právo na odpor dle čl. 23, svobodu shromažďovací v čl. 19 a svobodu sdružovací dle čl. 20 Listiny, jehož speciálním projevem je právo sdružovat se na ochranu hospodářských a sociálních zájmů dle čl. 27 či užívat jazyka národnostních a etnických menšin v úředním styku dle čl. 25 odst. 2 písm. b) Listiny. Právě tato jednotlivá práva a svobody demonstrují složený charakter svobody projevu.³³

1.3 Jde o projev?

Ochrana svobody projevu se neobejde bez vymezení pojmu „projev“, se kterými pracuje jak ústavní právo, tak mezinárodní právo. Je nutné tedy nejprve definovat, jakou formu chování jednotlivce lze pod pojem projev podřadit, aby následně mohlo být určeno, zda je tento projev ústavně chráněn a zda je možné jej v souladu se stanovenými podmínkami omezit.³⁴

Listina v čl. 17 odst. 2 pracuje s právem vyjadřovat své názory „*slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem*“, což je doplněno právem „*svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu*“. Pod pojem projev můžeme tedy podřadit verbální projevy, psaný či tištěný text, obrazy, malby, videa či animace, fotky, značky, symboly, zvuky či melodie, jiné způsoby zaznamenávání obsahu (záznamy), přenosy zvuku či obrazu, jakými jsou rozhlas a televize, přenosy skrze počítačové sítě.³⁵

Projevem nicméně není jakékoliv „projevení se“, přičemž hranice mezi projevem a jednáním není vždy jasně zřetelná.³⁶ Lze vyřknout pouze verbální projev, který však není chráněn svobodou projevu, ale bude chápán jako právní jednání osoby, se kterými právní řád spojuje určité důsledky. Konkrétně se může jednat o právní jednání sankcionované v rovině správního či trestního práva, nebo právní jednání v rovině práva soukromého. Z hlediska projevů předvídaných soukromým

³² JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 39. ISBN 978-809-0378-650.

³³ Ibid.

³⁴ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 40. SBN 978-80-87212-42-4.

³⁵ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 380. ISBN 978-80-7502-128-1.

³⁶ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 41. SBN 978-80-87212-42-4.

právem může verbálním projevem dojít k uzavření smlouvy, a to při ústní akceptaci oferty. Takto lze například uzavřít sňatek nebo učinit poslední vůli.³⁷

Verbální projevy mohou mít také trestněprávní aspekty, kdy v této rovině můžou obdobné projevy představovat například návod k trestné činnosti, a nebo verbálním projevem může dojít přímo ke spáchání trestného činu.³⁸ V tomto kontextu nemluvíme pouze o tradičních verbálních trestných činech, kam z hlediska teorie trestního práva řadíme pomluvu nebo tzv. hate crimes, ale také třeba loupež, kdy se užívá pohrůžka bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci.³⁹ V těchto případech zpravidla nenahlížíme na projevy osob optikou ústavního práva a ústavně garantované svobody projevu, ale užijí se normy trestního práva. Lze si však představit užší propojení svobody projevu a trestního práva, a to například v situaci, kdy bude na nějaké místo nasprejováno graffiti znázorňující nenávistný symbol konkrétního hnutí. V takovém případě by mohlo být na tento projev nahlíženo jak optikou trestního práva, kdy by pachatel byl podezírán ze spáchání trestného činu poškození cizí věci dle § 228 trestního zákoníku, tak také v intencích ústavně garantované svobody projevu.

Z hlediska určení, zda se jedná o projev, na který je chráněn ústavními i mezinárodními garancemi, je třeba posoudit cíl a účel daného projevu, popřípadě jeho formu, která však z hlediska hodnocení bude upozaděna.⁴⁰ Projev může mít i formu mlčení nebo nečinnosti. Dále může mít projev formu symbolickou, takovým projevem bude např. způsob oblékání či různé doplňky oděvu jako nášivky, odznaky, symboly, účes, jiné úpravy těla osoby (tetování, piercing) nebo nahota.⁴¹ U symbolických projevů je důležité, aby měl projev určité názorové poselství a takový projev byl pro jinou osobu srozumitelný. Z uvedeného lze dovodit, že při posuzování, zda se jedná o projev, je nutné vzít v úvahu jak subjektivní aspekt výkonu svobody projevu, tedy subjektivní přesvědčení jednatelce, tak i aspekt objektivní, tedy možnosti a schopnosti okolí (tj. průměrného jedince) tento projev chápat. Za symbolický politický projev lze dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 4 Tdo 758/2016, považovat „vylepení symbolů nacistického hnutí na okno auta, které obviněný používá v běžném provozu“⁴², neboť obviněný znal význam i charakter těchto symbolů.

³⁷ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 41. SBN 978-80-87212-42-4.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVÁČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 381. ISBN 978-80-7502-128-1.

⁴¹ Ibid.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 4 Tdo 758/2016

Projevem může být také fyzická aktivita spočívající v pobytu na určitém místě či blokace vstupu na konkrétní místo.⁴³ V takových případech může být problematické určit hranici mezi svobodou projevu a projevem shromažďovacího práva. V minulosti se v České republice odehrálo několik blokáží průvodů extremistů, přičemž některá protishromáždění přímo zablokovala trasu průvodu, nebo na místě shromáždění extremistů přehlušila projevy extremistů vlastními projevy. Některá jednání, ať už extremistů nebo protidemonstrantů, byla poté řešena jako přestupky proti shromažďovacímu právu.^{44,45} Předmětné jednání lze zařadit spíše do roviny shromažďovacího práva, nicméně projevy, které na shromážděních zaznívají, mohou být posuzovány optikou svobody projevu. Může dojít k situaci, kdy na shromáždění zaznívají nenávistné projevy, pro které je možné takové shromáždění rozhodnutím na místě rozpustit dle § 12 odst. 5 zákona č. 84/1990 Sb., zákon o právu shromažďovacím (dále jen „shromažďovací zákon“). V tomto lze spatřit překryv shromažďovacího práva se svobodou projevu, kdy určité projevy mohou být důvodem pro omezení shromažďovacího práva.

Dalšími formami projevu může být roztrhání portrétu politika či spálení knihy nebo vlajky, přičemž z daného jednání je zpravidla jasné vyjádření politického názoru jednající osoby. Zpravidla se bude jednat o veřejnou manifestaci tohoto názoru, nikoliv akt v soukromí. Nelze však požadovat, aby bylo optikou svobody projevu posuzováno jednání spočívající např. v poškozování životního prostředí vývozem odpadu, kdy by jednající osoba tvrdila, že se jedná o nesouhlas s nedostatečnou péčí státu o přírodu a krajinu.⁴⁶

K rozlišení mezi projevem a odlišným jednáním je možné využít kritérium Kurta Greenawalta spočívající v požadavku „změny normativního prostředí“, které rozlišuje mezi jednáním a projevem na základě jeho povahy a nikoliv obsahu.⁴⁷ Komunikaci, která mění prostředí, Greenawalt označuje za „*situation-altering*“ a považuje ji spíše za jednání („*action*“) než projev („*speech*“). Pochopitelně i toto kritérium může přinést nejasnosti, zejména posuzujeme-li tzv. slabé imperativy („*weak imperatives*“), kterými jsou prosby, hrozby nebo žádosti. Slabé

⁴³ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 381. ISBN 978-80-7502-128-1.

⁴⁴ VIDEO: *Debakl neonacistů v Brně. Lidé je přehlušili zpěvem a hudbou, projevy neonacistů nebyly slyšet*. In: Romea.cz [online]. 1. 5. 2017 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z:

<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/neonaciste-provokuji-v-brne-lide-na-ne-reaguji-klidnym-protestem>

⁴⁵ *Manuál pro obce k zákonu o právu shromažďovacím*. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2009, s. 3 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-manual-pro-obce-k-zakonu-o-pravu-shromazdovacim.aspx>

⁴⁶ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 381. ISBN 978-80-7502-128-1.

⁴⁷ GREENAWALT, Kurt. *Fighting Words: Individuals, Communities, and Liberties of Speech*. Princeton University Press, 1996, s. 6-7. ISBN 9780691026008. In: BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 42-43. SBN 978-80-87212-42-4.

imperativy nejsou výslovnými pokyny k určitému jednání a mohou obsahovat určité hodnotové vyjádření, které je vlastní spíše projevům. Příkladem takového imperativu by mohl být požadavek „Demisi!“, který bude posouzen odlišně dle toho, zda jej vykřikují demonstranti na veřejném shromáždění, nebo se jedná o pokyn premiéra vůči členu své vlády.⁴⁸ Bude tedy vždy záležet na okolnostech daného projevu.⁴⁹

Určení povahy daného projevu je klíčové z hlediska posouzení, jakou právní úpravu aplikovat a jaká ochrana je danému projevu přiznána. Pokud je konkrétní projev považován za formu realizace svobody projevu, pak se na jakoukoliv regulaci či omezení výkonu tohoto práva musíme dívat jako na zásah do ústavně zaručeného práva, kdy je nutné posoudit, zda byly splněny podmínky pro omezení tohoto práva dle čl. 17 odst. 4 Listiny.⁵⁰

1.4 Typologie projevů

Za účelem poskytnutí ochrany jednotlivým typům projevu je nutné posoudit, o jakou kategorii projevu se jedná. Ne vždy lze jednoznačně tuto kategorii určit, neboť projev může obsahovat charakteristiky různých typů projevu současně. Určení příslušné kategorie projevu může nicméně být cenným vodítkem pro posouzení míry ochrany přiznané danému projevu, a to s ohledem na fakt, že míra ochrany poskytovaná určitým typům projevů není vždy stejná. Různá míra ochrany přiznaná projevům je taktéž viditelná v judikatuře ESLP. Ačkoliv ESLP nikdy výslovně nepojmenoval jednotlivé kategorie projevů, lze teoretickou kategorizaci provést na základě analýzy judikatury.⁵¹ V judikatuře ESLP lze nalézt následující kategorie projevů:

- 1) politický projev projevy a projev týkající se věcí veřejných;
- 2) civilní projev (projev sledující veřejný zájem);
- 3) umělecký projev (včetně humoristického projevu a satiry);
- 4) akademický projev;
- 5) komerční projev.

⁴⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 42-43. SBN 978-80-87212-42-4.

⁴⁹ GREENAWALT, Kurt. *Fighting Words: Individuals, Communities, and Liberties of Speech*. Princeton University Press, 1996, s. 6-7. ISBN 9780691026008. In: BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 42-43. SBN 978-80-87212-42-4.

⁵⁰ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVÁČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 382. ISBN 978-80-7502-128-1.

⁵¹ KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

Z dovozené kategorizace projevů lze taktéž dovozovat určitou hierarchii projevů. Nejvíce chráněny jsou projevy mající politický charakter, oproti tomu nejmenší míra ochrany je poskytována projevům komerčním.⁵²

Projevy nenávisti by mohly spadat do jakékoliv výše uvedené kategorie. Z relevantní judikatury ESLP i vnitrostátních soudů lze dovodit, že se s projevy nenávisti lze nejčastěji setkat u projevů politických, projevů občanských nebo uměleckých, u kterých se zpravidla jedná o satiru. Míra ochrany poskytovaná takovým projevům se tedy bude lišit dle jeho typu, a to za předpokladu, že projev nebude vyloučen z ochrany dle čl. 17 EÚLP. Otázka vyloučení ochrany daného projevu je blíže řešena v kapitole 4. V následujících kapitolách jsou přiblíženy jednotlivé typy projevů, se kterými se lze z hlediska regulace hate speech setkat nejčastěji.

1.4.1 Politický projev

Politické projevy se mohou věnovat různorodým tématům. Zpravidla bude jako politické téma posouzena otázka státní nebo zahraniční politiky, sestavení vlády, organizace soudnictví či jiných složek státu, komentování významných historických událostí nebo názory na řešení aktuálních světových konfliktů.⁵³ Mezi politická témata lze v podstatě podřadit jakékoliv téma, které je řešeno na politické úrovni. Problematická je však jakákoliv snaha o bližší vymezení toho, co je politickým projevem. Jsou projevy extremistických uskupení politickými projevy? Je politickým projevem karikatura náboženských představitelů, nebo se jedná o projev umělecký?

Čím více se bude téma dotýkat politických otázek, tím častěji se na něj bude hledět optikou presumpce ochrany projevu.⁵⁴ Preference politického projevu plyne i ze samotné Listiny, kde je v čl. 22 uvedeno, že „*zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti*“.⁵⁵ K politickým projevům jsou někdy taktéž řazeny projevy civilní včetně projevů týkajících se věcí veřejných. Ačkoliv nemusí vycházet od politiků nebo se výslovně týkat politiky, mohou jejich předmětem být věci veřejného zájmu jako např. činnost médií.⁵⁶ Politické projevy lze tedy zpravidla poznat podle jejich obsahu.

⁵² KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

⁵³ Ibid.

⁵⁴ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 87. ISBN 978-80-87212-42-4.

⁵⁵ Čl. 22 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

⁵⁶ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 88. ISBN 978-80-87212-42-4.

Politické projevy velice úzce souvisí s právem sdružovat se v politických stranách. V této souvislosti stojí za zmínku rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci registrace občanského sdružení Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku⁵⁷, které se primárně týkalo otázky sdružování v politických stranách, ale dotklo se i problematiky nenávistných projevů. V tomto rozsudku NSS připomenul, že nelze odmítnout registraci sdružení proto, že by sdružení deklarovalo myšlenky, které otevírají citlivá témata rozdělující společnost i po několik generací. NSS poznamenal, že „*ve svobodné společnosti je tabuizování citlivých témat – tím spíše témat kořenících ve vzdálenější minulosti, kterou naprostá většina populace již neprožila, ale s jejími důsledky stále žije – zásadně nežádoucí. Potlačovatelská schémata, cílení proti myšlenkám a názorům, typická pro státní mechanismus autoritativních států, jsou v právním státě nepoužitelná a nepřijatelná.*“⁵⁸ Jako příklad důvodu pro odmítnutí registrace sdružení NSS uvedl např. popírání a omezování osobních, politických či jiných práv občanů pro jejich národnost, nebo rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti.⁵⁹ NSS však konstatoval, že si je vědom toho, že některé projevy mohou určité členy společnosti zraňovat. V takových případech, kdy se samotná svobodná diskuse stane nástrojem k porušení práv a svobod osob nebo jejich bezpečnosti, je dle názoru NSS stát povinen rychle a účinně těmto projevům zabránit a zajistit dotčeným osobám ochranu.⁶⁰

Obecně lze shrnout, že jakékoliv restrikce politických projevů budou posuzovány přísně. Tento přístup zastává též ESLP, který opakovaně konstatoval, že jakékoliv limitace projevů týkajících se věcí veřejných nebo politických záležitostí budou velice striktně posouzeny soudem.⁶¹ Dle ESLP bude pro každé takové omezení třeba, aby existovaly velice silné a přesvědčivé argumenty.

1.4.2 Umělecký projev

Umělecké projevy spadají též pod ochranu čl. 10 EÚLP. Svoboda umělecké tvorby je též zakotvena v čl. 15 odst. 2 Listiny. Právě umělecké projevy jsou často těmi, které mohou šokovat nebo urážet. V porovnání s politickými projevy je uměleckým projevům přiznána nižší míra

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. 8 As 67/2014

⁵⁸ Ibid, bod 27.

⁵⁹ Ibid, bod 26.

⁶⁰ DOSTÁLOVÁ, Sylva. *Nejvyšší správní soud rozhodl ve věci registrace občanského sdružení „Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“*. In: Nejvyšší správní soud [online]. 17. 3. 2017 [cit. 2020-08-05]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz:8080/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-spravni-soud-rozhodl-ve-veci-registrace-obcanskeho-sdruzeni-sudetonemecke-krajanske-sdruzeni-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku>

⁶¹ Rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku ze dne 28. 8. 2018, č. 10692/09, bod 62.

ochrany. Důvodem pro tuto sníženou ochranou je mimo jiné fakt, že mají menší společenský dopad než projevy politické.⁶²

V oblasti uměleckých projevů je relevantní rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 70 Co 170/2019⁶³, týkající se divadelních her „*Naše násilí a Vaše násilí*“ a „*Prokletí*“ uvedených Centrem experimentálního divadla a Národním divadlem Brno v rámci festivalu Divadelní svět Brno. Rozsudek Krajského soudu v Brně se týkal problematiky ochrany osobnosti. Žalobci se domáhali ochrany svých osobností, do kterých mělo dle jejich tvrzení zasaženo uvedením výše zmíněných her. Jednou z problematických pasáží byla dle žalobce část, v níž byla ve hře zobrazena postava Ježíše Krista, jak znásilňuje muslimskou ženu, a dále okamžik, kdy tato žena vytáhla vlajku České republiky ze své vaginy. Ve hře Prokletí byl dále vyobrazen Jan Pavel II., na jehož soše byl prováděn orální sex. Žalobci se obrátili na obecný soud a současně tvrdili, že hry slouží k podpoře či propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů.⁶⁴

Krajský soud v Brně uvedl, že nárokům žalobců nelze přitakat, neboť „*nejde o omezení svobody uměleckého projevu z jakéhokoli myslitelného legitimního důvodu, obecně předvídaného Listinou či Úmluvou, nýbrž výlučně o její omezení pro ochranu práv a svobod druhých (čl. 17 odst. 4 Listiny), resp. ochranu pověsti nebo práv jiných (čl. 10 odst. 2 Úmluvy)*“⁶⁵. Krajský soud v Brně poznamenává, že umělecká díla mohou být i „*kritická, urážející, šokující či zneklidňující*“⁶⁶.

Krajský soud v Brně dále uvedl, že u umění „*lze (..) připustit, aby se v něm objevovaly také kontroverzní a provokativní projevy a v tomto rámci také, aby umění se svými specifickými výrazovými prostředky, mezi které patří i využití symboliky a nadsázky, rozdmýchávalo vášně, jitrilo city a bylo i za cenu oběti na náboženském sentimentu druhých výzvou k zamyšlení nad minulými, současnými i budoucími problémy tohoto světa. Umění obecně může nejen povznášet a přinášet radost či smích, nýbrž také naopak srážet a šokovat, má-li takový umělecký projev potenciál přispívat k zamyšlení a debatě nad otázkami veřejného zájmu. Vždyť jaké umělecké dílo je silnější než takové, u něhož se po jeho konání nemluví o ničem jiném?*“⁶⁷ Podobného názoru je též ESLP, který dlouhodobě zastává názor, že cílem umění může být také vyvolání silných pocitů bez úmyslu vyvolat jakékoliv násilí, diskriminaci nebo nepřátelství.⁶⁸

⁶² BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 97-98. ISBN 978-80-87212-42-4.

⁶³ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 70 Co 170/2019

⁶⁴ Ibid, bod 9.

⁶⁵ Ibid, bod 17.

⁶⁶ Ibid, bod 22.

⁶⁷ Ibid, bod 54.

⁶⁸ Rozsudek ESLP Mariya Alekhina a další proti Rusku, ze dne 17. 7. 2018, bod 222.

Krajský soud v Brně dodal, že „*demokratická společnost není společností teokratickou. Církev ani věřící osoby v ní nemohou očekávat, že veřejný prostor bude náležet jen projevům vůči jejich víře a symbolům této víry pozitivním či alespoň neutrálním, nýbrž musí tolerovat a akceptovat i projevy vůči jejich víře a symbolům této víry negativní, mají-li takové projevy potenciál přispívat k zamyšlení a debatě nad otázkami veřejného zájmu a nejde-li současně o projevy podněcující k nenávisti.*“⁶⁹ Dále Krajský soud v Brně dodal, že divadelní hry „*nijak nepodněcují k nenávisti vůči křesťanům či muslimům ani takové násilí neschvalují (nejde o tzv. hate crime, resp. hate speech), ba právě naopak s využitím symboliky a nadsázky směřují k zamyšlení nad možnými příčinami takového násilí.*“⁷⁰ Ačkoliv se v tomto řízení jednalo především o ochranu osobnosti, přináší Krajský soud v Brně zajímavý pohled na povahu a míru ochrany přiznané uměleckým projevům, které mohou u části obyvatel vyvolávat negativní emoce.

Nutno dodat, že ve výše zmiňované kauze bylo podáno dovolání k Nejvyššímu soudu, v této věci tedy lze očekávat další rozhodnutí.⁷¹

1.4.3 Komerční projev

Komerční projevy, kterými jsou různé televizní či jiné reklamy nebo reklamní znělky, jsou též ústavně i mezinárodně chráněny svobodou projevu. Míra ochrany jim přiznaná je však nižší než u běžných projevů, neboť cílem těchto projevů není přispívat k veřejné debatě, ale získat majetkový nebo jiný prospěch. Dle Nejvyššího správního soudu je cílem reklamy zejména zaujmout a oslovit potenciální zákazníky, dostat se do povědomí široké veřejnosti a rozpoutat zájem médií.⁷²

Dalším důvodem pro nižší ochranu je taktéž ochrana spotřebitelů před nepravdivými informacemi, popř. ochrana konkurentů v rámci férové hospodářské soutěže.⁷³ Zásahy do komerčních projevů by nicméně neměly být excesivní, částečně proto, aby nedocházelo k přílišné ingerenci moci soudní do moci zákonodárné. Regulace reklamy je spíše politickou otázkou, který navíc zasahuje do volného trhu.⁷⁴ Proto lze očekávat, že soudy budou při posuzování komerčních projevů spíše zdrženlivější.

⁶⁹ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 70 Co 170/2019, bod 56.

⁷⁰ Ibid, bod 62.

⁷¹ HYLÁKOVÁ, Klára. *Spor Duky a brněnských divadel míří k Nejvyššímu soudu. Kardinál dál požaduje omluvu za kontroverzní hry*. In: ČT24 [online]. 5. 2. 2020 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/jihomoravsky-kraj/3043717-spor-duky-a-brnenskych-divadel-miri-k-nejvyssimu-soudu-kardinal>

⁷² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. 1 As 46/2013, bod 35.

⁷³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 91. ISBN 978-80-87212-42-4.

⁷⁴ Ibid.

U reklam či jiných forem inzerce lze očekávat určitou míru přehánění, nepřesnosti nebo zveličování vlastností nabízeného produktu nebo služby. Specifikem však je, že tato forma nepřesnosti není omylem či chybou při zpracovávání informací, ale úmyslným rozhodnutím s cílem prodat výrobek nebo službu. Vzhledem k tomu, že cílem každé reklamy je zvýšení atraktivity nabízeného produktu, je třeba míru ústavní i mezinárodní ochrany úměrně snížit.⁷⁵

V zákoně č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy je uvedeno, že reklama nesmí být v rozporu s dobrými mravy, kam zákonodárce zařazuje jakoukoliv diskriminaci z chráněných důvodů, ohrožování mravnosti, snižování lidské důstojnosti, prvky násilí, pornografie aj. Reklamy, které jsou v rozporu s dobrými mravy, ochranu z hlediska svobody projevu nepoživají, což potvrdil i Nejvyšší správní soud.⁷⁶

V souvislosti s komerčními projevy je z hlediska omezení svobody projevu významný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. 1 As 46/2013⁷⁷, který se zabýval mediálně známou reklamou „*Měl jsem se líp učit!*“. Rozhodnutím Nejvyššího správního soudu byl rozsudek Městského soudu v Praze zrušen a věc byla vrácena k dalšímu řízení. Předmětem tohoto řízení byl spor o oprávněnost uložení pokuty ve výši 100.000 Kč za reklamu, která spočívala v propagaci vlastních vzdělávacích služeb jisté společnosti tím, že do žlutých triček trička s nápisem „*Měl jsem se líp učit!*“ oblékla manuální pracovníky romského etnika při výkopových pracích v centru Prahy.

Ačkoliv se tento rozsudek přímo netýká otázky hate speech, otevírá otázku ochrany svobody projevu v oblasti regulace reklamy a současně řeší otázku rasové diskriminace, která může někdy být jednou z forem projevu nenávisti. Rozsudek je v oblasti regulace nenávistných projevů podstatný proto, že obsahuje důležitou úvahu nad významem ochrany lidské důstojnosti. NSS se navíc v řízení musel vypořádat s otázkou, jaký vliv má souhlas zúčastněných osob s účastí na reklamě, jejichž důstojnost daná reklama snižuje, a zda má jejich názor vliv na zákonnost a bezroznost takové reklamy s dobrými mravy. Tuto otázku NSS uzavřel s tím, že „(..) *případná dobrovolnost kopáčů (..) v posuzované věci nebude hrát roli. Práva na zachování lidské důstojnosti, jako nezadatelného a nezcizitelného práva, se totiž nelze vzdát.*“⁷⁸

NSS nadto poznamenává, že při posuzování diskriminace je třeba brát v úvahu aktuální i dlouhodobou situaci menšin v České republice a společenské postavení Romů ve společnosti. Dále připomíná, že je třeba podrobně zvážit existenci různých stereotypů týkajících se romského

⁷⁵ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 91. ISBN 978-80-87212-42-4.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. 1 As 46/2013, bod 40.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid, bod 80.

etnika a zejména zohlednit, jaké problémy se v souvislosti s romským etnikem v české společnosti vyskytují. Mezi tyto problémy potom NSS řadí např. obtíže se vzděláváním, kterých se týkala i řešená reklama.⁷⁹

1.5 Další hodnotící aspekty projevů

Projev může mít různou formu. Formu projevu lze rozlišit na skutková tvrzení a hodnotové soudy. Rozdělení projevu dle jejich obsahu bude mít též dopad na možnosti jeho limitace.

Skutková tvrzení mohou být posuzována dle své pravdivosti či nepravdivosti.⁸⁰ Oproti tomu u hodnotových soudů takové rozlišení není možné. Ačkoliv je toto rozlišování důležité zejména pro spory o ochraně osobnosti, je vhodné zmínit jej i obecně, neboť se toto rozlišování ujalo jak v judikatuře ESLP, tak Ústavního soudu ČR. Hodnotovým soudům bývá obvykle poskytována větší ochrana právě proto, že jejich pravdivost nelze ověřit. Hodnotové soudy představují subjektivní hodnocení autora výroku, který vyjadřuje vlastní názor, což plyne mimo jiné též z nálezů Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04.⁸¹

Při posuzování projevů je třeba přihlídnout i k dalším aspektům, které daný projev zasazují do určitého kontextu. Mnoho nenávistných projevů je doprovázeno vulgárními projevy, popř. je vyřčeno hrubým a urážlivým způsobem. ESLP vícekrát poznamenal, že ne každá poznámka, kterou by bylo možné vnímat jako urážku skupiny či jednotlivce, je dostatečným podkladem a ospravedlněním trestního odsouzení a uložení trestu odnětí svobody.

V této souvislosti je na místě zmínit rozhodnutí ESLP Perinçek proti Švýcarsku⁸², ve kterém se soud zabíral veřejnými projevy Doğu Perinçeka, politického aktivisty, právníka a bývalého předsedy Dělnické strany, který byl odsouzen švýcarskými soudy za popírání genocidy Arménů. Dle ESLP tím došlo k porušení svobody projevu stěžovatele garantované čl. 10 EÚLP. ESLP v tomto rozhodnutí zdůraznil, že je vždy třeba posoudit, jestli šokující nebo urážlivý projev ve všech jeho souvislostech vedl k propagaci násilí, nenávisti nebo nesnášenlivosti.⁸³ K vulgárnosti projevů ESLP uvedl, že užití urážlivého jazyka může spadat mimo rámec ochrany EÚLP, pokud by se jednalo o bezprávní očerňování. Samotné užití vulgárních termínů však není rozhodujícím elementem pro rozhodování soudu o povaze projevu, protože může být zvoleno pro stylistické účely. Soud dodává, že styl komunikace je společně s obsahem projevu, tedy podstatou

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 15. 10. 2013, sp. zn. 1 As 46/2013, bod 69.

⁸⁰ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 85. ISBN 978-80-87212-42-4.

⁸¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 4. 2005, sp. zn. IV. ÚS 146/04

⁸² Rozsudek ESLP Perinçek proti Švýcarsku ze dne 15. 10. 2015, č. 27510/08

⁸³ Ibid, bod 240.

vyjadřovaných myšlenek a informací, chráněn také.⁸⁴ K závěru o tom, že určitý projev naplňuje znaky hate speech, a proto nepožívá právní ochrany, nepostačí, pokud bude v daném projevu pouze zmíněna nacistická symbolika, bude zmíněn holokaust nebo jiné historické události. Pouze na základě takové zmínky si totiž nelze učinit úsudek o povaze celého projevu.⁸⁵

Z hlediska souhrnného posuzování projevů je zajímavý rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku⁸⁶. Ten se týkal trestního odsouzení za komentář, který byl umístěn na blogu. V tomto komentáři stěžovatel kritizoval policii a mimo jiné uvedl, že „by bylo skvělé, kdyby v centru každého ruského města, na hlavním náměstí (..) byla velká pec, ve které by byli policisté obřadně veřejně páleni, jako v Osvětlení (..)“.⁸⁷ Soud se vypořádával s jednotlivými aspekty tohoto projevu a shledal, že trestním odsouzením za tento projev bylo nepřiměřeně zasaženo do stěžovatelovy svobody projevu chráněné čl. 10 EÚLP. Soud reflektoval fakt, že se stěžovatel nacházel ve velice emotivním rozpoložení a reagoval na zprávu o zneužití moci policií, což v něm mohlo vyvolat nenávisť.⁸⁸ Pro soud bylo mimo jiné podstatné, že stěžovatelův projev neútočil na konkrétního příslušníka policie, ale na policii jako veřejnou instituci.⁸⁹ ESLP k této otázce dodal, že veřejní činitelé musí strpět větší míru kritiky než běžní občané. Soud nicméně zejména konstatoval, že policie jakožto ozbrojený bezpečnostní sbor může být jen těžko považovaná za zranitelnou menšinu, která by byla vystavována útlaku, nebo by čelila hluboko zakořeněným předsudkům, nepřátelství či diskriminaci. Ačkoliv soud uznává, že policie může být považovaná za sociální skupinu, nepřiznává jí zvláštní ochranu. Nejedná se totiž o skupinu, která by na základě svého specifického postavení potřebovala zvýšenou ochranu proti urážkám a výsměchu.⁹⁰ ESLP naopak zdůrazňuje, že práce v bezpečnostních sborech vyžaduje velkou míru tolerance k urážlivým projevům, ledaže by tyto projevy směřovaly k bezprostřednímu protiprávnímu jednání vůči policistům a vystavili je riziku fyzického násilí.⁹¹

Ačkoliv v tomto konkrétním případě soud nepovažoval projevy stěžovatele za hate speech, a shledal tedy porušení svobody projevu stěžovatele, je tento rozsudek dobrým vodítkem pro

⁸⁴ Rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku ze dne 28. 8. 2018, č. 10692/09, bod 68.

⁸⁵ Rozsudek ESLP Annen proti Německu ze dne 26. 11. 2015, č. 3690/10

⁸⁶ Rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku ze dne 28. 8. 2018, č. 10692/09

⁸⁷ Ibid, bod 13.

⁸⁸ *Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva: Rozsudek ze dne 28. srpna 2018 ve věci č. 10692/09 – Savva Terentyev proti Rusku*. In: European Court of Human Rights [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/>

⁸⁹ Rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku ze dne 28. 8. 2018, č. 10692/09, bod 75.

⁹⁰ Ibid, bod 76.

⁹¹ Ibid, bod 77.

posouzení jiných projevů, protože se podrobně vypořádává s jednotlivými faktory, které hate speech konstituují.

1.6 Hranice svobody projevu

Svoboda projevu nemá absolutní povahu, a může tedy být z různých důvodů omezena. Ústavní soud České republiky má však za to, že jakékoliv omezení svobody projevu je výjimkou, kterou je vždy nutné vykládat restriktivně. Proto lze omezení svobody projevu ospravedlnit jen kvalifikovanými okolnostmi. Ústavní soud totiž vychází z idey, že každý názor, kritika nebo stanovisko je zásadně přípustným.⁹² Jakýkoliv zásah do relativně chráněného práva je jeho omezením, nejedná se však automaticky také o jeho porušení. Pokud jsou splněny podmínky pro toto omezení (viz kapitola 2.4), může se jednat o ústavně konformní omezení svobody projevu.

Limity svobody projevu představují určité korektivy, kterými zpravidla bývají jiné chráněné zájmy. V čl. 17 odst. 4 Listiny je upravena možnost státu omezit svobodu projevu zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.⁹³ V čl. 18 odst. 3 MPOPP jsou taktéž vyčteny důvody, pro které může být právo na svobodu projevu omezeno. Tyto důvody jsou téměř shodné s omezeními v Listině. MPOPP nad rámec limitačních důvodů vyčtených v Listině uvádí ochranu veřejného pořádku. Ve vztahu k ochraně práv a svobod třetích osob je naopak přísnější, kdy umožňuje omezení svobody projevu pouze z důvodu ochrany základních práv a svobod jiných.

Oproti tomu EÚLP v čl. 10 odst. 2 obsahuje širší výčet důvodů, pro které je možné právo omezit.⁹⁴ Konkrétně v daném ustanovení stojí, že „výkon svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“⁹⁵

⁹² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. III.ÚS 3707/19, bod 24.

⁹³ Čl. 17 odst. 4 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

⁹⁴ WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK V., LANGÁŠEK T. a POSPÍŠIL I. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 425. ISBN 978-80-7357-750-6.

⁹⁵ Čl. 10 odst. 2 sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Sbírka zákonů*. 21. 2. 1991. ISSN: 1211-1244.

Výše uvedené ustanovení opravňuje stát k tomu, aby rozhodl o omezení svobody projevu z uvedených důvodů. Některé mezinárodní úmluvy však přímo vyžadují, aby byly určité typy projevů omezeny a vyňaty z ochrany. Například čl. 20 odst. 2 MPOPP zavazuje státy k zákazu jakékoli národní, rasové nebo náboženské nenávisti, jež představuje podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí. Podobný zákaz je uveden též v čl. 4 písm. a) Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Důvody, pro které dochází k omezení svobody projevu, jsou různé. Mezi chráněné zájmy spadá například ochrana řádného fungování soudnictví, konkrétně zákaz ovlivňování soudů a znevažování soudu.⁹⁶ Příkladem takového omezení svobody projevu v České republice jsou trestné činy zasahování do nezávislosti soudu dle § 335 trestního zákoníku nebo pohrdání soudem dle § 336 trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“)⁹⁷. Toto omezení má zajistit možnost soudců rozhodovat případy svobodně, na základě zákona a podle svého svědomí, aniž by byli ovlivňováni mediálními či jinými tlaky.⁹⁸ Druhým zmíněným aspektem je snaha omezit vyjádření a jednání, která by ubírala na vážnosti justici jako takové. V souvislosti s omezeními svobody projevu v oblasti soudnictví úzce souvisí také limitace svobody projevu z důvodu ochrany soukromí účastníků soudních řízení nebo osob na řízení zúčastněných. Příkladem je potom ochrana soukromí obětí sexuálních trestných činů nebo obchodování s lidmi.⁹⁹

Další chráněnou oblastí bývá často ochrana morálky, tedy ochrana před obscénností či necudností. Specifikem regulace této oblasti je, že nelze pro limitaci svobody projevu užít argumenty jako ochranu demokracie a plurality názorů, protože pornografické materiály mohou být formou seberealizace tvůrců, která nikterak neomezuje demokratické zřízení. Lze dokonce tvrdit, že k jisté pluralitě názoru přispívá.¹⁰⁰ Zbývá tedy argumentace spočívající ve snížení morálky společnosti jako celku, projevující se např. zvýšeným počtem sexuálně motivovaných útoků. Příkladem limitace v této oblasti je kriminalizace šíření, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie nebo účast na pornografickém představení.¹⁰¹ Kriminalizace dětské pornografie nicméně není z hlediska konsensu společnosti na její regulaci kontroverzní oblastí. Více problematická je případná kriminalizace pornografie, která

⁹⁶ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 33. ISBN 978-809-0378-650.

⁹⁷ Trestné činy uvedené v §§ 316-318 TZ

⁹⁸ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 33. ISBN 978-809-0378-650.

⁹⁹ Ibid, s. 33-34.

¹⁰⁰ Ibid, s. 34.

¹⁰¹ Trestné činy uvedené v §§ 191–193a TZ

nezachycuje dítě, ale jiným způsobem pohoršuje či uráží. Může se jednat např. o ponižující či násilné zacházení se ženami.¹⁰² Zde nelze paušálně shrnout, jaké typy projevů by byly považovány za hranou zákona a bude vždy nutné posoudit konkrétní projev v celkovém kontextu. Vždy bude nutné posoudit, zda je limitace v konkrétním případě opodstatněná a zda je možné považovat za oprávněný argument snížením morálky společnosti. Dle judikatury ESLP se ochrana svobody projevu vztahuje „*informace či myšlenky, které jsou přijímány příznivě nebo považovány za neškodné anebo bezvýznamné, tak na ty, které urážejí, šokují nebo znepokojují stát či jakoukoli část obyvatelstva*“¹⁰³.

Důvodem limitace svobody projevu může být také snaha omezit projevy, které šíří nebo vyvolávají nenávist vůči určitým osobám nebo skupinám obyvatel, a to pro jejich skutečnou či domnělou příslušnost k určité skupině. Může se jednat o příslušnost k některému pohlaví, rase, národu, náboženství, sexuální orientaci a jiným charakteristikám.¹⁰⁴ Omezení svobody projevu z důvodu hate speech je hlavním tématem této práce, a je proto podrobně řešeno v dalších kapitolách.

Mezi hranice svobody projevu lze zařadit také ochranu utajovaných informací, neboť některé údaje podléhají zvláštním režimům a nejsou volně dostupné veřejnosti. Můžeme zde rozlišit oblast národní bezpečnosti, kde porušení je kriminalizováno trestním zákoníkem. Dále můžeme v oblasti ochrany informací spatřovat ochranu obchodního tajemství, která je zajišťována jak soukromoprávně, tak trestněprávně¹⁰⁵.

Další oblastí je ochrana osob proti promluvě, kdy k omezení práva na svobodu projevu z důvodu ochrany dobrého jména, cti či pověsti jiné fyzické či právnické osoby, jedná se tedy o ochranu relativní. Ochrana je v této oblasti opět zajišťována jak v soukromém, tak veřejném právu, a to skrze nástroje trestního práva¹⁰⁶ nebo správního práva.

V praxi je pro soudy zpravidla nejobtížnější určit, jakým způsobem má být svoboda projevu vyvážena s dalšími právy a zájmy, které v daném případě existují.¹⁰⁷ Přístup soudů při vyvažování různých zájmů se zpravidla liší v závislosti na povaze daného zájmu, a je tedy vždy žádoucí

¹⁰² JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 34-35. ISBN 978-809-0378-650.

¹⁰³ Rozsudek ESLP Handyside proti Spojenému království ze dne 7. 12. 1976, č. 5493/72, bod 49

¹⁰⁴ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 35. ISBN 978-809-0378-650.

¹⁰⁵ Trestné činy uvedené v § 248, § 255 TZ aj.

¹⁰⁶ Trestný čin pomluvy v § 184 TZ

¹⁰⁷ ROSENFELD, Michel a Andrés SAJÓ, ed. *The Oxford handbook of comparative constitutional law* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 902 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-0-19-957861-0. Dostupné z: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199578610.001.0001/oxfordhb-9780199578610?rskey=N1NZqB&result=3>

identifikovat o jaký zájem se jedná.¹⁰⁸ Nezbytné je též určit, zda je zájmem další ústavně zaručené právo, jakým je například právo na soukromí. Soudy k vyvažování zájmů užívají test proporcionality, který je podrobněji diskutován v kapitole 2.4.

1.7 Zásahy do svobody projevu a jejich přezkum

Zásahy do svobody projevu lze rozlišit na předběžné a následné. Z hlediska ochrany svobody projevu jsou zejména předběžné zásahy nežádoucí, a je proto nutné zajistit odpovídající soudní přezkum.¹⁰⁹ Smyslem předběžných zásahů je primárně prevence, tj. jejich cílem je předejít, aby byly určité projevy proneseny, popř. aby v nich bylo pokračováno. Následné zásahy do svobody projevu se vyznačují tím, že jsou realizovány až poté, co je daný projev pronesen veřejně či je publikován. Obecně platí, že předběžné zásahy jsou zpravidla závažnější než ty následné.¹¹⁰ V oblasti ochrany svobody projevu to platí tím spíše, neboť svoboda projevu je součástí jiných práv jako např. shromažďovacího nebo sdružovacího práva. Předběžným zásahem do těchto práv by mohlo dojít k úplnému vyloučení osoby z veřejné diskuse, proto bude tento typ zásahu problematičtější a závažnější než postih *ex post* za vybočení z mezí chráněných svobodou projevu.¹¹¹

Měl-li by předběžný zásah formu cenzury, bude se na základě čl. 17 odst. 3 Listiny jednat o zásah protiústavní. Pojem cenzura není v právu jednoznačně definován a lze se setkat s různými přístupy k tomuto pojmu. Cenzurou lze např. chápat jakékoliv předběžné zkoumání obsahu určeného ke zveřejnění státem a jeho institucemi. V kontextu čl. 17 odst. 3 Listiny lze tedy cenzuru spojit s rozhodnutími orgánů moci výkonné. Ostatní předběžné zásahy, které nebudou mít formu cenzury, by však byly posuzovány optikou odst. 4 čl. 17 Listiny.¹¹²

U dalších zásahů do svobody projevu je potřeba zkoumat, zda jsou splněny podmínky čl. 17 odst. 4 Listiny. Ústavně konformní omezení svobody projevu vyžaduje omezení této svobody formou zákona. Tato právní úprava musí sledovat legitimní cíl a musí být nezbytná v demokratické

¹⁰⁸ ROSENFELD, Michel a András SAJÓ, ed. *The Oxford handbook of comparative constitutional law* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 903 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-0-19-957861-0. Dostupné z: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199578610.001.0001/oxfordhb-9780199578610?rskey=N1NZqB&result=3>

¹⁰⁹ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 393. ISBN 978-80-7502-128-1.

¹¹⁰ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, s. 129. ISBN 978-80-87212-42-4.

¹¹¹ Ibid, s. 130.

¹¹² Ibid, s. 131.

společnosti.¹¹³ Příkladem zákonného omezení svobody projevu je např. zakotvení hate speech trestných činů do trestního zákoníku. Další požadavky v podobě nezbytnosti a legitimního cíle dané úpravy jsou blíže diskutovány v kapitole 2.

Mezi další formy zásahů do svobody projevu můžeme podřadit také uložení předběžného opatření dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), zabavení nosiče informací či video nosičů v rámci trestního řízení, povolení určitých aktivit v podobě licence pro určité druhy televizního vysílání nebo různé formy následných zásahů spočívajících v uložení sankcí v režimu občanského, správní či trestního práva.¹¹⁴

Hovoříme-li o následných zásazích do svobody projevu, je třeba zdůraznit, že takové zásahy mají vícero funkcí. Může se jednat o funkci represivní, reparační, ale současně i preventivní, byť v omezenějším rozsahu než u zásahů předběžných.¹¹⁵ V této oblasti je nutné též doplnit, že při jakémkoliv zásahu do svobody projevu je nutné volit omezení a sankce, která jsou proporcionální a sledují legitimní cíl. V případě, že zásah nebude tento požadavek respektovat, může mít jakékoliv omezení nežádoucí vedlejší efekt v podobě autocenzury, protože osoby budou mít strach z postihu při publikaci svých názorů, a nebudou tedy své ústavně garantované právo využívat, čímž může utrpět společnost jako celek.¹¹⁶

Přezkum zásahů do svobody projevu činí také ESLP na základě k němu podaných stížností. Z hlediska posuzování zákonnosti omezení svobody projevu je důležitý rozsudek *Tagiyev a Huseynov proti Ázerbajdžánu*.¹¹⁷ Toto rozhodnutí se zabývalo trestním odsouzením dvou novinářů za článek publikovaný v lokálních novinách, který měl rozdmýchávat náboženskou nenávist a nepřátelství. Za tento článek byli oba stěžovatelé ázerbájdžánskými soudy odsouzeni k trestu odnětí svobody. Stěžovatelé se obrátili na ESLP a tvrdili porušení čl. 7 a 10 EÚLP. Soud k oprávněnosti omezení svobody projevu provedl test, který je v této práci blíže diskutován v kapitole 2.3. Konstatoval, že podmínky pro zásah do práv stěžovatelů byly splněny co do požadavku omezení svobody projevu zákonem a existenci legitimního cíle. Soud se však neztotožnil s tím, že by se jednalo o zásah v demokratické společnosti nezbytný, a proto konstatoval, že došlo k neoprávněnému zásahu do práv stěžovatelů. Nadto soud připomenul, že otázky týkající se ochrany svobody projevu v kontextu žurnalistiky a médií limitují možnosti státu

¹¹³ BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 393. ISBN 978-80-7502-128-1.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Rozsudek ESLP *Tagiyev a Huseynov proti Ázerbajdžánu* ze dne 5. 12. 2019, č. 13274/08

v jejich zásazích, protože státy v těchto oblastech mají užší prostor v rámci *margin of appreciation*.¹¹⁸

ESLP v tomto rozsudku též zdůraznil, že jeho rolí při posuzování projevů není pouze omezení se na posouzení, zda vnitrostátní orgány využily své posuzovací pravomoci přiměřeně, pečlivě a v dobré víře. Úkolem ESLP je posouzení projevu zásahu ve světle celého případu, včetně posouzení důvodů, pro které vnitrostátní orgány omezily konkrétní projev. Soud musí mít za prokázané, že se státní orgány opírají o přijatelné posouzení relevantních skutečností a že se jedná o proporcionální opatření v demokratické společnosti. Soud též bere v potaz povahu a závažnost uložené sankce.¹¹⁹ V tomto konkrétním případě ESLP konstatoval, že národní soudy posuzovaly jednotlivé pasáže z textu zcela vytrženě z kontextu a nebraly v potaz záměr autorů, veřejný zájem na publikaci daného textu, navíc se ani nepokoušely nalézt hranici či určitý balanc mezi svobodou projevu a ochranou věřících před urážkami.¹²⁰ Soud však zejména upozornil na přísné sankce, které byly autorům textu uloženy a dodal, že takové sankce mohly mít rdousící efekt na svobodu projevu v Ázerbajdžánu a mohly odradit jiné osoby od projevování svých názorů na veřejnosti.¹²¹ Soud tedy závěrem konstatoval porušení čl. 10 EÚLP, protože se jednalo o opatření disproportční sledovanému cíli, které nebylo shledáno jako nezbytné v demokratické společnosti.

Problematika přezkumu zásahů do svobody projevu je velice komplexní. Posouzení oprávněnosti zásahů do svobody projevu se neobejde bez analýzy relevantní vnitrostátní i mezinárodní judikatury. Při posuzování zásahů bude vždy třeba přihlídnout k tomu, jaký byl cíl daného omezení, zda se jednalo o opatření v demokratické společnosti nezbytné a zda toto opatření bylo přiměřené sledovanému cíli. Přísněji budou posuzovány jakékoliv zásahy do oblasti politických projevů a projevů týkajících se věci veřejných, neboť zde je zvýšená veřejný zájem na ochraně takových projevů v každé společnosti. Blíže je tato problematika diskutována v kapitole 2.3 a 2.4.

2 Hate speech

Ústředním pojmem této práce je hate speech. Je ovšem nutné zdůraznit, že neexistuje žádná univerzálně uznávaná definice tohoto fenoménu. ESLP zpravidla vychází z definic jiných mezinárodních orgánů či Výboru ministrů Rady Evropy. Zpravidla vychází z definice doporučení Výboru ministrů č. 97(20)15, která za hate speech označuje „*všechny formy vyjadřování, které šíří,*

¹¹⁸ Rozsudek ESLP Tagiyev a Huseynov proti Ázerbajdžánu ze dne 5. 12. 2019, č. 13274/08, bod 40.

¹¹⁹ Ibid, bod 41.

¹²⁰ Ibid, bod 46.-47.

¹²¹ Ibid, bod 49.

podněcují, propagují nebo ospravedlňují rasovou nenávisť, xenofobii, antisemitismus nebo jiné formy nenávisť vycházející z netolerance, včetně: netolerance vyjádřené agresivním nacionalismem a etnocentrismem, diskriminace a nepřátelství vůči menšinám, migrantům a lidem přistěhovaleckého původu“.¹²² V praxi pravděpodobně nebude činit přílišné problémy subsumovat určité jednání pod pojem „podněcování“ nebo „propagace“, příp. „ospravedlňování“. Problematické se však může jevit podřazení nebo identifikace nenávisť, která má vycházet z netolerance. Definice je natolik abstraktní, že si lze bez dalšího výkladu jen těžko představit, jaký konkrétní projev může být pod tuto definici podřazen.

Další frekventovaně používaná definice pochází z Obecného politického doporučení Evropské komise proti rasismu a netoleranci (ECRI) č. 15, které definuje hate speech jako „*použití jedné nebo několika konkrétních forem projevu – jmenovitě obhajování, propagace nebo podněcování k ponižování, nenávisť nebo urážení osoby nebo skupiny osob, jakož i jakékoliv obtěžování, urážky, negativní stereotypy, stigmatizace nebo vyhrožování takové osobě nebo osobám a jakékoliv ospravedlňování všech těchto forem projevu – které vychází z otevřeného seznamu osobních charakteristik nebo stavu, kam patří rasa, barva, jazyk, náboženství nebo víra, národnost nebo národnostní či etnický původ, jakož i rodová linie, věk, postižení, pohlaví, genderová identita a sexuální orientace*“.¹²³

V českém právu, stejně jako v právu mezinárodním, nenalezneme jednu ustálenou definici hate speech. Podle Jägera a Molka se jedná o „*projev, jehož cílem je urazit, ponižit, či vyvolat diskriminaci, nenávisť nebo násilí proti jednotlivci nebo skupině osob*“¹²⁴, a to na základě osobních charakteristik. Podle Výborného lze nenávisťný projev definovat jako „*takový projev, který v sobě obsahuje prvky záště vůči skupině, k níž náleží objekt projevu, nebo z této záště vychází. Nenávisťné prvky takového projevu jsou založené na negativních předsudcích mluvčího vůči určitým skupinám společnosti, které ve svých vyjádřeních uráží, napadá, ponižuje, vyzývá k omezení jejich práv nebo k násilným činům vůči nim či jinak pošlapává jejich důstojnost. Vyřčená slova nedopadají pouze na konkrétního adresáta, ale zasahují celou skupinu, k níž se oběť identifikuje (nebo byla, třeba i chybně, identifikována)*“.¹²⁵

¹²² Doporučení Výboru ministrů č. 97(20)15 členským státům k "hate speech" [online]. Štrasburk, 30. 10. 1997. [cit. 2020-06-13] Dostupné také z: <https://rm.coe.int/1680505d5b>

¹²³ Obecné politické doporučení Evropské komise proti rasismu a netoleranci (ECRI) č. 15 ze dne 8. prosince 2015 [online]. Štrasburk, 21. 3. 2016 [cit. 2020-07-07] Dostupné z: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>

¹²⁴ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 22. ISBN 978-809-0378-650.

¹²⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávisťný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 22. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

Dle Parekha se hate speech sestává ze tří základních aspektů.¹²⁶ Za prvé, projev musí být adresován konkrétní nebo jednoduše určitelné osobě nebo skupině osob, a to na základě nějaké její charakteristiky. Příkladem projevů, které by nesplnily tuto podmínku, jsou prohlášení, ve kterých osoba projevívá nenávist vůči všem lidským bytostem nebo oznámí, že nenávidí násilníky a že by všichni měli být popraveni. V prvním uvedeném příkladu se jedná o nediskriminační projev, protože nesměřuje vůči určité specifické skupině – naopak se zaměřuje na všechny lidi a vztáhne se též na původce projevu. Nadto, takový projev je velice abstraktní, nekonkrétní a nevyzývá k žádnému jednání.¹²⁷ V druhém případě se o hate speech také nejedná, protože projev nepodněcuje k žádnému jednání a nezakládá se na ascripci určité charakteristiky, ale na tom, co určité osoby v minulosti spáchaly.¹²⁸

Za druhé hate speech vždy stigmatizuje skupinu osob tím, že jí připisuje určité vlastnosti. Tyto charakteristiky jsou negativní a vysoce nežádoucí.¹²⁹ Míra stigmatizace dané skupiny se potom odvíjí od povahy ascribovaných vlastností, tj. záleží na tom, zda jsou tyto vlastnosti trvalé a inherentně spojené s danou skupinou, přičemž neexistuje žádná možnost nápravy, nebo jsou považovány za podmíněné a napravitelné. V případě opravitelných charakteristik je pak od dané skupiny vyžadováno, aby se takových charakteristik vzdala, jinak nebude společensky přijata.¹³⁰

Za třetí, skupina osob je považována za legitimní objekt nepřátelství, protože má již výše zmíněné negativní vlastnosti. Přítomnost osob z takové skupiny je proto považována za nežádoucí. V některých případech může být reakcí společnosti i požadavek na odstranění nebo vyhlazení této konkrétní cílové skupiny. Pokud se takový požadavek v dané společnosti nepovažuje za legitimní, či je příliš extrémní, může být nahrazen diskriminací této skupiny a jejím odsunutím na okraj společnosti.¹³¹

U hate speech hraje velkou roli subjektivní pohled hodnotitele určitého projevu.¹³² Projevy nenávisti jsou běžně vyjadřovány zuřivým, agresivním nebo urážlivým jazykem a tónem. Tak tomu ovšem nemusí být vždy, některé nenávistné projevy mohou být i nevýrazné, rafinované,

¹²⁶ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 40 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid, s. 41.

¹³² VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 17. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

mírné, přičemž jejich „poslání“ je šířeno dvojsmyslnými vtipy, narážkami nebo obrázky.¹³³ Ačkoliv způsob vyjádření projevu poskytne cenné vodítko k určení, o jaký projev se jedná, nelze posuzovat projevy pouze podle tohoto kritéria. Každý projev je pronesen i v určitém kulturním a historickém kontextu, jeho obsah, morální a emoční rozměr a další jsou stejně tak důležité a společně s posouzením v rámci daného kontextu teprve můžeme určovat, zda se jedná o hate speech, či nikoliv.¹³⁴

Lze shrnout, že cílem hate speech je primárně podpora a ospravedlnění diskriminačního jednání. V tomto kontextu je zajímavé zmínit, že čl. 20 odst. 2 MPOPP či čl. 4 Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace pracují s pojmem *diskriminace*, čl. 20 odst. 2 MPOPP dokonce užívá spojení „*podněcování k diskriminaci*“, kterému má předcházet nenávisť. Nenávisť však nelze ztotožňovat s diskriminací, protože se nejedná o synonymní pojmy. Blíže je tato problematika řešena v kapitole 2.2.

2.1 Argumenty pro a proti regulaci hate speech

V této kapitole jsou diskutována různá východiska a argumenty pro i proti regulaci hate speech. Cílem je přiblížení důvodů, díky kterým se mnohé státy rozhodly limitovat nenávistné projevy. V oblasti hate speech lze nalézt mnoho zastánců regulace nenávistných projevů. Stejně tak se lze setkat s mnoha kritiky této regulace, popř. trestněprávní regulace hate speech. Tato kapitola poskytne přehled o jednotlivých argumentech a partikulárních zájmech, se kterými se lze v souvislosti s regulací nenávistných projevů setkat.

Otázka právní regulace hate speech se začala v Evropě ve veřejném prostoru objevovat po druhé světové válce kvůli propojení nenávistné propagandy a holokaustu. Důsledkem bylo vynětí nenávistných projevů z ochrany přiznané ústavním pořádkem mnoha států.¹³⁵ Nyní lze však často nalézt zásadní rozdíl oproti hate speech, která se odehrávala během druhé světové války, a tou, se kterou se můžeme setkávat v dnešní době. Zatímco v době druhé světové války nenávistnou propagandu vytvářel a šířil zejména stát a jeho instituce, nyní je otázka regulace hate speech spíše

¹³³ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 41 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

¹³⁴ Ibid, s. 41.

¹³⁵ ROSENFELD, Michel. Hate Speech in Constitutional Jurisprudence: A Comparative Analysis [online]. *Cardozo Law School*. Public Law Research Paper No. 41, 2001. [cit. 2020-06-16] Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.265939>

zásahem do sféry soukromé, kdy podobné projevy šíří fyzické osoby, popřípadě osoby právnické, jako jsou média nebo uskupení bez právní subjektivity.¹³⁶

K regulaci nenávistných projevů spočívající v limitaci svobody projevu je nutné nejprve posoudit povahu a dopady projevů, aby bylo možné dostatečně odůvodnit jejich regulaci, která může vyústit až v zákaz určitého typu projevu. Častými argumenty ve prospěch takové právní regulace je ochrana veřejného pořádku, právo společnosti na vyjádření svého odporu k hate speech a postojům společně s argumentací, že nenávistné projevy by měly být právem zakázány proto, že jsou zraňující pro členy skupin, vůči nimž směřují.¹³⁷

Abychom mohli formulovat argumenty, které podporují či odmítají regulaci hate speech, je důležité vymezit různé zájmy, které v tomto kontextu stojí proti sobě. Na straně jedné stojí zcela nepochybně důležitý zájem na ochranu svobody projevu, který se promítá do všech aspektů lidského života. Svobodu projevu využíváme k běžné interpersonální komunikaci, ve veřejném životě, při politických projevech nebo ve vědě.¹³⁸ Na straně druhé jsou zde ovšem další neméně důležité zájmy, které je třeba chránit. Kupříkladu se jedná o lidskou důstojnost, rovnost a rovnost v důstojnosti, možnost svobodně žít bez obtěžování nebo zastrašování, bezpečnost, vzájemnou úctu, ochranu dobrého jména a osobní cti, sociální harmonii.¹³⁹ ESLP mnohokrát zopakoval, že tolerance a respekt k rovné důstojnosti všech lidských bytostí vytváří základy demokratické a pluralitní společnosti, a je tedy hodnotou samo o sobě.¹⁴⁰ Určitá část těchto zájmů je zmíněna v § 3 odst. 1 OZ, kde stojí, že „*soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým*“.¹⁴¹ Všechny tyto zájmy mají své místo v demokratickém právním státě a je třeba mezi nimi nalézt balanc, neboť žádný z nich nemá absolutní prioritu a není neomezený.

¹³⁶ ROSENFELD, Michel. Hate Speech in Constitutional Jurisprudence: A Comparative Analysis [online]. *Cardozo Law School*. Public Law Research Paper No. 41, 2001. [cit. 2020-06-16] Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.265939>

¹³⁷ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 172-173. ISBN 978-0-19-922581-1.

¹³⁸ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 43 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

¹³⁹ Ibid, s. 43.

¹⁴⁰ Rozsudek ESLP Tagiyev a Huseynov proti Ázerbajdžánu ze dne 5. 12. 2019, č. 13274/08, bod 38.

¹⁴¹ Ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN: 1211-1244.

2.1.1 Obecná východiska regulace hate speech

V následujících podkapitolách jsou popsány jednotlivé argumenty pro i proti regulaci hate speech. Důvody pro regulaci vycházejí z mnoha různých myšlenkových proudů, stejně tak i odpůrci hate speech legislativy předkládají legitimní a významné argumenty proti této regulaci.

Mezi argumenty pro implementaci a regulaci hate speech lze zařadit:

- ochranu lidské důstojnosti jako nezcizitelného a nezadatelného základního práva;
- zákaz hate speech jako vyjádření hodnotového zakotvení státu;
- jasné stanovisko proti toleranci extremistických názorů a projev ochoty postihovat zraňující projevy;
- snaha zabránit marginalizaci a viktimizaci části společnosti pro svou příslušnost k určité skupině;
- nutnost zabránění snížení morální citlivosti komunity v důsledku vzniku tolerance projevů nenávisti;
- snaha pomoci skupinám, které nemusí mít kapitál bránit se samy;
- snaha předcházet a zabránit diskriminačnímu jednání vůči určitým skupinám;
- vyjádření nesouhlasu se zásahy v podobě hate speech do soukromého a rodinného života.

Argumenty, které často bývají zmiňovány jako důvody, proč hate speech neregulovat či regulovat zcela omezeně, jsou tyto:

- svoboda projevu je natolik důležitá, že by neměla být omezována, pokud neexistuje riziko bezprostředního nebezpečí;
- vznik jednolité veřejné diskuse v důsledku potírání nepopulárních názorů nebo autocenzury;
- postih za špatný charakter v podobě hate crimes nenáleží státu;
- riziko přílišné ingerence soudní moci do moci zákonodárné při limitaci svobody projevu soudem, a z toho plynoucí právní nejistota při rozhodování;
- nutnost morální neutrality státu, stát by neměl vytvářet morální hierarchii trestných činů či přestupků;
- nedostatek legitimacy pro trestní postih, protože projevy nenávisti mají malý či obtížně měřitelný dopad;
- riziko hypertrofie trestního práva při přílišné extenzi právních norem do soukromého života.

V následujících podkapitolách jsou výše uvedené argumenty pro a proti regulaci hate speech podrobně rozvedeny a diskutovány.

2.1.2 Důstojnost jako ultimátní hodnota

Waldron říká, že existence spravedlnosti vyžaduje, aby s každou lidskou bytostí bylo zacházeno s respektem k jeho důstojnosti a aby byl každý rovným členem společnosti. Dodává, že k zajištění spravedlnosti je však třeba aktivně konat a zajistit, že důstojnost všech členů společnosti bude chráněna.¹⁴²

Ochrana lidské důstojnosti je některými považována za absolutní hodnotu. Nejvyšší správní soud v rozsudku ve věci diskriminační reklamy „*Měl jsem se líp učit!*“ poznamenal, že právo na zachování lidské důstojnosti je nezadatelné a nezczizitelné, a nelze se tedy takového práva vzdát. V tomtéž rozsudku NSS připomenul rozsudek německého Správního soudu v Neustadtu ve věci „*Zwergenwerfen*“¹⁴³, kde byla otázka lidské důstojnosti jakožto absolutní hodnoty taktéž řešena. V německém případě se soud musel vypořádat s otázkou, zda udělí živnostenské oprávnění k činnostem spočívajícím v bizarní zábavě v podobě házení liliputů do dálky na různých veřejných akcích (večírky, diskotéky, aj.). Všichni liliputi, kteří se takových akcí účastnili, byli finančně odměněni a jejich účast byla dobrovolná. I přesto, že dotčení liliputi považovali zábavu za nezávadnou, německý soud shrnul, že „*lidská důstojnost je hodnotou, se kterou nelze volně disponovat, a jednotlivec se jí nemůže sám vzdát*“. Je otázkou, zda by projevy, které nejsou členy dotčených skupin vnímány jako nenávistné nebo problematické, měly být omezovány pro svůj obsah. Zdá se však, že nyní převažuje přístup, který chrání lidskou důstojnost bez ohledu na to, zda určitá část dotčené skupiny nepovažuje dané jednání za nedůstojné. Je samozřejmě žádoucí poskytovat ochranu těm, kteří sami nejsou schopni si ji zajistit a jsou ve zranitelnějším postavení. Prosazování takového přístupu by mohlo vést k situacím, kdy by projevy dané skupiny nepovažovaly za nenávistné či diskriminující, ale k restrikci svobody projevu by z důvodu vyššího zájmu došlo. Názor a projevy dotčených skupin by potom měly menší význam, než má názor představitele soudní moci. V tuto chvíli si však lze poměrně obtížně představit situace, ve kterých by mohlo dojít až k takto vyhrocenému případu.

ESLP v rozhodnutí Erbakan proti Turecku¹⁴⁴ zdůraznil, že tolerance i respekt k důstojnosti všech lidských bytostí tvoří základ demokratické a pluralistické společnosti. S ohledem na to

¹⁴² WALDRON, Jeremy. *The Harm in Hate Speech* [online]. Harvard University Press, 2012, s. 106 [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.4159/harvard.9780674065086. ISBN 9780674065086.

¹⁴³ Rozsudek Německého správního soudu v Neustadtu ze dne 21. 5. 1992, sp. zn. 7 L 1271/92

¹⁴⁴ Rozsudek ESLP Erbakan proti Turecku ze dne 6. 7. 2006, č. 59405/00

ESLP poznamenává, že některé společnosti mohou považovat za nezbytné sankcionovat nebo dokonce předcházet všem projevům, které šíří, podněcují nebo propagují nenávist, jsou-li tato opatření přiměřená sledovanému cíli.¹⁴⁵

2.1.3 Je hate speech daní za svobodu?

Někteří odborníci jsou toho názoru, že je dostačující usměrňovat různé názorové proudy ve veřejné diskusi, protože ta se s projevy nenávisti dokáže vypořádat sama. Tento názor zastával např. soudce Evropského soudu pro lidská práva Giovanni Bonello. V disentu k rozsudku ESLP ve věci Ceylan proti Turecku¹⁴⁶ uvedl, že dle jeho názoru je omezování svobody projevu ospravedlnitelné pouze tehdy, existuje-li reálné riziko nebezpečí. U jakýchkoliv výzev k násilí je třeba posoudit jejich intenzitu a také proximitu mezi projevem a hrozícím násilím.¹⁴⁷ Tento přístup je v rozporu s názory jiných soudců ESLP, kteří tvrdí, že nelze odhlédnout od historických zkušeností Evropy, a varují před povolením nenávistných projevů, protože vytvářejí vhodné prostředí pro šíření názorů a myšlenek, které ve výsledku nemusí být daleko od přerodu těchto slov v činy.¹⁴⁸ Na existenci korelace mezi výskytem nenávistných projevů a počtem spáchaných trestných činů upozorňuje dlouhodobě i Vysoký komisař OSN pro lidská práva Felipe González Morales, podle kterého je třeba proti projevům netolerance ostře vystupovat a některé tyto projevy sankcionovat v právu.¹⁴⁹

Někteří odborníci spatřují větší hrozbu v potlačování nenávistných projevů než v jejich tolerování.¹⁵⁰ Tento pohled vychází z premisy, že svoboda projevu jakožto politické právo je natolik důležité, že nemá být omezováno. Tolerance nenávistných projevů je dle jejich názoru daň

¹⁴⁵ Rozsudek ESLP Erbakan proti Turecku ze dne 6. 7. 2006, č. 59405/00

¹⁴⁶ Rozsudek ESLP Ceylan proti Turecku ze dne 8. 7. 1999, č. 23556/94

¹⁴⁷ Ibid, nesouhlasné stanovisko soudce Bonella.

¹⁴⁸ KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

¹⁴⁹ *Joint open letter on concerns about the global increase in hate speech*. In: United Nations Human Rights: Office of the High Commissioner [online]. 23. 9. 2019 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25036&LangID=E>

¹⁵⁰ Going in Circles with Hate Speech. FISH, STANLEY. In: *Think Again: Contrarian Reflections on Life, Culture, Politics, Religion, Law, and Education* [online]. Princeton University Press, 2015, 2015-10-20, s. 225-230 [cit. 2020-07-21]. DOI: 10.2307/j.ctvc77ks9.60. ISBN 9781400873401. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.2307/j.ctvc77ks9.60>

za život ve svobodné společnosti.¹⁵¹ John Stuart Mill se domníval, že regulace jakéhokoliv projevu, který nevyzývá k násilí, není oprávněná.¹⁵²

K tomuto názorovému střetu lze dodat, že jakákoliv restrikce nenávistných projevů bude vždy poměrně širokým omezením svobody projevu. Porovnáme-li totiž přístup evropských států, včetně České republiky, které nevycházejí z doktríny „*clear and present danger*“ užívané ve Spojených státech amerických, je stanovení hranice dovoleného a zakázaného projevu někdy velice tenká. V případě americké doktríny lze snáze určit, zda skutečně hrozí jasné a v danou chvíli existující nebezpečí. Takové vodítko však neexistuje u obecného zákazu nenávistných projevů, kde se existence aktuálního nebezpečí nebere příliš nebo vůbec v potaz. Je tedy třeba najít dostatečně přesvědčivé argumenty, proč některé projevy nenávisti kriminalizovat nebo jinak trestat. Zákaz projevů, které ubližují nebo škodí druhým bez existence nebezpečí ve chvíli, kdy jsou pronášeny, se často odvozuje z Millova obecného imperativu „*svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého*“. Tento imperativ ovšem nemusí vždy stačit.¹⁵³

Někteří naznačují, že by limitace nenávistných projevů skutečně měla přicházet až v okamžik, kdy toto bezprostřední nebezpečí existuje.¹⁵⁴ Protiargumentem může být fakt, že žádné jednání neprobíhá v historickém vakuu.¹⁵⁵ Může být obtížné rozlišit hranici při požadavku bezprostředního nebezpečí u projevů vůči skupině, která je historicky opakovaně zažívá (např. Židé). Pro příslušníky této skupiny mohou takové projevy v určitém kontextu znamenat bezprostřední nebezpečí, aniž by původce projevu zamýšlel svá prohlášení přenést v realitu. V případě stanovení požadavku existence bezprostředního nebezpečí pro limitaci určitých projevů by bylo nutné stanovit, zda by hledisko pro posouzení existence takového nebezpečí bylo objektivní, nebo subjektivní. Při uplatnění subjektivního hlediska by postačovalo, aby měl daný

¹⁵¹ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 47 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

¹⁵² ROSENFELD, Michel. Hate Speech in Constitutional Jurisprudence: A Comparative Analysis [online]. *Cardozo Law School*. Public Law Research Paper No. 41, 2001, s. 1534. [cit. 2020-06-16] Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.265939>

¹⁵³ KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

¹⁵⁴ Ve Spojených státech amerických existuje koncept „*clear and present danger*“, který byl přijat Nejvyšším soudem Spojených států amerických k posouzení, za jakých může dojít k omezení svobody projevu chráněné Prvním dodatkem americké ústavy.

¹⁵⁵ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 44-45 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

projev schopnost v oběti vyvolat důvodnou obavu o její zdraví, život aj. Posuzování by bylo provedeno pohledem oběti. V případě objektivního hlediska by musel být formulován určitý znak projevu, při kterém by se jednalo o projev, který objektivně bezprostředně nebezpečí vzbuzuje. Nejvhodnější by byla pravděpodobně určitá kombinace obou aspektů, jejichž formulace v právu však nebude snadným úkolem.

2.1.4 Hate crimes jako postih za špatný charakter?

Podle Parekha je hate speech nežádoucí proto, že snižuje morální citlivost komunity a oslabuje kulturu vzájemného respektu. Nenávistné projevy vytvářejí z těch osob nebo skupin, proti nimž směřují, nepřátele majoritní společnosti. Tímto jsou dotčené skupiny osob postupně vytlačeny na okraj a nejsou vnímány jako rovní členové společnosti. Tímto jednáním a tolerancí nenávistných projevů dochází ke snížení sociálního postavení dotčených osob, čímž se vytváří bariéry nedůvěry a nepřátelství mezi jednotlivci a skupinami.

Výrazným projevem je též popření či porušení důstojnosti příslušníků určité skupiny, tzv. házení těchto osob do jednoho pytle, čímž dochází k popření individuality každé lidské bytosti a redukci daného člověka na příslušníka určité skupiny, ať už národnostní, náboženské nebo jiné.¹⁵⁶ Oproti tomu Heidi Hurd uvádí, že nenávist, jež je pohnutkou určitého jednání osoby, není momentálním stavem mysli, ale spíše charakterním rysem dané osoby získaným v průběhu života. Hurd dále tvrdí, že nespatřuje morální ani politickou legitimitu v trestání špatného charakteru osob, které vůči jiným cítí nenávist a projevují ji.¹⁵⁷

Parekh uvádí, že nelze odhlédnout od dlouhodobých negativních následků, které mohou nenávistné projevy mít. V případě neregulace hate speech vyvstává riziko vzniku společenského klimatu, ve kterém jsou tolerovány a přijímány projevy a jednání, které některé skupiny osob zraňují a omezují. Důsledkem může být odlišné zacházení s příslušníky těchto skupin v běžném

¹⁵⁶ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 52 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

¹⁵⁷ HURD, Heidi M. Why Liberals Should Hate "Hate Crime Legislation." *Law and Philosophy* [online]. 2001, 20(2) [cit. 2020-07-23]. DOI: 10.2307/3505240. ISSN: 01675249. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3505240>

životě.¹⁵⁸ Fungování ve společnosti je potom pro dotčené skupiny náročné, protože nejsou schopné žít život bez strachu z obtěžování či jiných negativních důsledků v podobě diskriminace aj.¹⁵⁹

Z výše uvedených důvodů nelze o hate speech hovořit jako o tzv. „*victimless crimes*“ neboli zločinech bez obětí.¹⁶⁰ Nenávistné projevy jsou způsobilé přivodit dotčeným skupinám újmu projevující se psychologickým strádáním, snížením sebevědomí a strachem ze sociální izolace nebo fyzických útoků.¹⁶¹ Pro vznik újmy nemusí být rozhodné, že nenávistné projevy mířily proti skupině osob, a nikoliv na konkrétního člověka. Újmu mohou pociťovat i ti příslušníci skupiny, vůči kterým útok v podobě hate speech nesměřoval, a to zejména pokud se jedná o příslušníka skupiny, která byla dříve perzekuována.¹⁶²

2.1.5 Militantní demokracie v boji proti nenávisti

Ústavní soud se mnohokrát přiklonil ke konceptu tzv. obranyschopné demokracie, mezi jejíž prostředky zahrnuje i zakotvení trestných činů z nenávisti.¹⁶³ Koncept militantní demokracie Mareš a Výborný definují jako takovou demokracii, „(..) *kteřá vystupuje ofenzivně pomocí právních, mocenských a diskurzivních nástrojů proti svým ideovým nepřátelům uvnitř systému, a to ještě předtím, než tito nepřátelé iniciují naplnění hlavních hrozeb, které z jejich existence vyplývají, především závažného narušení stability režimu či jeho zničení*“.¹⁶⁴ Ústavní soud své souznění s principy bránící se demokracie vyjádřil např. v nálezu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, týkajícím se extremistického hnutí Národní odpor.¹⁶⁵ Ve zmíněném nálezu upozornil, že je třeba pamatovat na historickou zkušenost s nacistickou i komunistickou propagandou a přímo uvedl, že „*jestliže jsou odpůrci demokracie a hodnot, na kterých demokracie stojí, připraveni na ni útočit, musí být i demokratický režim připraven bránit se těmto atakům, a to v nutných případech i omezením základních práv*“.¹⁶⁶

¹⁵⁸ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 44-45 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871.006. ISBN 9781139042871. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/CBO9781139042871A013/type/book_part

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 174. ISBN 978-0-19-922581-1.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. II.ÚS 2790/16, bod 9.

¹⁶⁴ MAREŠ, Miroslav a Štěpán VÝBORNÝ. *Militantní demokracie ve střední Evropě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013, s. 15. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-326-4.

¹⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10

¹⁶⁶ Ibid, bod 25.

Někteří odborníci jsou toho názoru, že nenávistné projevy jsou neslučitelné s ústavně garantovanými principy ochrany lidské důstojnosti a zákazu diskriminace.¹⁶⁷ Ústavní soud v nálezu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17¹⁶⁸, uvedl, že je vždy nutné zkoumat újmu, která obětem nenávistných projevů vzniká. Soud dodal, že „hrozivé historické zkušenosti se stigmatizací společenských menšin se nemohou projevat pouze v přijetí „obecně ochranné“ trestní legislativy, ale měly by nalézt svůj odraz i v hlubším zkoumání pochopení újmy jejich adresátů, kterým jsou navíc takové útoky adresovány. Soudy tak musí vždy zkoumat, jak se jednotlivý útok projeví v individuální sféře konkrétního jedince (např. v důsledku jeho ohrožení, obav, poškození dobrého jména apod.), a nakolik jde pouze o nepřijatelnou neadresnou politickou kampaň.“¹⁶⁹

Tímto nálezem Ústavní soud ČR poměrně jasně vymezil svůj postoj k nenávistným projevům. Tyto nenávistné projevy považuje za velice škodlivé a uznává možnost vzniku újmy osobám jimi poškozeným. Ústavní soud tímto přisvědčil, že je v demokratické společnosti nutné chránit určité hodnoty i za cenu omezení svobody projevu.

2.1.6 Zákaz hate speech jako povinnost státu

Někteří odborníci považují omezení hate speech za projev pozitivních závazků států, neboť neregulace nenávistných projevů může být vykládána jako porušení čl. 8 EÚLP, tedy porušení práva na respektování rodinného a soukromého života¹⁷⁰, nebo snahu o zneužití svobody projevu, na kterou můžeme nahlížet optikou čl. 17 EÚLP. Existence pozitivního závazku k poskytování ochrany skupinám, které se stávají terčem nenávistných projevů, však není jednoznačně vyřešena. V judikatuře ESLP se objevují náznaky této povinnosti. Například v rozsudku ESLP Aksu proti Turecku¹⁷¹ soud konstatuje, že negativní stereotypy šířené o určité skupině mohou být vnímány jednotlivými příslušníky těchto skupin jako urážlivé a omezující jejich práva. Důvodem je možnost zásahů takových projevů do života příslušníků těchto skupin v režimu čl. 8 EÚLP.¹⁷² Restrikce nenávistných projevů jako projev pozitivního závazku státu se však nerovnájí nutnosti zavedení trestněprávních sankcí, postačily by i sankce jiných právních odvětví. Oproti tomu

¹⁶⁷ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 174. ISBN 978-0-19-922581-1.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17

¹⁶⁹ Ibid, bod 34.

¹⁷⁰ NIEUWENHUIS, Aernout. A positive obligation under the ECHR to ban hate speech? *Public law*. 2019, s. 327. ISSN 0033-3565.

¹⁷¹ Rozsudek ESLP Aksu proti Turecku ze dne 15. 3. 2012, č. 4149/04 a č. 41029/04

¹⁷² KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

Ústavní soud České republiky při posuzování některých nenávistných projevů uvedl, že je třeba takové jednání v demokratické společnosti potírat, a to i prostřednictvím norem trestního práva.¹⁷³

Proponenti regulace hate speech tvrdí, že neregulace nenávistných projevů může ve výsledku přinést výraznější omezení svobody projevu. Tvrdí, že v takových případech dochází ke vzniku společenského klimatu, ve kterém se dotčené skupiny osob bojí své právo na svobodu projevu využít, či ho vůbec nevyužívají.¹⁷⁴ Lze si představit situace, kdy by příslušníci dotčených skupin raději nevyjadřovali veřejně své názory, aby nebyly vystaveni dalším nenávistným projevům nebo diskriminačnímu zacházení ve veřejném životě i v soukromí. V tomto případě je však obtížné dostatečně argumentačně podložit tvrzení o umlčování osob, vůči kterým nenávistné projevy směřují, neboť z čistě formálního právního pohledu jejich právo na svobodu projevu dle čl. 17 Listiny není žádným způsobem omezeno a nejsou kladeny žádné právní překážky k výkonu tohoto práva. Oproti tomu v případě regulace nenávistných projevů je omezení svobody projevu některých osob jednoznačné, neboť je osobám zakázáno se určitým způsobem vyjadřovat pod hrozbou sankce.¹⁷⁵ Na druhou stranu, Česká republika je demokratický právní stát, který zaručuje základní práva a svobody všem osobám bez rozdílu, jak je uvedeno v čl. 3 odst. 1 Listiny. V tomto ustanovení lze spatřovat též pozitivní aspekt zaručování základních práv a svobod, neboť stát je zodpovědný za to, aby mohl každý člen společnosti užívat svá práva a svobody bez rozdílu.

2.1.7 Jednolitost společenské diskuse jako důsledek regulace hate speech

Mezi důvody, které svědčí proti regulaci hate speech, spadá například fakt, že existence právní regulace nenávistných projevů může odradit veřejnost od politických projevů, které jsou pro pluralitní demokratickou společnost cenné.¹⁷⁶ V praxi mohou nastat situace, kdy v případě vedeného trestního řízení vůči osobě, která se projevovala nenávistně, bude tato osoba určitou částí společnosti vnímána jako mučedník bojující a obětující se za svobodu projevu, který se nebojí říkat nepopulární věci tak, jak jsou.¹⁷⁷ Boyne upozorňuje na riziko omezování nepopulárních politických názorů v důsledku s kriminalizací těchto menšinových názorů. Dodává, že se může jednat jak o limitaci svobody projevu, tak může docházet též k omezení volné politické soutěže.¹⁷⁸

¹⁷³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. III.ÚS 3707/19, bod 26.

¹⁷⁴ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 174. ISBN 978-0-19-922581-1.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid, s. 175.

¹⁷⁸ BOYNE, Shawn Marie. Free Speech, Terrorism, and European Security: Defining and Defending the Political Community. *Pace Law Review* [online]. 2010. [cit. 2020-07-26] DOI: 10.2139/ssrn.1591806. ISSN 1556-5068. Dostupné z: <https://digitalcommons.pace.edu/plr/vol30/iss2/17/>

Zastánci hate speech legislativy neočekávají, že implementace hate speech legislativy odstraní všechny problémy společnosti. Jsou však toho názoru, že jednoznačné stanovisko a netolerance hate speech je důležitá a že jsou státy rozhodnuty a ochotny hájit práva všech svých občanů před nenávisťnými projevy.¹⁷⁹

Někteří odborníci jsou skeptičtí, zda legislativní zákazy nenávisťných projevů budou schopné vyřešit problém s jejich výskytem. Na druhou stranu, odrazení budoucích osob, které by nenávisťné projevy v budoucnu chtěly šířit, je cílem právní regulace hate speech. Autocenzura původců nenávisťných projevů je tedy hlavním cílem této regulace. Namísto tohoto přístupu odborníci jako např. Maxime Lepoutre tvrdí, že je nutné proti nenávisťným projevům aktivně vystupovat, což se označuje za tzv. „*counterspeech*“.¹⁸⁰ Takové protiprojevy vyjadřují nesouhlas s nenávisťnými projevy, v některých případech mohou být i určitým veřejným odsudkem. Efektivitu tohoto přístupu nelze předem odhadnout, je však možné, že aktivním nesouhlas s projevy nenávisti ve veřejném prostoru dojde ke snížení jejich výskytu, nebo minimálně k přesvědčení, že projevy nenávisti nejsou běžnou součástí lidského života a nebudou ve veřejném prostoru tolerovány.

2.1.8 Morální neutralita státu – ano, nebo ne?

Stát nemusí být hodnotově neutrální. Liberální stát by sice neměl žádným způsobem nutit svým občanům jedinou ideologii nebo určovat, jaké názory smí nebo nesmí občané mít. Je ovšem legitimní stanovit určité minimální hranice, v nichž se jednotlivci mohou pohybovat, aniž by omezovali nebo porušovali práva ostatních. Vzhledem k tomu, že Česká republika je demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, měl by stát chránit práva a svobody jako důstojnost nebo rovnost. Stát v rámci normotvorby volí, jaké hodnoty a zájmy chrání a tuto ochranu potom v případě jejich porušení poskytují nezávislé soudy.

Kritikům hate speech regulace zpravidla vadí, že implementací zvláštních hate speech trestných činů nebo zvýšením sazeb ukládaných za tyto trestné činy *de facto* dochází k vytváření určité morální hierarchie trestných činů. Někteří odborníci uvádí, že toto samotné může narušovat sociální harmonii.¹⁸¹ Je otázkou, do jaké míry jsou předsudečné trestné činy nebo přestupky horší

¹⁷⁹ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávisťný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 54. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

¹⁸⁰ LEPOUTRE, Maxime. Hate speech laws: Expressive power is not the answer. *Legal Theory* [online]. The Cambridge University Press: 2019, 25(4), s. 274 [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.1017/S135232522000004X. ISSN 1352-3252. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S135232522000004X/type/journal_article

¹⁸¹ JACOBS, James B. Should hate be a crime? *Public Interest* [online]. The National Affairs, 1993, (113) [cit. 2020-07-26]. Dostupné z: https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/should-hate-be-a-crime

než trestné činy motivované např. žárlivostí, závistí, vztekem, aj. Někteří upozorňují, že je na místě klást si otázku, zda skutečně můžeme konstatovat, že tato jednání jsou méně společensky škodlivá a závažná než běžnou trestnou činností.

2.1.9 Riziko přílišné ingerence soudní moci

Někteří kritici hate speech jsou také toho názoru, že umožněním limitace svobody projevu se na soudní moc přenáší příliš mnoho pravomocí, a to konkrétně oprávnění posuzovat přípustnost projevů a rozhodovat o tom, které projevy by neměly být připuštěny ve veřejné diskuzi.¹⁸² Z jejich pohledu dochází k narušení určité morální neutrality, která může zkreslovat veřejnou debatu a ve výsledku limituje osobní svobody.¹⁸³ V této souvislosti je dle mého názoru nutné dodat, že stát si vždy vyhrazoval právo posuzovat, resp. stanovovat limity projevům ve veřejném prostoru, a soudcovské moci tradičně náleží oprávnění projevy hodnotit, ať se jedná o nenávistné projevy, nebo regulaci médií či reklamy. Není nijak výjimečné vyjádřit určité hodnotové zakotvení státu, jak je to ostatně učiněno např. i v Preambuli Ústavy České republiky.

Někteří upozorňují na to, že by právě trestní právo mělo být neutrální ve vztahu ke kulturním, politickým či dalším názorovým sporům ve společnosti.¹⁸⁴ V souvislosti s výše uvedeným upozorňují též na riziko možné hypertrofie trestního práva v případech, kdy by docházelo zejména k trestnímu postihu autorů nenávistných projevů. Někteří tvrdí, že by stát měl být při regulaci svobody projevu velice zdrženlivý, neboť zasahuje do primárně soukromoprávních vztahů.¹⁸⁵

2.1.10 Regulace hate speech, nebo alibismus?

Dalším argumentem proti regulaci hate speech je tlak na stát a jeho instituce, aby poskytl jiné nástroje, kterými bude narovnávat prostředí pro marginalizované skupiny a popř. umožnil uplatnění mimotrestních nástrojů nápravy při nenávistných projevech, aby nedocházelo k hypertrofii trestního práva.¹⁸⁶

¹⁸² PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 49 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871.006. ISBN 9781139042871. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/CBO9781139042871A013/type/book_part

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ HOŘÁK, Jaromír. Verbální delikty z nenávisti a legitima trestního práva. In: *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 61. ISBN 978-80-7502-349-0.

¹⁸⁵ BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 175. ISBN 978-0-19-922581-1.

¹⁸⁶ Ibid.

Z hlediska regulace hate speech také vyvstává důležitá otázka týkající se formy regulace. Na základě výše popsaných argumentů, zejména konceptu militantní demokracie, i obecného konsensu evropských států nad důležitostí ochrany lidské důstojnosti a rovnosti se dovozuje, že nenávistné projevy nemají v demokratickém právním státě místo. Nicméně otázkou zůstává, zda mají být projevy regulované a sankcionované právem. Alternativou mohou být různé formy tlaku společenského a morálního, případně jiné mimoprávní nástroje, kterými je možné veřejnost v této oblasti vzdělávat. Je například možné zakomponovat tuto problematiku do vzdělávacího rámce, použít osvětové kampaně, pořádat veřejné debaty a semináře. V této souvislosti mnozí upozorňují na již výše diskutovaný koncept *counterspeech*, který je taktéž mimoprávním nástrojem boje proti nenávisti a může být efektivní, zejména na internetu. Mohou vznikat nevládní organizace, které na problematiku nenávistných projevů budou upozorňovat a aktivně proti ní bojovat.¹⁸⁷ Příkladem takového projektu v českém prostředí je Hate Free Culture, realizovaný odborem Úřadu vlády České republiky.¹⁸⁸

Rizikem těchto způsobů odstraňování nenávistných projevů z veřejného prostoru zůstává to, že v případě nerespektování společenských norem by nenávistné projevy zůstaly nepostižitelné. Oproti tomu právní regulace poskytuje celou řadu nástrojů, jak s nenávistnými projevy pracovat. Sankce uložená za hate speech mimo jiné ukazuje určité hodnotové zakotvení dané společnosti a může být signálem jak pro potenciální pachatele, tak pro dotčené skupiny, že útoky proti nim nejsou v této společnosti tolerovány. Nelze opomenout také to, že regulace hate speech může fungovat jako prevence politického nástupu nepřátelství a nenávisti vůči určité skupině.¹⁸⁹

2.2 Nenávist jako právní koncept

Ústředním pojmem, se kterým pracuje jakákoliv regulace hate speech, je nenávist. Projevy, které mohou být omezovány nebo sankcionovány různými právními prostředky, ve své podstatě kriminalizují konkrétní projevy nenávisti. Je tedy vhodné pojem „nenávist“ dostatečně vymezit.

Neexistuje ovšem žádná obecně uznávaná definice „nenávisti“, a tím spíše není pojem nenávisti definován v právu. Sankcionování projevů nenávisti vychází primárně z toho, že je

¹⁸⁷ LEPOUTRE, Maxime. Hate Speech in Public Discourse. *Social Theory and Practice* [online]. 2017, 43(4), s. 865 [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.5840/soctheorpract201711125. ISSN 0037-802X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26405309>

¹⁸⁸ Viz <http://www.hatefree.cz/>

¹⁸⁹ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 46 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCCC8E2AAB>

nenávist určitým způsobem manifestována. Problematické formy takové manifestace jsou zejména projevy na veřejnosti.¹⁹⁰ Kognitivní psycholog Robert Sternberg uvádí, že nenávist sestává ze tří složek. Jedná se o (1) negaci intimity, (2) vášeň a (3) závazek.¹⁹¹ Negace intimity se projevuje vytvořením fyzické nebo psychologické vzdálenosti, velice často proto, že nenáviděná osoba vzbuzuje u druhého odpor a znechucení. Vášeň se projevuje jako intenzivní vztek nebo strach v reakci na existenci hrozby. Závazek je charakterizován pohrdáním určitou skupinou, a to skrze diminuaci a devaluaci jejich lidskosti. Tyto tři komponenty se mohou v různých formách prolínat.¹⁹² Jedná se však o afektivní stavy, které lze jen obtížně popsat v právu.

Ačkoliv někteří odpůrci samostatné regulace hate speech tvrdí, že postačí rozpracovat koncept diskriminace, domnívám se, že diskriminace nemůže obsáhnout všechny formy hate speech. Diskriminační zacházení může být jedním z projevů nebo následků projevů nenávisti, nemusí k ní však vůbec dojít. Nenávistný projev může být prostředkem i cílem sám o sobě, tj. nemusí po jeho vyslovení nebo zveřejnění následovat další diskriminační jednání, které by bylo postižitelné v rámci antidiskriminačního práva. I přesto se lze často setkat s tím, že jsou projevy nenávisti zaměňovány s diskriminací a diskriminačním jednáním. Antidiskriminační právo nicméně pracuje primárně s materiálním jednáním, zatímco projevy nenávisti, jakkoliv jsou poznatelné v prostoru a mohou být zaznamenány na hmotném nosiči, pracují zejména s názory a postoji, tedy určitým emočním vnitřním nastavením osob.¹⁹³ Diskriminaci lze definovat jako „*odlišné zacházení ve srovnatelných situacích bez rozumného odůvodnění*“.¹⁹⁴ U nenávistného projevu však nemusí žádné odlišné zacházení nastat, může dojít pouze k projevu, tedy manifestaci určitých nenávistných názorů. Lze si představit situaci, kdy na pracovišti nebo v jiném prostředí bude určitou osobou opakovaně manifestovaná nenávist k určité skupině, kdy důsledkem bude diskriminační jednání ostatních pracovníků vůči příslušníkům této skupiny. Takové jednání by bylo motivováno nenávistí a jednalo by se o odlišné zacházení, tedy diskriminaci. Lze si však představit jinou situaci, ve které dojde pouze k šíření nenávistných projevů, což však nebude

¹⁹⁰ HEINZE, Eric. Toward a Legal Concept of Hatred. BRUDHOLM, Thomas a Birgitte SCHEPELERN JOHANSEN. *Hate, Politics, Law: Critical Perspectives on Combating Hate* [online]. Oxford University Press, s. 94-95 [cit. 2020-07-11]. ISBN 9780190465544. K dispozici: <https://search.ebscohost.com/ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=cat07147a&AN=lub.5863091&site=eds-live&scope=site>.

¹⁹¹ STERNBERG, Robert J. Understanding and Combating Hate. STERNBERG, Robert J., ed. *The psychology of hate* [online]. Washington: American Psychological Association, 2005, s. 37-49 [cit. 2020-07-09]. DOI: 10.1037/10930-002. ISBN 1-59147-184-2. Dostupné z: <http://content.apa.org/books/10930-002>

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ HEINZE, Eric. Toward a Legal Concept of Hatred. BRUDHOLM, Thomas a Birgitte SCHEPELERN JOHANSEN. *Hate, Politics, Law: Critical Perspectives on Combating Hate* [online]. Oxford University Press, s. 94-95 [cit. 2020-07-11]. DOI 10.1093/oso/9780190465544.001.0001. ISBN 9780190465544. Dostupné z: <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190465544.001.0001/oso-9780190465544-chapter-6>

¹⁹⁴ *Co je diskriminace?* In: Veřejný ochránce práv [online]. [cit. 2020-07-23]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>

následováno žádným diskriminačním jednáním. V takovém případě by antidiskriminační legislativa nemohla tyto projevy postihnout, neboť ta sankcionuje pouze různé formy odlišného zacházení. Domnívám se, že samotným vyslovením nenávistných projevů se odlišného zacházení dopustit nelze. Lze naplnit skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu, ale automaticky nedochází k odlišnému zacházení s poškozenou osobou.

Někteří právní teoretici však využívají odlišné dělení diskriminačního jednání od projevů. Sadurski spatřuje rozhodující kritérium v přítomnosti prvku autority.¹⁹⁵ Pokud tedy určité sdělení přichází od autority jako např. představitele úřadu či zaměstnavatele, může jít o diskriminační jednání, a to za předpokladu, že si je adresát tohoto projevu autority vědom. Pokud tento prvek autority chybí, pak se jedná o pouhý projev. Lze tvrdit, že velké množství diskriminačních aktů jsou technicky vzato pouhá slova, např. výpověď ze zaměstnání nebo nápis, který zakazuje vstup příslušníkům menšin do restauračního zařízení.¹⁹⁶ České antidiskriminační právo však s prvkem autority npracuje, a proto nebude slovní projevy bez navazujícího jednání považovat za diskriminaci optikou antidiskriminačního práva.

Otázka pojmenování nenávistných projevů je též aktuální. V zahraniční literatuře se běžně užívá pojem „hate speech“ nebo „hate crime“. Někteří odborníci však poukazují na to, že tento pojem není přesný a jako alternativu navrhují užívat pojmy jako „bias crime“ nebo „bias speech“. V českém prostředí by tyto termíny mohly být přeloženy jako „předsudečné trestné činy“ nebo „předsudečné projevy“. Je zřejmé, že pojem předsudek nebo předpojatost, jak bývá slovo „bias“ obvykle překládáno, má velmi odlišný význam než pojem nenávisť.¹⁹⁷ Předsudky mohou vzniknout jak vlivem osobní zkušenosti, představ či mýtů, tak také mohou být i zcela smyšlené.¹⁹⁸ Jak bylo zmíněno výše, nenávisť sestává z několika různých složek. Jacobs a Potter nicméně namítají, že pracovat s pojmem nenávisť není vhodné proto, že jsou pachatelé trestné činnosti v první řadě motivováni předsudkem, který ale nemusí být následován nenávistným chováním.¹⁹⁹

¹⁹⁵ SADURSKI, Wojciech. Freedom of speech and its limits. Boston: Kluwer Academic Publishers, 1999, s. 119-133. ISBN 978-0792355236. In: BARTOŇ, Michal. Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu. *Právní rozhledy* [online]. C. H. Beck, 2014, 22(9), s. 317-325 [cit. 2020-08-14]. ISSN 1210-6410. Dostupné z: www.beck-online.cz/

¹⁹⁶ BARTOŇ, Michal. Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu. *Právní rozhledy* [online]. C. H. Beck, 2014, 22(9), s. 317-325 [cit. 2020-08-14]. ISSN 1210-6410. Dostupné z: www.beck-online.cz/

¹⁹⁷ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 20-21. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

¹⁹⁸ JAMES B., Jacobs a Potter KIMBERLY A. Hate Crimes: A Critical Perspective. *Crime and Justice* [online]. The University of Chicago Press, 1997, (22.). [cit. 2020-07-23] Dostupné z: www.jstor.org/stable/1147570

¹⁹⁹ JAMES B., Jacobs a Potter KIMBERLY A. Hate Crimes: A Critical Perspective. *Crime and Justice* [online]. The University of Chicago Press, 1997, (22.). [cit. 2020-07-23] Dostupné z: www.jstor.org/stable/1147570 In: VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 21. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

Dle mého názoru je termín předsudečné trestné činy přiléhavější než pojem trestné činy z nenávisti. Předsudek může být definován jako negativní postoj nebo názor na určitou skupinu osob, což lépe důvodům, pro které jsou hate crimes páčány. Nadto, často bývá argumentováno tím, že víceméně jakýkoliv trestný čin je motivován určitou formou nenávisti. Vytvořením zvláštní kategorie „*hate crimes*“ jen pro předsudečné násilí je vytvářena určitá hierarchie nenávisti, kdy tento typ nenávisti trestá přísněji než její jiné formy a projevy.

V demokratické společnosti je svoboda projevu označována za jednu z nejdůležitějších hodnot, kterou je třeba chránit. Proto při jakékoliv limitaci svobody projevu musí existovat zájem minimálně stejně důležitý, aby omezování a případná penalizace projevů byla v demokratickém právním státě legitimní a ospravedlnitelná.²⁰⁰ Je tedy třeba nalézt kauzalitu mezi nenávistnými projevy a jejich dopadem na oběti, společnost jako celek a vznikem diskriminačního jednání.

Nenávistné slovní projevy jsou dle některých hodnotově nebo ideologicky zabarvené výrazy, které aktivně konstruují kulturu nenávisti a netolerance.²⁰¹ Taková kultura se nemusí nutně projevat přímými na sebe navazujícími projevy nenávisti, ale spíše sledovatelným řetězcem událostí, které mají postupný a kumulativní efekt.²⁰² Jednotlivé projevy nenávisti tedy na první pohled nemusí být jako zničující pro demokratickou společnost, jsou-li posuzovány zcela samostatně. Nahlížíme-li na ně v kontextu, mohou vytvořit ovzduší netolerance, které fakticky vytlačuje určité skupiny na okraj a znemožňuje jim plnohodnotné zapojení do života společnosti.

2.3 Rozdíl mezi hate speech a chráněným projevem

Z hlediska problematiky hate speech v kontextu svobody projevu je důležité pokusit se nalézt hranici mezi projevem nenávistným a projevem chráněným čl. 10 EÚLP a čl. 17 Listiny. Pro tyto účely jsou užívány testy, které byly vytvořeny v judikatuře ESLP a Ústavního soudu. I přesto, že tyto testy umožňují lépe posoudit povahu daného projevu, tj. posoudit, zda a jaká míra ochrany je mu přiznána, nelze paušálně shrnout, že existují pouze dva typy projevů. Těžko bychom pracovali pouze se dvěma kategoriemi projevů, a to projevy čl. 17 Listiny chráněnými a těmi, které pod tuto ochranu nespádají.

Lze si představit projevy, které budou optikou různých právních odvětví považovány za nesnášenlivé, kontroverzní, nepřátelské, možná dokonce nenávistné, avšak nenaplní skutkovou

²⁰⁰ HEINZE, Eric. Toward a Legal Concept of Hatred. BRUDHOLM, Thomas a Birgitte SCHEPELERN JOHANSEN. *Hate, Politics, Law: Critical Perspectives on Combating Hate* [online]. Oxford University Press, s. 94-95 [cit. 2020-07-11]. ISBN 9780190465544. K dispozici: <https://search-ebshost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=cat07147a&AN=lub.5863091&site=eds-live&scope=site>.

²⁰¹ Ibid, s. 96-97.

²⁰² Ibid, s. 96-97.

podstatu některého trestného činu nebo přestupku. V těchto případech by nejspíše jedinou formou ochrany byla žaloba na ochranu osobnosti, pakliže by předmětné projevy napadaly určitou osobu nebo přímo směřovaly vůči ní. Poškozený by se nicméně musel obrátit na obecný soud, což by vyžadovalo aktivní jednání této osoby spojené s určitými náklady na vedení soudního řízení. Alternativně si lze představit, že projevy nenávisti, jež však nenaplní skutkové podstaty přestupků nebo trestných činů, budou limitovány soukromými osobami, které provozují např. online platformy, na kterých jsou publikovány. Tento přístup se nyní uplatňuje např. v Německu, kde jsou provozovatelé sociálních sítí povinni ve stanovených lhůtách odstraňovat závadný obsah. Blíže je tato problematika řešena v kapitole 3 této práce.

Dle Konůpky a Wintra můžeme z hlediska svobody projevu, tedy čl. 17 Listiny a čl. 10 EÚLP, rozdělit problematické projevy do několika kategorií dle míry závažnosti. Nejvíce problematický by byl (1) nenávistný projev takové intenzity či pronesený za takových okolností, že bezprostředně hrozí osobě či skupině osob násilí či jiné nebezpečí. Následoval by (2) nenávistný projev, který by vyzýval k násilí, ale tato výzva by nesměřovala k jeho bezprostřední realizaci. Dále lze hovořit o (3) nenávistném projevu bez výzev k násilí či jinému protiprávnímu jednání a (4) projevu, který šokuje, uráží a znepokojuje, ale bude z hlediska této hierarchie nejméně závažný.²⁰³ Za zmínku stojí též skutečnost, že v souvislosti s uvedeným dělením projevů prošla judikatura ESLP proměnou. Dříve bylo podstatné až rozhodující, zda projev obsahoval výzvu k násilí. Nyní tento požadavek ustupuje, lze se setkat i s jeho úplným vynecháním ze soudních úvah.²⁰⁴

U nenávistných projevů je vhodné vždy zvážit, nakolik mohl projev, který je předmětem posuzování, zasáhnout lidskou důstojnost adresáta. Společně s tím by měly být posouzeny i okolnosti, za kterých byl projev přednesen, vůči komu směřoval, zda podněcoval nebo vyzýval k protiprávnímu jednání (např. k fyzickému útoku vůči určité osobě), zda ho doprovázely i jiné nenávistné projevy (např. původce projevu hrozil pěstmi, hajloval, vykřikoval nenávistná hesla), také je třeba posoudit, zda byl projev míněn vážně.²⁰⁵ Všechny tyto okolnosti budou hrát roli při posuzování míry ochrany, které daný projev požívá. Zdá se, že ESLP nyní při poskytování ochrany konkrétnímu projevu bere v potaz především tato kritéria, a nikoliv existenci nebezpečí nebo jeho hrozby. Z judikatury vyplývá, že vynětí z ochrany čl. 10 EÚLP je uskutečněno po posouzení obsahu, formulace, způsobu šíření, osoby mluvčího a dalších relevantních charakteristik.²⁰⁶

²⁰³ KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 50-51. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

²⁰⁶ KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

I přesto, že některé projevy nemusí obsahovat výzvu k násilí, mohou být pro ESLP stejně závažné jako ty, které k násilí vyzývají.²⁰⁷ Přesto, že ESLP přistupuje k posouzení oprávněnosti zásahu do svobody projevu individuálně, soud opakovaně judikoval, že ochrany čl. 10 EÚLP obecně nepožívají projevy vyvolávající nebo ospravedlňující násilí, nenávist nebo intoleranci.²⁰⁸ Nejvyšší soud například v případě trestního postihu Adama B. Bartoše uvedl, že trestní postih je po právu, když sankcionuje původce projevu za jeho „*extrémní animozitu zejména k židům a muslimům*“, neboť Bartoš ve svých projevech užíval vyhrocenou nenávistnou i vulgární dikci, která byla dle Nejvyššího soudu daleko za hranicí toho, co je v civilizované společnosti přípustné. Nejvyšší soud vzal v potaz také četné aktivity a veřejné kanály, kterými Bartoš své názory veřejně velice aktivně šířil.²⁰⁹

Pro přezkum projevů, resp. přezkum zákonnosti omezení svobody projevu, se u ESLP užívá pětistupňový test.²¹⁰ Při využití tohoto tzv. algoritmu přezkumu je využíváno pět kroků, které jsou následující:

- 1) *Spadá projednávaný případ pod rozsah namítaného článku EÚLP?* V tomto bodě je nutné nejprve určit, zda se jedná o projev, který svým obsahem můžeme podřadit pod čl. 10 EÚLP. Pokud by se jednalo o projev, který nepožívá právní ochrany a spadá pod čl. 17 EÚLP, pak se k dalším krokům testu nepřistupuje.
- 2) *Jednalo se o „zásah“ do lidských práv stěžovatele?* Pod pojmem zásah si lze například představit trestní, správní nebo soukromoprávní sankci. Zásahem může být ale také např. výpověď z pracovního poměru, nebo jiná jednání.²¹¹
- 3) *Byl tento zásah „v souladu se zákonem“?* Tento požadavek se neomezuje pouze na formalistické posouzení toho, zda je omezení projevu stanoveno zákonem. Jedná se o tzv. test legality. ESLP zkoumá také kvalitu zákona a zabývá se tím, zda je daná právní úprava dostupná a předvídatelná pro všechny její adresáty.²¹²
- 4) *Sleduje tento zásah legitimní cíl?* Tento krok testu bývá také nazýván jako test legitimacy. Zde ESLP zkoumá, zda je zásahem sledován některý z cílů vypočtených

²⁰⁷ KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012, s. 33-42. ISSN: 1802-3843.

²⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 674/2019, bod 38.

²⁰⁹ Ibid, bod 41.

²¹⁰ KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

²¹¹ Rozsudek ESLP Heinisch proti Německu ze dne 21. 7. 2011, č. 28274/08

²¹² KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

v čl. 10 odst. 2 EÚLP. V této již zmiňované standardní limitační klauzuli je vyčteno celkem deset důvodů, pro které je možné omezit svobodu projevu.

5) *Je tento zásah „nezbytný v demokratické společnosti“?* Finálním krokem k posouzení omezení svobody projevu je test nezbytnosti. Tento krok se rozpadá do dvou podmínek, které musí být vždy naplněny současně. Omezení svobody projevu dle čl. 10 odst. 2 EÚLP musí být (1) přiměřené sledovanému cíli a (2) současně důvody pro takové omezení musí být relevantní a dostačující.²¹³ Tento požadavek byl zdůrazněn v rozsudku ESLP Barfod proti Dánsku, který se týkal oprávněnosti postihu za difamaci soudců.²¹⁴

Aplikace jednotlivých kroků v testu, resp. diskuse nad splněním podmínek pro omezení svobody projevu, byla provedena v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 674/2019²¹⁵, kterým bylo odmítnuto odvolání Adama B. Bartoše vůči jeho trestním postihům. Nejvyšší soud při aplikaci výše uvedeného testu v návaznosti na čl. 10 odst. 2 EÚLP dospěl k závěru, že zásah do práva Bartoše na svobodu projevu byl oprávněný. Přečiny, jimiž byl uznán vinným, jsou upraveny v trestním zákoníku, čímž byla splněna podmínka existence zásahu do práv a současně podmínka stanovení omezení svobody projevu zákonem. Nejvyšší soud zhodnotil, že omezením jeho svobody projevu byl sledován legitimní cíl, a to konkrétně ochrana práv třetích osob a veřejné bezpečnosti, zvláště s ohledem na opakované výzvy obviněného k násilí, ozbrojování a tvoření domobran. Ve vztahu k nezbytnosti zásahu do práv Bartoše Nejvyšší soud shledal, že se nepochybně jednalo o zásah v demokratické společnosti nezbytný a odpovídající naléhavé společenské potřebě. Tento zásah sledoval ochranu ústavně zaručených práv a svobod jednotlivců, dle Nejvyššího soudu zejména sledoval ochranu čl. 3 Listiny (zákazu diskriminace). Nejvyšší soud taktéž neopomenul, že Bartoš realizoval svá jednání veřejně a prostřednictvím internetu, když nenávistné projevy publikoval na webových stránkách, v novinách, ve veřejně distribuovaných knihách, na sociálních sítích (např. Facebook), na blogu a jinde. Všechny tyto jeho veřejné aktivity měly dle soudu široký dosah na veřejnost, neboť všechny materiály byly volně dostupné. Nejvyšší soud si také povšiml, že Bartošovo jednání trvalo několik let (dle rozsudku nejméně od května 2013 do července 2016). Nejvyšší soud shrnul, že zásah do práv obviněného byl přiměřený sledovanému cíli, navíc byl obecnými soudy dostatečně odůvodněn.

²¹³ KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

²¹⁴ Rozsudek ESLP Barfod proti Dánsku ze dne 22. 2. 1989, č. 11508/85, § 28

²¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 674/2019

Závěrem Nejvyšší soud uvedl, že odsouzení Bartoše bylo také v souladu s EÚLP a související judikaturou.²¹⁶

V souvislosti s testem užívaným ESLP, zejména jeho pátým krokem, je nutné připomenout doktrínu *margin of appreciation*. Jedná se o prostor států pro jejich vlastní uvážení např. při přijímání opatření a legislativy. Dle čl. 1 EÚLP smluvní strany přiznávají každé osobě, která podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy. Primární závazek k zajišťování práv a svobod garantovaných EÚLP leží tedy na státech samotných. Teprve subsidiárně se může uplatnit mechanismus EÚLP. Doktrína *margin of appreciation* vychází z idey, že by nemělo být zasahováno do suverenity státu, a pokud ano, tak pouze v případech, kdy je to zcela nezbytně nutné.²¹⁷ Tento přístup byl zopakován např. v rozsudku ESLP Handyside proti Spojenému království.²¹⁸ V kontextu projevů podněcujících k násilí nebo nenávisti státy u omezení svobody projevu požívají široký prostor pro uvážení, což bylo zmíněno v rozsudku ESLP ve věci Öztürk proti Turecku.²¹⁹ Jinak je ESLP v oblasti zásahů do svobody projevu ve svém posuzování velice striktní, a to zejména týkají-li se tyto zásahy politických projevů nebo věcí veřejných.

2.4 Kategorie nenávistných projevů

Judikaturu ESLP lze tematicky rozdělit do různých oblastí, které jsou v souvislosti s nenávistnými projevy řešeny. Frekventovanými tématy jsou podpora různých totalitních ideologií (komunismus, národní socialismus), jiné projevy nesnášenlivosti (antisemitismus, rasismus, náboženská nesnášenlivost, homofobie), revizionismus, podněcování k násilí a podpora terorismu nebo třeba pornografie.²²⁰

ESLP posuzuje velice přísně jakékoliv antisemitské projevy, které stále považuje za velkou hrozbu pro demokratický právní řád. Neváhá v takových případech užít i tzv. gilotinové ustanovení čl. 17 EÚLP, které je blíže řešeno v kapitole 4. Při aplikaci tohoto ustanovení soud v podstatě odejme danému projevu ochranu přiznanou EÚLP, což znamená, že tomuto projevu pak nenáleží ochrana plynoucí z čl. 10 EÚLP. Ustanovení čl. 17 EÚLP bylo použito

²¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 674/2019, bod 42.

²¹⁷ HUTCHINSON, Michael R. *The Margin of Appreciation Doctrine in the European Court of Human Rights*. International and Comparative Law Quarterly [online]. 1999, 48(3), s. 638-650 [cit. 2020-07-25]. DOI: 10.1017/S0020589300063478. ISSN 0020-5893. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0020589300063478/type/journal_article

²¹⁸ Rozsudek ESLP Handyside proti Spojenému království ze dne 7. 12. 1976, č. 5493/72

²¹⁹ Rozsudek ESLP Öztürk proti Turecku ze dne 28. 9. 1999, č. 22479/93, bod 66.

²²⁰ *Hate speech*. *European Court of Human Rights* [online]. Štrasburk, 2020. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

např. v případě Pavel Ivanov proti Rusku²²¹. Ivanov publikoval ve svých novinách několik článků, které vykreslovaly Židy jako zdroj všeho zlého v Rusku.²²² Celé etnikum obvinil z toho, že se spiklo proti ruskému lidu. Během soudního řízení opakovaně odmítal přiznat Židům právo na národní důstojnost a popíral, že by židovský národ existoval. Soud v tomto konkrétním případě neměl pochyb o tom, že jeho projevy byly antisemitskou hate speech. ESLP poukázal na to, že takové projevy nemohou požívat ochrany dle čl. 10 odst. 1 EÚLP, a to na základě čl. 17 EÚLP. ESLP tuto stížnost zamítl, neboť ji považoval za neslučitelnou s *rationae materiae* v souladu s čl. 34 odst. 3 a 4 EÚLP.²²³

V oblasti revizionismu ESLP taktéž neváhá užívat čl. 17 EÚLP, pravděpodobně z toho důvodu, že souvisí s antisemitismem.²²⁴ Pod pojmem revizionismus si lze představit jednání jako například popírání holokaustu. ESLP rozlišuje mezi historickým revizionismem, kterým je popírání jednoznačně prokázaných událostí, a relevantní a společensky přijatelnou diskusí nad podobou historických událostí, kterou by bylo subjektivní hodnocení některých událostí nebo rozprava o událostech, nad jejichž průběhem panuje nejistota či je např. nejasný počet obětí.²²⁵ U popírání holokaustu, včetně popírání okolností, za kterých probíhal, ESLP opět neváhá aplikovat čl. 17 EÚLP. Příkladem je rozhodnutí ve věci Witzsch proti Německu²²⁶, ve kterém byla stížnost stejně jako ve výše zmíněném případě Ivanov proti Rusku zamítnuta pro svou neslučitelnost s *rationae materiae* v souladu s čl. 34 odst. 3 a 4 EÚLP. Podobně bylo rozhodnuto v případě M'Bala M'Bala proti Francii²²⁷, ve kterém ESLP dospěl k závěru, že komediální představení nemůže být chráněno čl. 10 EÚLP, neboť se jednalo o projev nenávisti a antisemitismu spojeným s popíráním holokaustu. V českém prostředí by v souvislosti s revizionismem mohl být zmíněn případ poslance SPD Miroslava Roznera, který označil koncentrační tábor Lety za „*neexistující pseudokoncentrák*“²²⁸. Je otázka, jakým způsobem bude ve věci dále postupováno a zda se případ dostane k soudu. Policie žádala o vydání poslance Roznera k trestnímu stíhání, Poslanecká sněmovna ČR ho však nevydala, a policie bude tedy moci pokračovat ve stíhání až po

²²¹ Pavel Ivanov proti Rusku, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti ze dne 20. 2. 2007, č. 35222/04

²²² Ibid, § 1.

²²³ Pavel Ivanov proti Rusku, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti ze dne 20. 2. 2007, č. 35222/04, § 1

²²⁴ KOSAŘ, David. Kapitola XX [Svoboda projevu (čl. 10 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 993 [cit. 2020-06-16]. ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/>

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Witzsch proti Německu, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti ze dne 13. 12. 2005, č. 7485/03

²²⁷ Rozsudek ESLP M'Bala M'Bala proti Francii ze dne 20. 10. 2015, č. 25239/13

²²⁸ *Neexistující pseudokoncentrák, míní Rozner o Letech. Míří na něj trestní*. In: Lidovky.cz [online]. 5. 2. 2018 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/tomio-okamura-spd-miroslav-rozner-koncetracni-tabor-lety-romove.A180205_101937_ln_domov_rsa

skončení jeho poslaneckého mandátu.²²⁹ Možnost naplnění skutkové podstaty trestného činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia dle § 405 TZ u Roznerova projevu by nejspíše zahrnovala pouze pojem „pseudokoncentrák“, protože přídavné jméno neexistující reaguje spíše na to, že po táboře v Letech nezůstaly žádné historické stopy. Ačkoliv v rovině trestněprávní nelze přičítat původci závadných výroků jeho postavení jakožto člena Poslanecké sněmovny České republiky, ze kterého lze dovozovat jeho vyšší význam a dopad na společnost, domnívám se, že by tento aspekt mohl být brán v potaz v rovině soukromoprávní. K podobnému přístupu se přihlásil i Ústavní soud v nálezu Brezina vs. Zeman²³⁰, ve kterém odmítl posuzovat výroky tehdejšího předsedy vlády Miloše Zemana stejnou optikou, jako by byl běžnou fyzickou osobou. Podobný postoj zastává též ESLP, když klade na politiky větší požadavky, co se týče jejich veřejných projevů. Například v rozhodnutí Féret proti Belgii²³¹ ESLP konstatoval, že by politik měl na veřejnosti vystupovat tak, aby se vyhýbal projevům, které podněcují nesnášenlivost.²³²

Při posuzování politických projevů je taktéž nutné zmínit, že poslanci i senátoři jsou po dobu trvání jejich mandátu chráněni imunitou. Tato výsada však nepřísluší komunálním politikům. Například bývalý jesenický radní za ODS Martin Lang byl stíhán za svůj projev mířený proti prezidentu republiky Miloši Zemanovi, ve kterém mimo jiné napsal, že Zeman je „*druhý Hitler a je nutné ho podřezat jako sviň*“.²³³ Lang byl stíhán za podněcování k trestnému činu dle § 364 TZ, nikoliv za zvláštní hate speech trestný čin. Svůj projev pronesl v reakci na schválení zdanění náhrad vyplácených církvím, přičemž poslance, kteří tento návrh podpořili, označil za „*proradná prasata*“²³⁴, která je dovolené a nutné zabít. Městský soud pravomocně potvrdil rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 8, ve kterém soudce konstatoval, že dané projevy mohly být maximálně přestupek. Soudce obvodního soudu Sládek uvedl, že daná věc nespadá do kompetence trestního soudnictví. Ačkoliv měl sám soudce výhrady vůči Langovým projevům, konstatoval, že podobné projevy lze slyšet i z úst jiných politiků, kteří jsou chráněni imunitou.²³⁵

²²⁹ *Poslanci nevydali Roznera policii po slovech, jimiž zpochybnil koncentrák*. In: IDNES.cz [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozner-snemovna-mandatovy-a-imunitni-vybor-imunita-tabor-lety.A190313_145042_domaci_kop

²³⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03

²³¹ Rozsudek ESLP Féret proti Belgii ze dne 16. 7. 2009, č. 15615/07

²³² Féret je belgický politik, té doby předseda krajně pravicové strany Národní fronta.

²³³ *Bývalý radní Lang nespáchal svým příspěvkem o Zemanovi trestný čin, rozhodl odvolací soud*. In: iRozhlas [online]. Praha, 3. 8. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/martin-lang-ods-vyrok-milos-zeman-trestny-cin-soud_2008031104_tkr

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Ibid.

V rozhodování soudu o trestní sankci tedy hrála roli úvaha o postavení původce daného projevu a též politický charakter jeho projevu.

V oblasti náboženské nesnášenlivosti existuje v judikatuře ESLP významné rozhodnutí o zamítnutí stížnosti ve věci *Norwood* proti Spojenému království²³⁶. Stěžovatel umístil ve svém okně plakát, který znázorňoval budovy Twin Towers v plamenech a obsahoval nápis „Pryč s Islámem z Británie – chraňte britský národ“. Tento plakát byl odstraněn policií v návaznosti na stížnost veřejnosti. Stěžovatel se bránil ochranou svobody projevu. ESLP v tomto případě považoval takový projev náboženské nesnášenlivosti za nekompatibilní s EÚLP a stížnost zamítl.

Nelze opomenout též rozhodnutí týkající se nesnášenlivosti a diskriminace na základě sexuální orientace, kterým je významný rozsudek *Vejdeland* proti Švédsku²³⁷. V tomto případě došlo na středních školách k rozšíření přibližně 100 ks letáků, které byly mířeny proti homosexuálům a obsahovaly urážlivé výroky. Zde ESLP neshledal porušení čl. 17 EÚLP jako ve výše zmíněných případech. Soud nicméně přitakal švédským orgánům a souhlasil se sankcí uloženou stěžovatelům i přesto, že předmětné letáky nevyzývaly k nenávistnému jednání nebo projevům vůči homosexuálům. Soud konstatoval, že v předmětném případě nedošlo k porušení svobody projevu stěžovatelů, když ti byli za své jednání sankcionováni kvůli ochraně práv jiných v demokratické společnosti.

2.5 Proporcionalita vs. nenávistné projevy

V případě kolize základních práv se užívá tzv. test proporcionality (neboli přiměřenosti).²³⁸ Tento test užívá jak Ústavní soud České republiky, tak ESLP. Proporcionalita je považována za jeden ze základních principů lidskoprávní litigace.²³⁹ Tento test sestává ze tří kroků a je obecně aplikovatelný, protože jím lze poměřovat téměř všechny zásahy do základních práv.²⁴⁰ V českém prostředí došlo k formulaci testu proporcionality poprvé Ústavním soudem v nálezu *Anonymní svědek I* z roku 1994.²⁴¹ Test byl poté podrobněji proveden v nálezu *Rekognice* fotografiemi

²³⁶ *Norwood* proti Spojenému království, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti ze dne 16. 11. 2004, č. 23131/03

²³⁷ Rozsudek ESLP *Vejdeland* proti Švédsku ze dne 9. 2. 2012, č. 1813/07

²³⁸ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 51. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

²³⁹ KOSAŘ, David, Marek ANTOŠ, Zdeněk KÜHN a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 362. ISBN 978-80-7478-664-8.

²⁴⁰ *Ibid.*

²⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

v roce 2002.²⁴² Ústavní soud ČR též prohlásil, že je možné tento test používat nejen při střetu základního práva s právem veřejným, ale lze jej užít i při kolizi základních práv mezi sebou.²⁴³

Test proporcionality stává z těchto kroků:

- 1) *Vhodnost* – je daný institut, jenž omezuje základní právo, způsobilý k dosažení daného cíle?
- 2) *Potřebnost* – nelze cíle dosáhnout jinak a šetrněji? Někdy bývá tento krok označován též jako test nezbytnosti.
- 3) *Přiměřenost* – vyvažování zájmů, jež jsou v kolizi. Někdy bývá tento krok označován též jako tzv. vážící klauzule.²⁴⁴ V tomto třetím kroku Ústavní soud shrnuje, že dochází ke zvažování empirických, systémových, kontextových a hodnotových argumentů.²⁴⁵

Ústavní soud je toho názoru, že jakoukoliv limitaci svobody projevu je nutné vykládat restriktivně, protože se jedná o výjimku z jinak chráněného práva. Všechna omezení svobody projevu musí být vykládána striktně a nezbytnost omezení je nutné prokázat přesvědčivým způsobem. Ústavní soud považuje za přesvědčivé takové omezení, které odpovídalo naléhavé společenské potřebě, bylo přiměřené sledovanému legitimnímu cíli a důvody, na něž se odvolaly vnitrostátní orgány pro jeho ospravedlnění, byly relevantní a dostatečné.²⁴⁶

Kritérium vhodnosti se snaží nalézt odpověď na otázku, zda nástroj, jenž omezuje určité základní právo nebo svobodu, je způsobilý k dosažení stanoveného cíle. V kontextu hate speech by bylo nutné zodpovědět otázku, zda omezení svobody projevu umožní ochranu důstojnosti osob, kterým je nenávistný projev adresován.²⁴⁷ Samotná restrikce hate speech samozřejmě nemůže odstranit rasismus, xenofobii nebo homofobii, protože se jedná o fenomény vyskytující se v každé lidské společnosti, může však přispět k ochraně postavení těchto osob ve společnosti a ochraně jejich lidské důstojnosti.

V druhém kroku by podle zásady potřebnosti bylo třeba zkoumat, zda je možné nalézt jiný, méně represivní nebo restriktivní způsob, který by limitoval výskyt nenávistných projevů ve

²⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01

²⁴³ KOSAŘ, David, Marek ANTOŠ, Zdeněk KÜHN a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 362. ISBN 978-80-7478-664-8.

²⁴⁴ KOSAŘ, David, Marek ANTOŠ, Zdeněk KÜHN a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 362. ISBN 978-80-7478-664-8.

²⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, bod 2.

²⁴⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. III. ÚS 3707/19, bod 25.

²⁴⁷ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 53. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

veřejném prostoru. Zde by zejména přicházela v úvahu diskuse nad existencí trestněprávní úpravy hate speech, naplnění jednotlivých skutkových podstat těchto trestných činů a úvaha nad tím, zda by nepostačovaly mimoprávní způsoby nápravy a řešení nenávistných projevů, popř. méně závažné zásahy do práv a svobod osob, jakými by byly nástroje občanského práva nebo i správní trestání, které má být „předstupněm“ před trestněprávním postihem.

Třetí rok poté představuje samotné posuzování významu jednotlivých zájmů, které si konkurují. V kontextu konkrétního případu bude třeba posoudit, jaký zájem převáží.

3 Hate speech v kyberprostoru

3.1 Svoboda projevu v digitální době

Tradiční pojetí svobody projevu se proměnilo s nástupem internetu. Důvodem je mnohost komunikačních nástrojů, které může takřka každý kdykoliv využívat. S rozvojem internetu totiž může každý, kdo má internetové připojení, oslovit svým projevem masu lidí a stejně tak od nespočtu osob názory a myšlenky přijímat.²⁴⁸ Tato změna přinesla četná pozitiva, neboť téměř každý má přístup k neomezenému počtu informací, jak sám zmínil i ESLP, který uvedl, že „internet poskytuje bezprecedentní platformu pro výkon svobody projevu“.²⁴⁹ Společně s dostupností internetu a vznikem nových komunikačních platforem se však také otevřel nový prostor pro šíření nenávistných projevů. ESLP k této problematice uvedl, že internet představuje skutečné riziko pro ochranu lidských práv a svobod, a toto riziko označil za vyšší než např. v případě zveřejnění nenávistných zpráv v tisku. Důvodem je, že jakékoliv protiprávní projevy, včetně hate speech a výzev k násilí, mohou být v řádu sekund nekontrolovatelně rozšířeny po celém světě, navíc mohou zůstat trvale dostupné.²⁵⁰ Tuto jinakost online projevů je třeba reflektovat při regulaci online hate speech. Dle ESLP je zřejmé, že dosah a potenciální dopad prohlášení zveřejněných online na stránkách nebo pod příspěvky, které mají malou čtenost a návštěvnost, je nižší a nenesou takovou společenskou škodlivost jako stejné projevy publikované vysoce navštěvovanými portály. Pro posouzení možného společenského vlivu online publikace je proto vždy nezbytné určit rozsah její dostupnosti pro veřejnost.²⁵¹

Jakkoliv byl vždy dříve garantem, ale i kontrolorem hranic svobody projevu stát, nyní lze uvažovat o změně tohoto postavení. Je běžné, že velká část projevů se v dnešní době objevuje na

²⁴⁸ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 17. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

²⁴⁹ Rozsudek ESLP Savva Terentyev proti Rusku ze dne 28. 8. 2018, č. 10692/09, bod 79.

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ Ibid.

různých sociálních sítích, které jsou provozovány soukromými společnostmi. Boyd a Ellison definují sociální jako webové služby, které umožňují uživatelům vytvořit veřejný nebo polo-veřejný profil uvnitř ohraničeného systému a v tomto systému vytvářet seznam dalších uživatelů, se kterými lze sdílet obsah a zároveň sledovat jejich aktivity.²⁵² Lze hovořit o tom, že primárními kontrolory obsahu jsou právě tyto soukromé subjekty, které sociální a jiné sítě provozují, čímž dochází ke ztrátě určité míry digitální suverenity státu.²⁵³ Tímto dochází k jistému přesunu moci a odpovědnosti na provozovatele sociálních sítí a webových stránek, což je dále diskutováno v kapitole 3.4. Mezi tyto provozovatele nicméně kromě sociálních sítí můžeme zařadit také zpravodajské servery s diskuzními sekcemi, samostatná diskuzní fóra, zábavní stránky s možností přidávání komentářů k článkům a další.

Ochrana proti online nenávistným projevům musí být uzpůsobena digitálnímu prostoru. Nelze očekávat, že postačí pouhé trestní odsouzení nebo rozhodnutí o spáchání přestupku, pokud se určité difamační a nenávistné projevy a obrázky dále vyskytují na sociálních sítích a jejich adresáti nemohou nijak ovlivnit to, že jsou vystavováni jejich vlivu. Na druhou stranu, otázka regulace obsahu včetně jeho mazání či blokování kvůli jeho nevhodnému obsahu je nyní v rukou soukromých společností. Přílišné zásahy do obsahu, který mohou tyto subjekty publikovat, může přinést riziko novodobé cenzury. Při implementaci jakékoliv legislativy v této oblasti je však nutné vzít v potaz, že aktivita provozovatelů je zpravidla podnikáním, a jejich cílem je tedy dosažení zisku. Motivace k odstraňování obsahu, který generuje uživatelskou aktivitu a zvyšuje hodnotu daného portálu, může být tedy snížena.

Nebezpečím z hlediska ochrany svobody projevu v důsledku přesunu velké části projevů na sociální sítě je nedostatek ochranných mechanismů a kontroly pro ty, jejichž projevy mohou být ze sítí smazány či zneprístupněny. Rozhodování soudů o omezení svobody projevu je svázáno určitými limity, existuje pestrá judikatura, ať národní nebo mezinárodní, která může být dobrým vodítkem pro budoucí rozhodnutí v praxi. Navíc existují mechanismy, jak se proti případným rozhodnutím bránit, a existuje systémová kontrola v podobě celého soudního aparátu. U omezování svobody soukromými společnostmi tyto mechanismy částečně či zcela chybí. Tím spíše je důležité být obezřetný k jakýmkoliv snahám o omezování svobody projevu na sítích.

²⁵² BOYD, Danah, & ELLISON, Nicole B. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007, 13(1), s. 210-230. DOI: 10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x.

²⁵³ RYBÁŘOVÁ, Eliška. *Svoboda projevu a její postmoderní výzvy v perspektivě euroamerické právní teorie a judikatury* [online]. Praha, 2018, s. 225 [cit. 2020-08-08]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103088/140068978.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy.

V této souvislosti je třeba zmínit internacionalizaci internetu, která se projevuje tím, že jednotlivé domény nebo hostings nejen webových stránek, ale i komunikačních platforem, mohou být registrovány v různých státech. Příspěvatelé na webových fórech mohou být příslušníky různých států. Jednotlivé projevy mohou tedy naplňovat skutkové podstaty trestných činů nebo přestupků v různých státech, zatímco v jiných státech naopak nikoliv. Webové stránky navíc mohou být uzpůsobeny v jazykových verzích pro osoby z více států. Nelze opomenout, že všechny tyto aspekty také mohou značně zkomplikovat jakoukoliv snahu o postih nenávistného projevu, protože je třeba spolupráce příslušných složek více států v rámci mezinárodní justiční spolupráce, což je proces velice časově náročný. Navíc pisatelé některých projevů mohou šířit projevy anonymně a může být velice složité zjistit, kdo je původcem projevu.

Všechny tyto aspekty odlišují nejen nenávistné, ale i obecné online projevy od těch, které jsou pronášeny v reálném životě mezi fyzickými osobami. Internet sice představuje místo, kde dostávají hlas i ve společnosti jinak marginalizované skupiny, je však současně místem, které poskytuje nástroje pro bezprecedentní šíření nenávistných projevů a jiného problematického obsahu.

3.2 Role soukromých subjektů a riziko novodobé cenzury

Riziko cenzury na sociálních sítích není zcela nereálné. Cenzurou lze např. chápat jakékoliv předběžné zkoumání obsahu určeného ke zveřejnění státem a jeho institucemi.²⁵⁴ V kontextu internetu a přesunu moci do rukou soukromých subjektů bychom však hovořili o možnosti soukromých subjektů cenzurovat obsah bez zásahu státu. Takovou cenzurou by mohla být jak předběžná kontrola obsahu a jeho schvalování, tak i následné zásahy v podobě blokace, odstraňování či jiné formy znepřístupňování obsahu.²⁵⁵ Ačkoliv jsou následné zásahy obvykle posuzovány optikou čl. 17 odst. 4 Listiny, a nikoliv jako cenzura dle odst. 3, i následné zásahy jsou v určité míře způsobilé znemožnit velkému množství osob seznámit se s předmětným obsahem. Důvodem je, že ačkoliv pro někoho může být konkrétní zásah v podobě smazání obsahu následný, pro ty, kteří se s ním neměli možnost seznámit, se bude jednat o zásah předběžný.

Problematické by mohlo být zejména omezování volné soutěže politických stran v případech, kdy by docházelo k restrikcím politických projevů. Například Facebook funguje na bázi Smluvních podmínek, Prohlášení nebo Zásad komunity, která stanovují pravidla chování na jeho

²⁵⁴ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010, s. 131. ISBN 978-80-87212-42-4.

²⁵⁵ Ibid.

síti.^{256, 257, 258} Zásady komunity Facebooku poměrně podrobně popisují, jaké projevy nenávisti jsou na sítích nepřijatelné. Facebook hate speech dokonce rozděluje do tří úrovní podle závažnosti obsahu daných projevů. V první kategorii nenávistných projevů lze nalézt např. agresivní slovní projevy, dehumanizující slovní projevy, zobecňování, nepodložená prohlášení nebo přirovnávání např. k hmyzu, špíně, podlidem, aj. V druhé kategorii je zařazeno zobecňování hlásající podřazenost, které je dále rozvedeno do kategorií jako fyzický, mentální a morální deficit. V Zásadách komunity jsou uvedeny konkrétní příklady urážek, které by byly považovány za nenávistné. Do třetí úrovně jsou potom řazeny výzvy k segregaci a vyloučení osob z politického nebo ekonomického života.²⁵⁹

V případě porušení Zásad komunity může Facebook autora komentářů sankcionovat, a to různými opatřeními. Mezi tato opatření můžeme zařadit smazání závadného obsahu, pozastavení některých funkcí Facebooku jako např. sdílení obsahu, komentování obsahu, aj., nebo může účet uživateli deaktivovat.

Facebook přímo ve svých Zásadách komunity uvádí, že povoluje kritiku imigrační politiky a argumenty na zpřísnění takové politiky. Žádné bližší údaje o tom, jak taková kritika může vypadat, však neuvádí. Výčet toho, co je dle Zásad komunity považováno za hate speech, je poměrně návodný. Na stránkách Facebooku se však nedozvíme mnoho informací o kontrolních mechanismech a případných následcích. S ohledem na globalizaci internetu a fakt, že se velká část politických bojů nyní přesunula na sociální sítě, se může restrikce svobody projevu jednotlivců jevit jako problematická. Problémem je především to, že podmínky si vytvářejí soukromé subjekty, neprobíhá o nich širší diskuse a kontrolní mechanismy zpravidla nejsou veřejné.

Zajímavým příkladem výše uvedeného problému je aktuální kauza poslance a předsedy SPD Tomia Okamury, kterému byl smazán jeho videokanal YouTube. Zablokováním účtu mu pohrozil i Facebook, a to právě z důvodu porušování Zásad komunity. Předsedovi hnutí SPD byl YouTube zrušen jeho proto, že ve svých zásadách zakazuje zveřejňovat videa s násilnými nebo krutými záběry, jejichž cílem je především šokovat, vyhledávat senzaci, nebo která jsou samoučelná.²⁶⁰ Ke zrušení kanálu YouTube Okamura řekl, že „to, že mi YouTube zrušil můj původní kanál, kde jsem

²⁵⁶ Facebook: Zásady komunity [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/communitystandards/>

²⁵⁷ Facebook: Smluvní podmínky [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

²⁵⁸ Facebook: Další smluvní podmínky a zásady [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/legal/terms>

²⁵⁹ Facebook: Nenávistné slovní projevy [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/communitystandards/hate_speech/

²⁶⁰ YouTube smazal kanál Okamurovi. Ukazují jen činy migrantů, stěžuje si. In: iDNES.cz [online]. 26. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tomio-okamura-youtube-kanal-smazani-facebook-zasady-komunity-svoboda-slova.A200726_101646_domaci_aug

*zveřejňoval necenzurované informace, považuji za hrubý útok na svobodu slova, útok na základní občanské svobody dané Listinou práv a svobod a za porušení volné soutěže politických stran daných ústavním pořádkem ČR“.*²⁶¹

Omezení možností komunikace předsedy parlamentní politické strany s veřejností může mít vliv na volnou politickou soutěž. Na druhou stranu je pochopitelné, že všichni uživatelé sociálních sítí, a to včetně politiků, by neměli mít neomezené právo sdílet pod rouškou politického projevu videa šířící nenávist, fake news nebo jiné podobné projevy. Je však otázkou, do jaké míry je ústavně konformní, aby soukromé subjekty zasahovaly do svobody slova i do politické soutěže. Sociální sítě poskytují bezprecedentní kontakt s příznivci i širokou veřejností. Politici mají možnost neustále oslovovat nové příznivce. Tyto možnosti však musí být doprovázeny určitou odpovědností, a to nejen politickou. Provozovatelé sociálních sítí nemají zájem na tom, aby se staly platformami či nástroji k šíření nenávistných myšlenek jednotlivců i uskupení. Pochopitelně by tedy soukromé subjekty měly být oprávněny stanovovat pravidla užívání své platformy a tato pravidla vynucovat. Pravidla by nicméně měla být zcela jasná, jednoznačná, srozumitelná a veřejně dostupná. Stejně tak by měly být veřejnosti přístupné procesy, kterými posuzování problematických příspěvků prochází. Pokud tento mechanismus nefunguje, legitimně se mohou někteří ptát, zda nedochází k potlačování nepopulárních politických názorů. Nemyslím si však, že je v tuto chvíli na místě mít strach z omezování svobody projevu provozovateli sociálních sítí. Nenávistné příspěvky a komentáře se na sociálních sítích vyskytují ve velkém množství a nelze pracovat s východiskem, že soukromé subjekty nemají právo regulovat obsah na vlastních sítích. Bylo by vhodnější nastavit také jasná pravidla pro případ, kdy dojde k neoprávněnému zásahu do svobody projevu postupem provozovatelů sociálních stránek nebo sítí.

V případě, že by došlo k zásahu soukromého subjektu, např. v podobě neoprávněného zrušení účtu, domnívám se, že by bylo možné využít nástrojů soukromého práva a obrátit se na soud. Vystává však otázka, zda jsou sociální sítě jako je Facebook nebo Twitter povinny v případě zrušení účtu tento profil stěžovatelům obnovit nebo umožnit jeho nové vytvoření. Ve Smluvních podmínkách Facebooku je výslovně uvedeno, že jejich produkty nesmí používat ti, kterým byl v minulosti účet zablokován právě pro porušování smluvních podmínek či zásad.²⁶²

Formálně právně je založení účtu na sociální síti v podstatě poskytnutí služby na základě smlouvy mezi provozovatelem a uživatelem. S ohledem na fakt, že se jedná o soukromé subjekty,

²⁶¹ *YouTube smazal kanál Okamurovi. Ukazují jen činy migrantů, stěžuje si.* In: iDNES.cz [online]. 26. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tomio-okamura-youtube-kanal-smazani-facebook-zasady-komunity-svoboda-slova.A200726_101646_domaci_aug

²⁶² *Facebook: Další smluvní podmínky a zásady* [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

keré, pokud nejednají diskriminačně, nemohou být nuceny poskytovat své služby všem a za stejných podmínek, zvláště v případě zneužívání těchto služeb, by nejspíše neměly být nuceny poskytovat své služby i v případech, kdy došlo k neoprávněnému zásahu z jejich strany. V takových případech by však měly poskytnout náhradu škody, která v této souvislosti mohla vzniknout. Na tuto polemiku též úzce navazuje otázka související především s ochranou politických projevů. Lze si představit, že by zásah v podobě trvalého smazání účtu nebo jiného profilu politické strany byl zásahem takové intenzity, který zkeslil nebo ovlivnil volnou politickou soutěž stran a také právo na informace občanů dané země.

3.3 Hate speech online

Nenávistné projevy v kyberprostoru jsou v dnešní době již rozšířeným fenoménem, který se odehrává zcela nebo částečně ve virtuálním prostředí. V poslední době se lze s projevy nenávisti online setkat velice často. Důvodem je specifická internetového prostředí, které poskytuje vysokou anonymitu a mobilitu.²⁶³ Šíření myšlenek na internetu je navíc velice levné a jednoduché.

Hate speech se objevuje na sociálních sítích, jako třeba Facebook či Twitter, na webových stránkách zpravodajských serverů, na blogu, mohou to být také hromadné zprávy v e-mailu nebo soukromé zprávy na sociálních sítích.²⁶⁴ Může se jednat také např. o online propagaci rasistické hudby nebo filmů.²⁶⁵

Samotným obsahem se online hate speech obvykle neliší od nenávistných projevů pronášených mimo virtuální prostředí (např. na shromážděních). Odlišuje se však okruhem adresátů daného projevu, kteří se s projevy mohou seznámit, popř. také délkou uchování projevu a jeho neustálou veřejnou dostupností. Zásadní odlišnost může být také spatřována v tom, že se konkrétní osoba může stát obětí nenávistných projevů, aniž by měla možnost, jakkoliv tuto skutečnost ovlivnit. Mohou tak nastat situace, kdy se na profilu určité osoby bude objevovat velké množství nenávistných komentářů, protože byla na jiné stránce označena nebo vybrána pro tuto formu slovních či jiných útoků. V reálném životě je taková míra intenzity „útoků“ méně pravděpodobná, protože se osoba může místům, kde hrozí větší výskyt nenávistných projevů, do určité míry

²⁶³ BANKS, James. Regulating hate speech online. *International Review of Law, Computers & Technology* [online]. 2010, 24(3). [cit. 2020-07-19] DOI: 10.1080/13600869.2010.522323. ISSN 1360-0869. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600869.2010.522323>

²⁶⁴ DELGADO, Richard a Jean STEFANCIC. Hate Speech in Cyberspace. *Wake Forest Law Review*. U of Alabama Legal Studies Research Paper No. 2517406 [online]. University of Alabama, 2014, Vol. 49. [cit. 2020-07-19] SSRN: 2517406. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2517406>

²⁶⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 13. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

vyhnout (tj. nemusí se účastnit demonstrace, jít do podniku známého podporou určitých hnutí, aj.). Nelze se takovým projevům vyhnout zcela, terčem nenávistných projevů se může člověk stát kdykoliv a kdekoliv. Lze však do určité míry eliminovat trvalost takového útoku, popř. jeho opakování.

Kromě otázky regulace hate speech online je na místě také ptát se, zda by nenávistné projevy v online prostředí měly být sankcionovány jinak než projevy, se kterými se setkáváme v reálném životě. Mělo by být bráno v potaz, zda jsou tyto projevy v online prostředí méně či více závadné a zda má jejich specifická v podobě často neomezené trvalosti uchování záznamů a jednoduchosti šíření vliv na adresáty. Online projevy mohou být větším zásahem do osobnosti či narušením důstojnosti určitých osob či skupin osob právě z důvodu jejich trvalé cirkulace na internetu. V českém prostředí se ovšem odlišnost online prostoru oproti reálnému životu v soudní praxi zatím příliš nezohledňuje a trestné činy spáchané online jsou sankcionovány v podstatě stejně, jako by ke spáchání daného trestného činu došlo v reálném životě. Tento fakt může být ilustrován např. kauzou teplických prvňáčků, jež je zmíněna v kapitole 5.4, ale i jinými případy, které jsou v této práci diskutovány. Stejně tak Ústavní soud konstatoval, že je vždy třeba zkoumat, zda a jak se liší projevy v online prostoru od nenávistných jednání v reálném životě, a zda se vůbec liší.²⁶⁶ Konkrétně uvedl, že „*verbální (resp. písemné) útoky na tzv. sociálních sítích představují dle Ústavního soudu sice technicky specifický, avšak k nástrojům starších totalitních ideologií snadno připodobnitelný způsob nepřipustného vedení politického boje.*“²⁶⁷ Dle Ústavního soudu je vždy nutné se zaobírat tím, nakolik je sdělení na profilu na Facebooku odlišné od počmárání výlohy prodejce, který náleží k nějaké společenské menšině.

Nabízí se otázka, zda penalizace nenávistných projevů v online prostoru nezpůsobila rozšíření trestní odpovědnosti a nezpůsobila přísnější přístup k trestání verbálních projevů. Projevy, které by dříve pravděpodobně nebyly zaznamenány a byly proneseny např. v hospodě nebo jiném veřejně přístupném místě, by možná nebyly sankcionovány. Takové projevy by totiž v reálném životě nebyly nijak zaznamenány a jejich průkaznost by byla snížena. Navíc se takové projevy mohou hůře dostávat do pozornosti policie nebo státního zastupitelství. Z tohoto hlediska může výše zmiňovaná specifická internetu přinášet četná pozitiva, a to především v rovině důkazní. Prokázat, že došlo ke spáchání hate speech trestného činu za předpokladu, že jsou projevy trvale uchovány provozovatelem webových stránek, popř. v podobě snímku obrazovky kýmkoliv, je pravděpodobně snazší než u verbálních projevů v reálném životě, které nikterak zaznamenány

²⁶⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17, bod 34.

²⁶⁷ Ibid.

nebyly. Pochopitelně s sebou digitální prostor přináší i jiné výzvy, jako např. nutnost prokázání, že konkrétní projev byl skutečně vyřčen nebo napsán osobou, která jej publikovala.

Možnost regulace nenávistných projevů na online platformách je velkou výzvou do budoucna. Ačkoliv i nyní je možné nenávistné příspěvky na sociálních sítích nahlašovat, kdy v případě porušení zásad a etických kodexů dané sítě mohou být tyto projevy smazány, neexistuje žádný nezávislý orgán, který by takové projevy posuzoval. Domnívám se, že v online prostředí by měl být kladen důraz zejména na rychlost poskytnutí ochrany obětem či rychlost reakce na nenávistné příspěvky. Vzhledem k rychlosti, s jakou se nenávistné projevy mohou šířit, by pozdní reakce státních složek nemusela mít příliš velký vliv na vznik újmy obětem. Pokud by nebyl problematický obsah odstraněn nebo zneprístupněn v té době, kdy je sdílen a šířen, nedostalo by se obětem nenávistných projevů skutečné pomoci.

3.4 Odpovědnost provozovatelů v kyberprostoru

Tlak na odpovědnost provozovatelů sociálních sítí a webů (včetně zpravodajských webů) je značný. Důvod je spatřován právě v tom, že provozovatelé daných stránek a online platform jsou nejlépe vybaveni řešit reakce na svých stránkách a měli by takto činit. Pokud mají být nyní strážcem svobody projevu, alespoň do určité míry, provozovatelé různých sociálních sítí a jiných webů, nelze ponechat tyto platformy zcela bez odpovědnosti za obsah, který je na nich publikován, a je tedy nutné od těchto společností požadovat transparentnost postupů při kontrole a případnému následnému výmazu nebo blokaci obsahu.²⁶⁸

Lze uvažovat o různých modelech odpovědnosti provozovatelů sociálních sítí a dalších stránek. Můžeme vyjít ze tří modelů koncepce odpovědnosti: (1) odpovědnosti autora za jeho projevy, která bude uplatňována pouze vůči danému autorovi, (2) spoluodpovědnosti autora i provozovatele dané sítě, (3) hybridního modelu odpovědnosti autora komentáře za publikovaný projev a vzniku odpovědnosti provozovatele sítě v případě, kdy je tento obsah detekován nebo nahlášen, ale není ve lhůtě nebo vůbec odstraněn či zneprístupněn.

V českém prostředí se dle mého názoru v důsledku výslovné neregulace odpovědnosti provozovatelů sociálních sítí v souvislosti s nenávistnými projevy uplatňuje primárně první model odpovědnosti. Za nenávistné projevy bývají trestáni jejich autoři, a to nejčastěji v oblasti trestního práva, popř. jsou projevy řešeny správními orgány jako přestupky. Ačkoliv lze odpovědnost

²⁶⁸ HANYCH, Monika a Marek PIVODA. Facebook, Twitter a YouTube jako garanti svobodného projevu? Kritika současného systému notice-and-takedown. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2017, č. 16, s. 177-220. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/8170>

provozovatelů sociálních sítí uplatňovat dle zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti²⁶⁹, podle kterého jsou poskytovatelé služeb informační společnosti za určitých podmínek odpovědní za cizí obsah, není úprava tohoto zákona v boji proti hate speech příliš užívána.²⁷⁰

Odpovědnost poskytovatelů takových služeb, které spočívají v ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem je upravena tak, že za vlastní obsah odpovídají provozovatelé vždy. Za cizí obsah odpovídají provozovatelé pouze v případech upravených v § 5 zákona o některých službách informační společnosti. Ustanovení § 5 vyžaduje, aby poskytovatel mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní; nebo se prokazatelně dozvěděl o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací, které po něm lze požadovat; popř. vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele.

V § 6 uvedeného zákona je však určitá limitační klauzule této odpovědnosti, neboť je výslovně stanoveno, že poskytovatelé nejsou povinni dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací, nebo aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace. Sociální sítě a jiní poskytovatelé služeb tedy nejsou povinni cokoliv aktivně činit k odstranění hate speech na svých serverech, pokud nejsou na takový obsah upozorněni.

Ačkoliv poskytovatelé nejsou povinni aktivně vyhledávat nebo dohlížet na obsah nahraný uživateli, jsou dle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o některých službách informační společnosti povinni odstranit nebo znepřístupnit závadný obsah. V praxi je však vymahatelnost tohoto zákona velice omezená. Zákon totiž nezavádí žádný kontrolní mechanismus. Dokonce je v § 10, který upravuje dozor nad dodržováním zákona, rozdělena působnost nad jednotlivými částmi tohoto zákona. V tomto ustanovení však není upraven dozor nad dodržováním povinností plynoucích z § 5. Stejně tak v § 11, který upravuje přestupky, není jako zvláštní přestupek formulováno jednání poskytovatele spočívající v tom, že neodstraní nebo znepřístupní závadný obsah po upozornění.

Pro uživatele či návštěvníky může být už samotné vyhledání a jeho následně kontaktování náročné. Bez explicitního mechanismu vymahatelnosti povinností poskytovatelů nebude pravděpodobně možné jednoduše se domoci odstranění či znepřístupnění závadného obsahu. Proto

²⁶⁹ Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti). In: *Sbírka zákonů*. 29. 7. 2004. ISSN: 1211-1244.

²⁷⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 85. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

je tedy pravděpodobné, že aplikace tohoto zákona v praxi bude přinášet spíše problémy a nestane se efektivním nástrojem v regulaci online hate speech.

V souvislosti s ochranou před hate speech na internetu lze též uvažovat o ochraně soukromoprávní skrze žalobu na ochranu osobnosti, která však bude směřovat proti původci nenávistných projevů, nikoliv provozovateli sociálních sítí. Teoreticky lze také uvažovat o žalobě na plnění proti poskytovateli dané služby, aby v případě porušení smluvních podmínek a neodstranění závadného obsahu tak učinil.

Alternativně lze k postavení provozovatelů sociálních sítí přistupovat tak, že jsou spoluodpovědní za veškerý obsah, který je na nich publikován. To by znamenalo též spoluodpovědnost za nenávistné projevy, které jsou na sítích zveřejněny jejich uživateli. Tento model je však neudržitelný, protože by provozovatelé byli povinni kontrolovat veškerý obsah na svých serverech. Takových dat je obrovské množství a není realistické, aby podobná kontrola existovala. Mechanismus přezkumu by navíc vyžadoval lidský faktor, který by ve výsledku mohl daný obsah jako závadný vyhodnotit, což by kladlo značné personální požadavky na provozovatele. Navíc by tímto došlo k přenosu odpovědnosti za nenávistné projevy na subjekt, který není jejich autorem. Těžko si lze představit, že by provozovatel sítě dokázal detekovat všechny projevy nenávisti na svých stránkách, které jsou navštěvovány až miliardami uživatelů. Nelze ani požadovat, aby byly veřejné příspěvky na osobních nebo veřejných profilech předem schvalovány, neboť by se mohlo jednat velice nežádoucí zásahy do svobody projevu nebo dokonce cenzuru.

Je otázkou, jak nejefektivněji a nejspravedlivěji uchopit problematiku odpovědnosti provozovatelů za obsah uveřejněný na jejich stránkách. Autorem nenávistných projevů je vždy konkrétní fyzická nebo právnická osoba, která je publikuje obvykle pod svým jménem, popř. pod pseudonymem, falešným jménem nebo anonymně. Sociální síť je pouze virtuálním prostorem a platformou pro publikaci takového projevu. Domnívám se, že sociální sítě v dnešní době už ovšem nejsou pouhým podnikatelským projektem vybraných soukromých společností, ale do určité míry suplují veřejný prostor, do kterého může vstupovat téměř každý. Toto fórum myšlenek a názorů by proto mělo podléhat určité míře regulace stejně, jako jakýkoliv jiný veřejný prostor.

Dle mého názoru lze jen těžko bojovat proti nenávistným projevům na internetu bez alespoň částečného přenosu odpovědnosti za obsah na provozovatele sociálních sítí a dalších webů. Vzhledem k tomu, že provozování sociálních sítí je běžnou podnikatelskou aktivitou, je nutné, aby podnikatelské subjekty nesly alespoň v určité míře odpovědnost za to, co se s jejich produkty a službami děje. Proto je dle mého názoru nutné vyžadovat, aby provozovatelé těchto stránek do určité míry korigovali obsah, který na jejich stránkách může být publikován, tj. aby nastavili

mechanismy odstraňování nebo blokování protiprávního obsahu a aby tyto mechanismy důsledně a rychle dodržovali. Problematika závadného obsahu se navíc netýká pouze hate speech, ale například také otázky sdílení dezinformací, podpory nebo propagace terorismu, vyobrazování násilí či sdílení sexuálně explicitního obsahu aj.

Vzhledem k tomu, že mechanismy fungování jednotlivých sociálních sítí budou podléhat obchodnímu tajemství, nelze uvažovat o tom, že by do mechanismů těchto stránek nahlížela široká veřejnost nebo státní úřady. Domnívám se, že nejefektivnějším způsobem, jak potlačit excesivní množství nenávistných projevů na internetu, je stanovení povinností provozovatelům, jak mají s hate speech a podobnými projevy naložit. Německý model, který bude diskutován podrobněji v kapitole 3.5., ukládá provozovatelům povinnost ve stanovených lhůtách závadný obsah mazat, a to za předpokladu, že byl provozovateli nahlášen. Tento model je dle mého názoru udržitelný a funkční, neboť nepřenáší veškerou odpovědnost za problematiku obsah na sociální sítě, současně však žádá proaktivnost a vlastní řešení po provozovatelích daných sítí tak, aby nedocházelo k nedůvodným prodlevám při odstraňování nebo zneprístupnění závadného obsahu.

V souvislosti se zvyšujícím se tlakem na provozovatele sociálních sítí se Facebook rozhodl vytvořit nezávislý panel, který by měl kontrolovat rozhodnutí Facebooku ohledně nenávistných projevů.²⁷¹ Je otázkou, jak bude tento mechanismus fungovat, domnívám se však, že nezávislý panel pravděpodobně nezajistí transparentnost celého procesu odstraňování hate speech z Facebooku. Veřejnosti totiž stále nejsou dostupné mechanismy kontroly jednotlivých projevů, které by mohly ukázat, jakým způsobem je s jednotlivými typy závadného obsahu po jeho nahlášení nakládáno.

V souvislosti s diskusí o odpovědnosti provozovatelů za návštěvníky publikovaný obsah na jejich webech, stojí za zmínku rozsudek ESLP Delfi AS proti Estonsku²⁷², který dovedl odpovědnost provozovatelů diskusních fór za příspěvky, které se na nich vyskytují. V tomto konkrétním případě se jednalo o zveřejnění článku o aktivitách majoritního akcionáře v jiné společnosti. V reakci na článek se objevilo velké množství komentářů, z nichž část obsahovala různé vulgární a urážlivé výrazy. V rozhodnutí ESLP sehrálo roli to, že společnost Delfi měla ekonomický zájem na tom, aby návštěvníci jejího portálu přidávali své komentáře, neboť zisky z inzerce se přímo odvíjí od návštěvnosti portálu. Zájmem dané společnosti tedy bylo to, aby co nejvíce osob komentovalo jimi publikované články. ESLP v tomto případě konstatoval, že

²⁷¹ *Facebook expects to launch oversight board this summer: Board members will be named 'in the coming months'.* In: The Verge [online]. 28. 1. 2020 [cit. 2020-07-14]. Dostupné z:

<https://www.theverge.com/2020/1/28/21111750/facebook-oversight-board-launch-date-members-moderation>

²⁷² Rozsudek ESLP Delfi AS proti Estonsku ze dne 16. 6. 2015, č. 64569/09

společnost Delfi je odpovědná za neodstranění urážlivých komentářů, jejichž protiprávnost mohla a měla rozeznat. Měla totiž kontrolu nad obsahem komentářů, když je mohla smazat, a jiní komentující je mohli serveru pouze nahlásit. Z daného rozsudku vyplývá, že odpovědnost provozovatelů webových stránek lze postavit také na tom, zda mají ze své aktivity určitý majetkový prospěch.

3.5 Německo a Francie v boji proti online hate speech

Zajímavý přístup v boji proti nenávisným projevům online zvolilo Německo, které přijalo v roce 2017 Zákon o prosazování práv na sociálních sítích, tzv. *Netzwerkdurchsetzungsgesetz* (dále jen „NetzDG“)²⁷³, který nutí sociální sítě s více než dvěma miliony uživatelů k aktivním postupům vůči fake news a nenávisným projevům na svých platformách. Tento zákon se snaží urychlovat odstraňování závadného obsahu, který je protiprávní, a to formou stanovení povinností provozovatelům sociálních sítí. Provozovatelé tedy musí sami rozpoznat protiprávnost nahlášeného obsahu a musí také nabízet svým uživatelům či návštěvníkům jednoduchý způsob, kterým mohou tento závadný obsah nahlásit. V tomto kontextu lze hovořit o silném projevu římskoprávní zásady *ignorantia legis non excusat*. Provozovatele musí být sami schopni určit, jaký obsah je protiprávní. Dále zákon stanovuje provozovatelům sítí lhůty, ve kterých musí daný obsah zkontrolovat a popř. vymazat nebo zablokovat, pokud je protiprávní. Tyto lhůty jsou různé, jedná-li se o obsah, u kterého není pochyb o jeho trestněprávním přesahu, lhůta činí 24 hodin. Jedná-li se o méně závadný obsah, lhůta činí sedm dní. V případě nedodržení postupů nebo nesplnění lhůt mohou být provozovatelé sociálních sítí německými úřady sankcionováni.²⁷⁴ Konkrétně hrozí provozovatelům sítí pokuty v rozmezí od 500 tisíc do 5 milionů eur. Kritici této právní úpravy namítají, že se jedná o cenzuru a že samoregulace na sítích je neprůhledná a jistě povede k tomu, že budou odstraňovány i příspěvky, které nejsou závadné, jen kvůli obavám z případného postihu. Dle publikovaných statistik za rok 2018 však došlo k odstranění přibližně 10-27 % nahlášeného obsahu.²⁷⁵ Ačkoliv uvedená čísla sama o sobě nemohou vypovídat o tom, jaký obsah byl smazán, dle analýzy odstraněného obsahu vyšlo najevo, že nejčastěji došlo ke smazání materiálů, které se

²⁷³ Znění zákona v německém jazyce je dostupné na <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/BJNR335210017.html>.

²⁷⁴ ŠMÍD, Michal. *Německá brzda proti nenávisti na sociálních sítích – cesta k právu, nebo cenzura?* In: Lupa.cz: Server o českém internetu [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-nemecko-netzwerkdurchsetzungsgesetz-cenzura-zakon-facebook-twitter/>

²⁷⁵ TWOREK, Heidi a Paddy LEERSEN. *An Analysis of Germany's NetzDG Law*. In: Universiteit van Amsterdam: Institute for Information Law [online]. 2019, s. 5 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: https://www.ivir.nl/publicaties/download/NetzDG_Tworek_Leerssen_April_2019.pdf

týkaly právě hate speech a politického extremismu. Následoval sexuálně explicitní obsah a poté urážky a pomluvy s vyobrazením násilí.²⁷⁶

Německo pokračuje ve schvalování další legislativy svědčící o jeho tvrdém přístupu proti nenávistným projevům. V průběhu roku 2020 byl Spolkovým sněmem a následně Spolkovou radou schválen Zákon proti pravicovému extremismu a nenávisti na internetu.²⁷⁷ Cílem tohoto zákona je zajistit efektivnější stíhání trestných činů jako např. šíření rasové nenávisti, popírání holokaustu, výhrůžek nebo teroristických trestných činů. Tento zákon rozšiřuje skutkové podstaty trestných činů a při výměře trestů je zohledňován antisemitský kontext. Zákon dokonce zavádí trestnost jednání spočívající ve schvalování trestných činů, které mají být spáchány až v budoucnosti.^{278, 279}

Popsaný zákon k potlačení pravicového extremismu a kriminality z nenávisti na internetu dokonce novelizuje výše diskutovaný NetzDG. Nově stanovuje povinnost provozovatelům sociálních sítí upozorňovat Spolkový kriminální úřad (Bundeskriminalamt) na protiprávní obsah a předat tomuto úřadu předmětný obsah společně s IP adresou potenciálního pachatele daného trestného činu. V případě, že se daný obsah týká zvláště závažného trestného činu jako je např. terorismus nebo trestné činy proti životu, může Spolkový kriminální úřad dokonce požádat soud o povolení k získání přihlašovacích údajů do účtu potenciálního pachatele.²⁸⁰

Zavést povinnosti provozovatelům sítí se pokusila taktéž francouzská vláda. Vladní návrh Zákona o boji proti nenávistnému obsahu na internetu (*Loi visant à lutter contre les contenus haineux sur internet*), stejně jako německý návrh, stanovoval povinnost spočívající ve znepřístupnění nenávistného obsahu ve stanovených lhůtách. Tento návrh zákona však nemířil pouze na regulaci nenávistných projevů, ale také na šíření pornografie. Zákon mimo jiné směřoval ke stanovení povinnosti firmám, aby aktivně vyhledávaly a bojovaly proti hate speech na svých platformách. Tento zákon byl schválen parlamentem, francouzská Ústavní rada však většinu jeho

²⁷⁶ TWOREK, Heidi a Paddy LEERSEN. *An Analysis of Germany's NetzDG Law*. In: Universiteit van Amsterdam: Institute for Information Law [online]. 2019, s. 5 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z:

https://www.ivir.nl/publicaties/download/NetzDG_Tworek_Leerssen_April_2019.pdf

²⁷⁷ *Zákon k potlačení pravicového extremismu a kriminality z nenávisti na internetu* [online]. [cit. 2020-08-03]. Dostupné z:

<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/177/1917741.pdf?fbclid=IwAR258NfisiyrCv1Ms2wFTO7vpszqSPHrN5Hd-vTtOaVSCywuQ07dleAxAc>

²⁷⁸ HENČEKOVÁ, Slavomíra. *Německý zákon proti pravicovému extrémizmu a nenávisti na internete*. In: Facebook [online]. 2. 8. 2020 [cit. 2020-08-14]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10223636813330457>

²⁷⁹ *Zákon k potlačení pravicového extremismu a kriminality z nenávisti na internetu* [online]. [cit. 2020-08-03]. Dostupné z:

<https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/177/1917741.pdf?fbclid=IwAR258NfisiyrCv1Ms2wFTO7vpszqSPHrN5Hd-vTtOaVSCywuQ07dleAxAc>

²⁸⁰ HENČEKOVÁ, Slavomíra. *Německý zákon proti pravicovému extrémizmu a nenávisti na internete*. In: Facebook [online]. 2. 8. 2020 [cit. 2020-08-14]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10223636813330457>

částí zrušila. Ústavní rada připomenula čl. 11 Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, která uvádí, že svoboda projevu a šíření myšlenek je jedním z nejcennějších práv člověka. Rada ve svém vyjádření zopakovala, že zákonodárce je oprávněn omezit svobodu projevu, je-li cílem projevů zneužívání svobody projevu nebo je-li to nutné pro ochranu veřejného pořádku a práv osob.²⁸¹ V případě posuzování tohoto zákona Ústavní rada považovala za problematické přenesení příliš mnoho pravomocí na provozovatele sítí a oprávnění správních orgánů spočívající v tom, že orgány mohly žádat o odstranění závadného obsahu. Za nesplnění povinností potom provozovatelům hrozil trest odnětí svobody nebo pokuta do výše 250 000 eur. Ústavní rada taktéž poukázala na fakt, že posouzení obsahu je na výhradním uvážení správních orgánů, přičemž podání odvolání nemělo odkladný účinek ve vztahu k odstranění obsahu problematických příspěvků.²⁸² V praxi by tedy musel být obsah odstraněn před rozhodnutím soudu o odvolání proti rozhodnutí správního orgánu. Lhůty pro odstranění obsahu byly extrémně krátké, pracovalo se např. s lhůtou jedné hodiny k odstranění obsahu. Povinností provozovatelů mělo být odstranění takového obsahu, který na někoho útočil pro jeho rasu, náboženství, sexuální orientaci, národnost, gender, zdravotní nezpůsobilost. Stejně měli provozovatelé postupovat u propagace terorismu. Lze shrnout, že Ústavní radě Francie zejména vadily krátké lhůty a nedostatek nezávislého pozorovatele, protože tato opatření považovala za porušení svobody projevu.²⁸³ V platnosti zůstala pouze malá část zákona, např. ustanovení týkající se nezávislého dozorového orgánu, který má být vytvořen.

3.6 *Quo vadis, Evropo?*

Regulace hate speech v online prostoru je nyní velice aktuálním evropským tématem. Německo i Francie jsou významní proponenti regulace nenávistného obsahu na sociálních sítích na úrovni Evropské unie, zejména při přípravách tzv. Digital Services Act. Tento legislativní balíček má stát na dvou pilířích, a to na jednoznačném vymezení povinností provozovatelů digitálních služeb a dále na úpravě vztahující se na ty poskytovatele digitálních služeb, kteří dle Evropské komise působí jako tzv. „gatekeepers“. Jedná se o takové provozovatele, kteří nastavují pravidla digitálního trhu. Digital Services Act má za úkol nastavit pravidla, která zajistí férové a spravedlivé chování na digitálním trhu tak, aby na něj mohli vstupovat noví konkurenti

²⁸¹ *Décision n° 2020-801 DC du 18 juin 2020 - Communiqué de presse: Loi visant à lutter contre les contenus haineux sur internet* [online]. In: Conseil constitutionnel. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.conseil-constitutionnel.fr/actualites/communiquede/decision-n-2020-801-dc-du-18-juin-2020-communiquede-presse?fbclid=IwAR3ArcV5CitLQY0iul5qptS7MIBRvSq6rNhwmE3_luwMgGFF6Z3eG450F8A

²⁸² Ibid.

²⁸³ BREEDEN, Aurelien. *French Court Strikes Down Most of Online Hate Speech Law*. In: The New York Times [online]. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/06/18/world/europe/france-internet-hate-speech-regulation.html>

a současně aby spotřebitelé měli co nejširší výběr platform. To vše za předpokladu, že trh zůstane konkurenceschopný.²⁸⁴

Z hlediska regulace hate speech je podstatnější první pilíř Digital Services Act. Ten by měl upravovat povinnosti provozovatelů sítí ve vztahu k odstraňování závadného obsahu. Součástí tohoto legislativního balíčku by mělo být zavedení jednotného evropského rámce, který bude regulovat mechanismy při kontrole a odstraňování obsahu online. V České republice tato veřejnoprávní úprava doposud chybí, jednotlivé projevy mohou být odstraňovány buďto soukromými subjekty, pokud porušují jejich podmínky, nebo mohou být postiženy jako trestný čin či přestupek. Neexistuje však právní rámec odstraňování a blokování závadného obsahu online ani pravomoc správních nebo jiných orgánů požadovat odstranění závadného obsahu.

Návrh balíčku Digital Services Act by měl být zveřejněn do konce roku 2020. Je otázkou, do jaké míry bude tento rámec zavádět tvrdá pravidla a do jaké míry poskytne jednotlivým státům prostor pro implementaci a aplikaci jednotlivých opatření samostatně. Ve světle nejnovějších událostí, zejména přijetí přísného německého zákona stanovující pravidla pro regulaci online obsahu a současného neúspěchu francouzského návrh zákona s obdobným obsahem, je otázkou, do jaké míry se podaří v Evropě nalézt konsensus k regulaci odpovědnosti provozovatelů sítí na internetu. Evropská komise bude muset najít rovnováhu mezi různými legislativními přístupy.

Francie i Německo dlouhodobě prosazují nutnost zavedení přísných pravidel pro regulaci online obsahu, jako např. stanovení přísných lhůt pro vyřízení stížností.²⁸⁵ Neúspěch francouzského zákona však nevyhnutelně ovlivní francouzský přístup k regulaci hate speech na sociálních sítích. Je možné, že Evropská komise bude chtít najít kompromis mezi německým přístupem a přístupem zbytku evropských států, ve kterých je úprava online hate speech ve velké míře neregulovaná či regulovaná benevolentněji. Na druhou stranu, ponechání odlišné a různě přísné právní úpravy odpovědnosti za obsah na internetu není z hlediska Evropské unie a ani menších členských států EU žádoucí. Je možné, že neregulace této oblasti velkou částí evropských států neznamená negativní postoj k regulaci odpovědnosti provozovatelů sociálních sítí. Ze strany států se může jednat o opomenutou oblast, popř. problematiku, ve které se obtížně prosazují tvrdá pravidla, neboť jednotlivé země mohou volit různé strategie odporu proti zpřísnování legislativy. Je možné, že v případě jednotné evropské iniciativy bude přibývat proponentů přísnější regulace

²⁸⁴ *The Digital Services Act package*. In: European Commission [online]. 22. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

²⁸⁵ SIGNOUX, Martin, Léa DUPLAN a Melanie OHNEMUS. *France, Germany and Illegal Content Online: Where to, Europe?* In: APCO Worldwide [online]. 30. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://apcoworldwide.com/blog/france-germany-and-illegal-content-online-where-to-europe/?fbclid=IwAR0-6tAqhVq8W24OQ-oBHfZFYQo7kh1ArCunvk5bp_qzjPMOgexpt56w08I

hate speech v online prostoru. Pro členské státy EU bude navíc stanovení jednotných pravidel pro evropský digitální trh výhodné jak právně, tak ekonomicky. Příkladem může být tzv. Bruselský efekt neboli schopnost Evropské unie exportovat vlastní právní regulaci do jiných států.²⁸⁶ Bradford popisuje, že i přesto, že Evropská unie reguluje pouze vnitřní trh, je pro multinárodní korporace výhodné přizpůsobit se evropské legislativě, čímž dochází k přeměně evropské legislativy na legislativu univerzálně platnou. Tento jev byl zaznamenán např. u přijetí Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů, tzv. GDPR), které donutilo nadnárodní společnosti přijmout opatření a upravit vlastní zásady ochrany osobních údajů tak, aby vyhovovaly evropskému GDPR.²⁸⁷ Obdobnou reakci lze očekávat v případě, že bude schválen jednotný evropský rámec regulace internetu.

Prosazení jednotného evropského rámce však nebude jednoduché, neboť bude třeba nalézt shodu mezi legislativními přístupy jednotlivých členských států Evropské unie a také ustát tlaky nadnárodních korporací, které tuto legislativu pravděpodobně nebudou chtít podpořit. Prosazování jednotlivých opatření na úrovni států vůči mezinárodním technologickým korporacím jako Facebook, Google nebo Twitter je bez kooperace na evropské úrovni mnohem náročnější. Pokud se podaří prosadit jednotný rámec, může to být jedinečná šance stanovit jasná pravidla pro regulaci hate speech v online prostoru.

4 Právní regulace hate speech na mezinárodní úrovni

Tato kapitola poskytuje souhrnný přehled právní úpravy svobody projevu a zákazu hate speech v mezinárodním právu. Konkrétněji jsou rozebrány významné právní dokumenty, kterými je Česká republika vázána a které chrání svobodu projevu. Zejména je diskutována Evropská úmluva o ochraně lidských práv, která je ústředním lidskoprávním dokumentem. Díky bohaté judikatuře Evropského soudu pro lidská je možné lépe nalézat limity svobody projevu, neboť ESLP mnohokrát otázku nenávislných projevů řešil.

V jednotlivých kapitolách je dále diskutováno, jaký význam má konkrétní právní instrument pro Českou republiku a zda se vnímání ochrany svobody projevu na evropské úrovni nějakým

²⁸⁶ GADY, Franz-Stefan. EU/U.S. Approaches to Data Privacy and the 'Brussels Effect': A Comparative Analysis. In: *Georgetown Journal of International Affairs* [online]. 2014. [cit. 2020-08-07]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43773645>

²⁸⁷ BRADFORD, Anu. The Brussels Effect. In: *Northwestern University Law Review* [online]. 2012. [cit. 2020-08-07]. Dostupné z: https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1275&context=faculty_scholarship

způsobem liší od vnitrostátní úpravy. Velká pozornost je věnovaná regionálnímu mezinárodnímu právu, a to na úrovni Evropské unie a dále Rady Evropy.

Pro úplnost uvádím, že rozlišení mezinárodní a vnitrostátní právní úpravy do samostatných kapitol je provedeno pouze za účelem lepší orientace v textu při práci s jednotlivými mezinárodními smlouvami. S ohledem na textaci čl. 10 Ústavy by však takové rozlišování již nebylo nutné, neboť Česká republika nyní uplatňuje princip monismu ve vztahu k mezinárodnímu právu. Na základě euronovely čl. 10 Ústavy přestalo být rozlišováno mezi mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách a jinými mezinárodními smlouvami.²⁸⁸

4.1 Univerzální mezinárodní právo

Ačkoliv není běžné, že se státy v mezinárodních lidskoprávních dokumentech zavazují k určitým konkrétním opatřením omezujícím základní práva, u nenávistných projevů takové normy lze nalézt.²⁸⁹ Zkoumat mezinárodní úpravu ochrany svobody projevu společně s mezinárodní regulací hate speech je důležité proto, že se může jednat o inspirační zdroj při přípravě vnitrostátní právní úpravy tohoto fenoménu a také proto, že některými mezinárodními smlouvami je Česká republika vázána, přičemž tyto byly inkorporovány do vnitrostátního práva, nebo jsou součástí ústavního pořádku. S ohledem na fakt, že Česká republika dle čl. 1 odst. 2 Ústavy dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva, je důležité nahlédnout též do tzv. *soft law*, které se v této oblasti nachází. Mezi významné a již zmíněné dokumenty, které řadíme mezi *soft law*, spadá například Všeobecná deklarace lidských práv, jejíž některá ustanovení jsou pro svou obecnou platnost některými odborníky považována za mezinárodní obyčejové právo.²⁹⁰ S ohledem na textaci čl. 1 odst. 2 Ústavy je možné dovést, že by Česká republika byla též vázána mezinárodním obyčejovým právem, a nikoliv pouze mezinárodními smlouvami v režimu čl. 10 a čl. 10a Ústavy.

Konkrétně v čl. 20 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech je upraven zákaz podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí, a to z důvodu příslušnosti k určitému národu,

²⁸⁸ MLSNA, Petr. Čl. 10 (Mezinárodní smlouvy). In: RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.

²⁸⁹ ASKARI, Daniel. Projevy nenávisti v demokratickém právním státě. WINTR, Jan a Marek ANTOŠ. *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014, s. 9. Sborník. ISBN 978-80-87975-04-6.

²⁹⁰ HANNUM, Hurst. The UDHR in National and International Law. *Health and Human Rights: Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights* [online]. Harvard School of Public Health, 1998, 3.(2.), s. 145 [cit. 2020-08-10]. DOI: 86.49.242.19. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/4065305.pdf>

rase či náboženství.²⁹¹ V tomto článku je dále stanoveno, že výše zmíněné projevy nenávisti musí být zakázány zákonem. Jedná se však o ojedinělý případ takto explicitního zákazu nenávistných projevů v mezinárodním právu. Podobný zákaz je stanoven též v čl. 4 Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Příklady zákazu nenávistných projevů lze dále nalézt v mezinárodním právu na regionální úrovni, konkrétně např. v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv, které bude věnována pozornost níže, a dále také v Americké úmluvě o lidských právech²⁹², konkrétně v čl. 13 odst. 5, kde je stanoven výslovný zákaz nenávistných projevů.

4.2 Regionální mezinárodní právo

4.2.1 Rada Evropy

Obecně lze shrnout, že ESLP zastává myšlenku, že tolerance a respekt k rovné důstojnosti všech lidských bytostí představuje základ demokratického pluralismu, považuje za nezbytné, aby byly všechny formy projevů nenávisti trestány, ať se jedná o rozšiřování, podněcování, podporu či ospravedlňování nenávisti založené na intoleranci.²⁹³ V judikatuře ESLP jsou často rozhodovány případy, ve kterých byly vnitrostátními soudy uloženy sankce, ať trestního či jiného charakteru, jakožto omezení nezbytná v demokratické společnosti. V těchto případech je soud povinen posoudit, zda takové omezení skutečně bylo v zájmu demokratické společnosti nezbytné a zda bylo provedeno v souladu s EÚLP.²⁹⁴

Rovnost a důstojnost lidských bytostí bez ohledu na jejich pohlaví, rasu, náboženství a jiné podobné charakteristiky jsou samy o sobě demokratickou hodnotou. Ochrana osobnostních práv osob před nenávistnými projevy se jeví jako demokraticky legitimní důvod pro omezení práva na svobodu projevu, vždy je však nutné najít rovnováhu mezi jednotlivými právy. Nelze brát ohled pouze na dopady nenávistných projevů, ale je nutné také zvážit škodlivé účinky omezení svobody projevu pro demokratický diskurs, a zabránit tak takzvanému rdousícímu efektu²⁹⁵.²⁹⁶

²⁹¹ Čl. 20 vyhlášky č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: Sběrka zákonů. 10. 5. 1976. ISSN: 1211-1244.

²⁹² Čl. 13 odst. 5 Americké úmluvy o lidských právech. No. 17955. 22. 11. 1969. Dostupná na:

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>

²⁹³ ŠÁMAL, Pavel a Andrea POKORNÁ. Svoboda projevu a nenávistné projevy v kontextu trestního práva. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 41. ISBN 978-80-7502-349-0.

²⁹⁴ Ibid, s. 41-42.

²⁹⁵ Chilling effect

²⁹⁶ HARE, Ivan a James WEINSTEIN. *Extreme speech and democracy* [online]. New York: Oxford University Press, 2009, s. 13 [cit. 2020-02-16]. ISBN 978-019-9601-790. DOI: DOI 10.1093/acprof:oso/9780199548781.001.0001.

Judikaturou ESLP prolíná teze, že svoboda projevu představuje základní pilíř demokratické společnosti, přičemž dle čl. 10 odst. 2 EÚLP se ochrana vztahuje nejen na informace a názory, které jsou příznivě přijaty nebo které nikoho neurážejí, ale také na ty, které šokují, urážejí nebo zneklidňují stát nebo jakoukoliv část společnosti.²⁹⁷ ESLP dále dodal, že je zavázán věnovat veškerou pozornost principům demokratické společnosti, a zdůraznil, že bez požadavku pluralismu, tolerance a svobodomyšlnosti žádná demokratická společnost nemůže fungovat.²⁹⁸ Tento požadavek mimo jiné znamená, že jakékoliv stanovené formality, podmínky, omezení či sankce v této oblasti vždy musí být přiměřené ve vztahu ke sledovanému legitimnímu účelu.²⁹⁹

Při posuzování nenávistných projevů je nutné vhodně posoudit, pod jaký článek EÚLP je takový projev podřaditelný. Projevy tohoto charakteru zpravidla spadají pod čl. 8, čl. 10 nebo čl. 17 EÚLP. Z hlediska poskytnutí ochrany garantované EÚLP je zejména podstatné, zda bude daný projev spadat pod čl. 17 EÚLP, či nikoliv.

ESLP v případě řešení případů týkajících se ochrany svobody projevu uplatňuje dvojí přístup, a to dle toho, zda se aplikuje pětistupňový test, či nikoliv. Konkrétně může ESLP na základě čl. 17 EÚLP vyloučit ochranu poskytnutou EÚLP a užít tzv. zneužívající klauzuli³⁰⁰ tam, kde se jedná o nenávistné projevy, které směřují ke zničení kteréhokoliv z přiznaných práv a svobod nebo k omezování těchto práv a svobod v rozsahu větším, než EÚLP stanoví.³⁰¹ Prakticky tedy dochází k vyloučení ochrany vybraného projevu, což současně znemožňuje jakékoliv poměrování konkurujících práv proti sobě.³⁰² Výsledkem je tedy zákaz konkrétního projevu pouze pro jeho obsah, neboť tento má za cíl zničení základních práv a svobod.³⁰³ V takovém případě ESLP pětistupňový test neprovádí. Dané je formulováno též v judikatuře ESLP, v rozsudku *Lawless proti Irsku (No. 3)*, kde je o účelu čl. 17 EÚLP konstatováno následující „(...) účelem tohoto ustanovení je znemožnění výkonu jakékoliv činnosti či jakéhokoliv činu, který směřuje ke zničení

²⁹⁷ Viz § 49 Handyside proti Spojenému království a dále v usnesení Ústavního soudu ČR II.ÚS 468/03 ze dne 25. 11. 2010

²⁹⁸ Ibid.

²⁹⁹ Ibid.

³⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a Andrea POKORNÁ. Svoboda projevu a nenávistné projevy v kontextu trestního práva. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 42. ISBN 978-80-7502-349-0.

³⁰¹ *Hate speech*. European Court of Human Rights. [online] Štrasburk, 2020. [cit. 2020-06-13] Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

³⁰² TULKENS, Françoise. Freedom of expression and hate speech in the case-law of the European Court of Human Rights. *European Court of Human Rights – European Judicial Training Network; Seminar on Human Rights for European Judicial Trainers*. Strasbourg: 2013, s. 2. [online]. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: [http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5\)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20\(paper\).pdf](http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20(paper).pdf)

³⁰³ Ibid.

některého práva či svobody stanovené v Úmluvě, žádná osoba nemůže využívat ustanovení Úmluvy k aktům zaměřeným na zničení výše zmíněných práv a svobod“.³⁰⁴

Zmíněné ustanovení čl. 17 EÚLP někdy bývá označováno též jako tzv. „gilotinové“ ustanovení³⁰⁵, které státům umožňuje jednat v případě detekce aktivit směřujících ke zničení demokracie. Státy však k takovému jednání EÚLP nezavazuje, tj. hovoříme v tomto smyslu pouze o oprávnění států bránit se aktivitám, které směřují k potlačování práv garantovaných Úmluvou.³⁰⁶ Někteří toto ustanovení však v souladu s doktrínou pozitivních povinností státu nepovažují ve smyslu tohoto ustanovení pouze za oprávnění státu rozhodnout se konat, ale spatřují v čl. 17 EÚLP pozitivní povinnost státu konat, tj. povinnost států aktivně bránit a předcházet nenávisným projevům, které směřují k omezení svobody projevu.³⁰⁷

Odpůrci tohoto přístupu naopak zdůrazňují, že kategorické vyloučení některých projevů z ochrany garantované čl. 10 EÚLP není v souladu s evropským přístupem k ochraně svobody projevu a že je nežádoucí mít tuto zneužívající klauzuli, neboť takové ustanovení nepředstavuje žádnou přidanou hodnotu pro demokracii.³⁰⁸

Při aplikaci čl. 17 EÚLP by nepochybně mělo být postupováno dostatečně obezřetně, neboť dané ustanovení může být zneužito. Důvodem by mohl být příliš formalistický výklad a aplikace čl. 17 EÚLP, u kterého není nutné konkurující práva vážit z hlediska významu chráněného zájmu a důležitosti a kdy není třeba posuzovat negativní dopady aplikace tohoto článku či kontext a okolnosti případu, ve kterém by došlo k jeho aplikaci.³⁰⁹

Z hlediska aplikovatelnosti čl. 17 v českém prostředí je nejprve nutno analyzovat postavení EÚLP v českém právním řádu. Z čl. 1 odst. 2 Ústavy plyne, že Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. EÚLP je mezinárodní smlouva v režimu čl. 10 Ústavy, přičemž je součástí právního řádu a stanoví-li něco jiného než zákon, užije se této mezinárodní smlouvy. Postavení EÚLP bylo řešeno taktéž v judikatuře Ústavního soudu, a to konkrétně v tzv. konkursním nálezu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, ve kterém Ústavní

³⁰⁴ Rozsudek ESLP *Lawless* proti Irsku (No. 3) ze dne 1. 7. 1961, č. 332/57, § 7 (Právní část), přeloženo autorkou

³⁰⁵ TULKENS, Françoise. Freedom of expression and hate speech in the case-law of the European Court of Human Rights. *European Court of Human Rights – European Judicial Training Network; Seminar on Human Rights for European Judicial Trainers*. Strasbourg: 2013, s. 5. [online]. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: [http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5\)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20\(paper\).pdf](http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20(paper).pdf)

³⁰⁶ TULKENS, Françoise. Freedom of expression and hate speech in the case-law of the European Court of Human Rights. *European Court of Human Rights – European Judicial Training Network; Seminar on Human Rights for European Judicial Trainers*. Strasbourg: 2013, s. 5. [online]. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: [http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5\)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20\(paper\).pdf](http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20(paper).pdf)

³⁰⁷ Ibid.

³⁰⁸ Ibid.

³⁰⁹ Ibid.

soud deklaroval, že rozsah ústavního pořádku nelze vykládat pouze dle čl. 112 odst. 1 Ústavy, ale i s ohledem na čl. 1 odst. 2 Ústavy. Do ústavního pořádku tedy zahrnul ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách.³¹⁰ Z uvedeného lze usoudit, že by zneužívající klauzule představovaná čl. 17 EÚLP mohla být i v rámci českého právního řádu aplikovatelná, dosud však taková situace nenastala.

Druhým přístupem ESLP je stanovení mezí limitů ochrany dle čl. 10 odst. 2 EÚLP. Soud tento přístup využívá tehdy, pokud dotčený projev není způsobilý zničit základní hodnoty chráněné EÚLP, ačkoliv se jedná o hate speech.³¹¹ V takovém případě se hovoří o tzv. standardní limitační klauzuli.³¹² EÚLP vypočítává důvody, pro které může být právo na svobodu projevu omezeno. Aby se jednalo o omezení souladná s EÚLP, musí zde vždy být jasný zákonný podklad, dostatečné a vhodné procesní i hmotněprávní záruky přezkumu a musí být sledován legitimní cíl, kdy opatření musí být ve vztahu k tomuto cíli vždy proporcionální.³¹³

Z oblasti regionálního mezinárodního práva stojí za zmínku též Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů (dále jen „Dodatkový protokol“)³¹⁴. Tento Dodatkový protokol Česká republika ratifikovala teprve v roce 2014.³¹⁵ Ačkoliv Úmluva o počítačové kriminalitě primárně kriminalizuje některé trestné činy týkající se počítačových systémů, tento Dodatkový protokol zavazuje strany k tomu, aby kriminalizovaly jednání, které má nenávistný podtext, je-li činěno prostřednictvím počítačového systému. Dodatkový protokol rozděluje trestné činy do čtyř oblastí, a to na (1) šíření rasistických a xenofobních materiálů, (2) rasisticky a xenofobně motivovanou pohrůžku, (3) rasisticky a xenofobně motivovanou urážku a (4) popření, hrubé snižování, schvalování nebo ospravedlňování genocidy nebo zločinů proti lidskosti.³¹⁶

³¹⁰ Nález pléna Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. 36/01, bod VII.

³¹¹ *Hate speech*. European Court of Human Rights. Štrasburk, 2020. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf [online]. [cit. 2020-06-13].

³¹² ŠÁMAL, Pavel a Andrea POKORNÁ. Svoboda projevu a nenávistné projevy v kontextu trestního práva. *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 41. ISBN 978-80-7502-349-0.

³¹³ TULKENS, Françoise. Freedom of expression and hate speech in the case-law of the European Court of Human Rights. *European Court of Human Rights – European Judicial Training Network; Seminar on Human Rights for European Judicial Trainers*. Strasbourg: 2013, s. 8. [online]. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: [http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5\)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20\(paper\).pdf](http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20(paper).pdf)

³¹⁴ Sdělení č. 9/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dodatkového protokolu k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 17. 5. 2013. ISSN: 1801-0393.

³¹⁵ *Chart of signatures and ratifications of Treaty 189: Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems*. In: Council of Europe [online]. [cit. 2020-07-26]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/189/signatures?p_auth=QgVuvhMF

³¹⁶ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016, s. 371. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.

Samotná Úmluva o počítačové kriminalitě pak nestanovuje pouze povinnosti v oblasti trestního práva hmotného, ale také zavádí režimy mezinárodní spolupráce mezi státy, které mají usnadnit vyšetřování trestných činů spáchaných pomocí či skrze počítačové systémy.³¹⁷

4.2.2 Právo Evropské unie

V oblasti práva Evropské unie je významné Rámcové rozhodnutí o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva³¹⁸, jehož cílem je zajistit, že některé nenávistné projevy budou postižitelné trestním právem po celé Evropské unii, a to na základě účinných, přiměřených a současně odrazujících trestů. Mimo opatření, která mají vést k zavedení univerzální trestnosti takových opatření, má být též posílena spolupráce v této oblasti mezi členskými státy Evropské unie.³¹⁹

V Listině základních práv Evropské unie nenacházíme žádnou výslovnou zmínku o zákazu nenávistných projevů. Tato Listina základních práv Evropské unie poskytuje ochranu svobodě projevu v čl. 1 odst. 1 s ochranou svobody a plurality sdělovacích prostředků v odst. 2, zakazuje jakoukoliv diskriminaci v čl. 21.

Evropská komise je aktivní v oblasti boje proti šíření nenávistných projevů online. Vytvořila Kodex chování týkající se nezákonné online hate speech³²⁰, aktivizuje a propojuje IT společnosti jako Facebook, Microsoft nebo Twitter k tomu, aby aktivně zakročily proti šíření nenávistného obsahu na svých sítích. V rámci příprav již diskutovaného legislativního balíčku Digital Services Act je otázkou do budoucna, jakou cestou se Evropská komise vydá při regulaci online obsahu na sítích.³²¹ Lze očekávat, že v následujících letech bude probíhat snaha o vytvoření jednotného rámce regulace odpovědnosti provozovatelů internetových sítí za obsah sdílený na jejich platformách.

5 Právní regulace hate speech na vnitrostátní úrovni

Tato kapitola poskytuje souhrnný přehled právní regulace nenávistných projevů v českém právu. Pozornost je věnována oblastem občanského, antidiskriminačního, správního a trestního

³¹⁷ Sdělení č. 9/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dodatkového protokolu k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 17. 5. 2013. ISSN: 1801-0393.

³¹⁸ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 28. 11. 2008. ISSN: 1725-4191.

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ *Code of Conduct – Illegal Online hate speech*. [online]. In: Council of Europe, 6/2020. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/code_of_conduct_hate_speech_en.pdf

³²¹ *The Digital Services Act package*. In: European Commission [online]. 22. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

práva. Kapitoly popisují právní nástroje regulace hate speech v jednotlivých odvětvích a rovněž poskytují kritickou reflexi stávající právní úpravy. V kapitole je též diskutována aplikace jednotlivých ustanovení v praxi, doplněná o relevantní soudní či jinou rozhodovací praxi.

Úvodem je třeba poznamenat, že v českém právním řádu neexistuje žádná jednotná definice pojmu hate speech. V teorii je však hate speech řazena do širší kategorie násilí z nenávisti, někdy jinak nazývaného předsudečné násilí nebo také extremistické násilí.³²² S projevy nenávisti se pracuje fragmentárně, přičemž úprava je roztržena do více právních odvětví. Neexistuje tedy jednotný právní rámec regulace hate speech, ani metodické pokyny či databáze rozhodnutí, které by mohly snáz přiblížit rozhodovací praxi soudů či správních orgánů v souvislosti s nenávistnými projevy.

Téma nenávistných projevů není též vyčerpáno v odborné ani komentářové literatuře. Domnívám se, že v praxi může být problematické vypořádat se s posouzením některých projevů, zčásti právě pro nedostatek rozhodovací praxe. Pojmy, se kterými pracuje trestní zákoník nebo zákon o některých přestupcích, nejsou příliš podrobně vymezeny. Ačkoliv je nutné, aby právní regulace byla dostatečně obecná a pružná, aby mohla reagovat na nové trendy u nenávistných projevů, jakým je například hate speech v online prostoru, se domnívám, že by bylo pro rozhodovací praxi výhodné, pokud by existovala jednotná databáze či dostupná souhrnná analýza judikatury. Z hlediska principů předvídatelnosti práva a právní jistoty je žádoucí, aby byl právní řád a potažmo sankce za porušení pravidel dostatečně jasné, srozumitelné a předvídatelné. V tuto chvíli nelze konstatovat, že by byla rozhodovací praxe jednotná, stejně tak může být pro adresáty právních norem obtížné někdy rozlišovat mezi tím, jaké jednání naplňuje znaky skutkových podstat trestných činů či přestupků. Tato diskrepance pak může přinášet problémy při střetu mezi rozhodovací praxí a adresáty právních norem, zejména při postizích hate speech trestných činů v online prostoru, protože někteří jedinci nepovažují za rovnocenné své jednání v reálném životě a v online prostoru.

5.1 Regulace v soukromém právu

Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., dále jen „OZ“)³²³ je ústředním soukromoprávním předpisem, který poskytuje ochranu osobnosti člověka. V úvodních ustanoveních v § 2 odst. 1 OZ uvádí, že *„Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních*

³²² *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 12 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

³²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN: 1211-1244.

práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.^{324, 325} Vztah občanského zákoníku a Listiny lze tedy nazvat vztahem konformity.

Občanský zákoník je předpis, který chrání osobnost člověka. Lze proto uvažovat o poskytnutí ochrany jednotlivcům, do jejichž osobnosti bylo zasaženo nenávisným projevem. V § 81 OZ je v odst. 1 zakotvena ochrana osobnosti člověka včetně všech jeho přirozených práv a v odst. 2 je demonstrativní výčet některých chráněných složek, kupříkladu se jedná o důstojnost, vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy. V případě, že je osobnost člověka dotčena, má tato osoba právo bránit se proti projevům skrze žalobu na ochranu osobnosti. Konkrétně má právo domáhat se dle § 82 OZ, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Daný člověk má též právo na náhradu škody dle § 2951 OZ společně s právem na odčinění nemajetkové újmy dle § 2956 OZ. Dle § 2957 OZ se způsob a výše přiměřeného zadostiučinění určuje tak, aby došlo k odčinění okolností zvláštního zřetele hodných, mezi něž patří například vznik újmy v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Lze si představit, že žalobu podá buďto přímo dotčená osoba, nebo právnická osoba založená za účelem hájení zájmů určité skupiny, např. etnické menšiny.

OZ přímo neupravuje nenávisné projevy, nenajdeme tedy žádný přímý zákaz hate speech. I přesto však může být účinným nástrojem při boji proti nenávisným projevům. Ačkoliv bude mít občanské právo spíše funkci individuální prevence v případě zásahů do osobnosti člověka, může být i toto velice efektivním způsobem, jak zabránit dalšímu šíření nenávisných projevů. Občanský zákoník umožňuje, aby byla škůdci uložena povinnost spočívající v odčinění nemajetkové újmy. V případě, že dojde ke vzniku újmy v důsledku porušení přirozených práv člověka, je dle § 2956 OZ škůdce povinen odčinit tuto újmu i nahradit škodu tím vzniklou. Jako nemajetkovou újmu odčiní také duševní útrapy. Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být dle § 2957 odst. 2 OZ určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v potaz obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala. V úvahu přichází též použití § 2971 OZ,

³²⁴ KLÍMA, Karel. Realizační vztah občanského zákoníku k Listině. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 76-77. ISBN 978-80-7478-647-1.

³²⁵ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN: 1211-1244.

v případech, ve kterých z důvodu zvláštních okolností, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem nebo úmyslně z touhy ublížit či jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce nemajetkovou újmu každé osobě, která takovou újmu vnímá jako osobní neštěstí, které nemůže být jinak odčiněno.

V souvislosti s civilní úpravou nenávistných projevů lze zmínit již dříve diskutovaný rozsudek Krajského soudu v Brně³²⁶, který sice ve své podstatě neřešil nenávistné projevy, ale tohoto tématu se dotkl. Jedná se o rozhodnutí ve věci brněnských divadelních her „*Naše násilí a Vaše násilí*“ a „*Prokletí*“ v rámci festivalu Divadelní svět Brno, které měly provokativní obsah. V tomto řízení se žalobci domáhali žalobou na ochranu osobnosti ochrany veřejných zájmů, což bylo soudem odmítnuto. Soud konstatoval, že v rámci soukromoprávního řízení o žalobě na ochranu osobnosti nelze brát v potaz zájmy veřejné (např. na zachování mravnosti či předcházení náboženským nepokojům ve společnosti) s poukazem na § 1 odst. 1 věta druhá OZ, který pracuje s východiskem, že uplatňování práva soukromého je nezávislé na uplatňování práva veřejného.³²⁷ V této souvislosti stojí za zmínku bod. 48 zmiňovaného rozsudku, který říká „nelze ovšem současně přehlédnout jasně patrnou skutečnost, že podané žaloby mají svou faktickou podstatou charakter tzv. *actio popularis* a jsou vedeny snahou po judikatorním zavedení alespoň civilního deliktu *blasfemie (rouhání)* (...).“³²⁸ K tomu Krajský soud v Brně dodává, že shodně jako v judikatuře Ústavního soudu nelze v civilních věcech podávat žaloby ve prospěch třetích osob nebo na ochranu veřejných zájmů, a že je tedy tzv. *actio popularis* nepřípustná.³²⁹

V oblasti občanskoprávní ochrany před nenávistnými projevy je třeba shrnout, že v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* bude vyžadováno aktivní konání poškozené osoby. Ta se bude muset obrátit se svým požadavkem na příslušný soud. To se jeví zejména problematické u nenávistných projevů online, kde poškozená osoba nemusí znát identitu těch, kteří nenávistné projevy na její adresu publikují, popř. tyto osoby nemusí podléhat české jurisdikci.

Mimo ochranu poskytovanou občanským zákoníkem lze také uvažovat o ochraně proti nenávistným projevům skrze nástroje autorského práva, a to v případech, kdy dochází k neoprávněné distribuci nenávistných materiálů. Jedná se však o velice specifickou oblast, kdy navíc primárním objektem není ochrana osob poškozených nenávistnými projevy, a proto nebude v této práci dále diskutována.

³²⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. 70 Co 170/2019

³²⁷ Ibid.

³²⁸ Ibid, bod 48.

³²⁹ Ibid, bod 48.

5.2 Regulace v antidiskriminačním právu

Implementace regulace hate speech směřuje mimo jiné k zajištění rovnosti osob. Postihování projevů nenávisti by teoreticky bylo možné i v antidiskriminačním právu. Svoboda projevu totiž úzce souvisí s právem nebýt diskriminován, neboť obě tato práva jsou významnými pilíři každé demokratické společnosti.³³⁰ Někdy se však tato práva mohou ocitnout v přímém konfliktu.³³¹

Nejprve je nutné rozlišit dvě větve antidiskriminačního práva, a to veřejnoprávní a soukromoprávní. V rámci veřejnoprávní větve se můžeme setkat s předpisy jako např. zákon o ochraně spotřebitele (zákon č. 634/1992 Sb.)³³², v té soukromoprávní je ústředním předpisem zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (zákon č. 198/2009 Sb., dále jen „antidiskriminační zákon“).³³³

V některých případech můžeme hate speech chápat také jako diskriminaci v intencích antidiskriminačního zákona. Tento zákon definuje přímou diskriminaci jako „(..) *jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci* (..)“³³⁴. Následuje výčet diskriminačních důvodů. Lze si představit dvě situace, které mohou nastat. Jako první případ může být označeno diskriminační zacházení s osobou při realizaci jejího práva na svobodu projevu, kdy takové osobě není umožněno své názory projevovat nebo je její právo z diskriminačních důvodů omezeno. Druhá situace nastane, pokud by osoba svobodně hlásala své názory a myšlenky, tedy využívala svobodu projevu, ale účelem či součástí výkonu práva tímto způsobem by bylo diskriminační jednání vůči jiné skupině osob či jednotlivci.³³⁵ Druhý případ může mít charakteristiky nenávistného projevu, a může tedy být omezen.

V kontextu antidiskriminačního zákona by se hate speech mohla projevit jako méně příznivé zacházení ve formě obtěžování³³⁶. To se projevuje jako nežádoucí chování v souvislosti s některým diskriminačním důvodem nebo jejich kombinací, jehož záměrem či důsledkem je snížení důstojnosti a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo

³³⁰ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 18. ISBN 978-809-0378-650.

³³¹ Ibid.

³³² Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

³³³ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů*. 23. 4. 2008. ISSN: 1211-1244.

³³⁴ Ustanovení § 2 odst. 3 zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů*. 23. 4. 2008. ISSN: 1211-1244.

³³⁵ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007, s. 18. ISBN 978-809-0378-650.

³³⁶ *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 13 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

urážlivého prostředí.³³⁷ V § 1 odst. 1 antidiskriminačního zákona jsou vymezeny situace, ve kterých je možno se proti diskriminačnímu jednání bránit antidiskriminační žalobou. Poškozený se má dle § 10 odst. 1 antidiskriminačního zákona právo domáhat, aby bylo od diskriminace upuštěno, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění. V odst. 2 zmíněného ustanovení je dále řešena situace, ve které poškozená osoba utrpěla na dobré pověsti nebo důstojnosti či vážnosti ve společnosti. V takových případech je výslovně uvedeno, že má poškozený právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Stejně jako v případě žaloby na ochranu osobnosti v rámci občanského práva je i zde nutná aktivita poškozeného, který musí podat antidiskriminační žalobu. Z praxe je však známé, že za dobu přibližně 10 let od přijetí antidiskriminačního zákona bylo takových žalob podáno málo, a pokud byly, tak ne s příliš velkou úspěšností. Dle průzkumu Veřejného ochránce práv je v databázích rozhodovací činnosti nižších soudů evidováno jen asi 3 000 antidiskriminačních žalob.³³⁸

Dle mého názoru bude výskyt nenávistných projevů v podobě diskriminace minimální. Důvodem je, že diskriminace ze své podstaty vyžaduje odlišné zacházení s konkrétní osobou. Je tedy vyžadováno, aby došlo k určitému materiálnímu jednání, které se projeví ve sféře adresáta tohoto jednání. Hate speech však existenci materiálního jednání nevyžaduje, pokud za takové jednání tedy neoznačíme např. zaznamenání projevu na papír či jiné podobné přenosy projevů do materiální podoby. Jsem toho názoru, že samotný nenávistný projev nelze označovat za diskriminaci, pokud důsledkem těchto projevů není odlišné zacházení. Nenávistné projevy pochopitelně mohou směřovat k vytvoření nepřátelského nebo jinak nevhodného prostředí. Samy o sobě však dle mého názoru nebudou diskriminací v intencích antidiskriminačního zákona. Domnívám se, že uplatnění antidiskriminačního zákona bude v boji proti nenávistným projevům v českém prostředí spíše okrajová záležitost.

V oblasti veřejnoprávní ochrany proti diskriminaci považuji za vhodné zmínit náleží Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18³³⁹, který se týkal práva na svobodu projevu v rámci podnikání, práva podnikat a výhrady svědomí. Meritem tohoto nálezu však byla otázka diskriminace z důvodu státní příslušnosti. Tento náleží přinesl nový pohled na jednání, které může být považováno za diskriminační a zabýval se též přítomností prvku nenávisti.

³³⁷ Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů*. 23. 4. 2008. ISSN: 1211-1244.

³³⁸ ŠABATOVÁ, Anna. *10 let antidiskriminačního zákona v České republice*. In: Právní prostor [online]. 15. 8. 2019 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/10-let-antidiskriminacniho-zakona-v-ceske-republice>

³³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18

Druhý senát Ústavního soudu v tomto nálezu vyslovil názor, že je přípustné, aby obchodní korporace vyjádřila svůj politický názor, v tomto případě nesouhlas s anexí Krymu Ruskou federací, tak, že poskytnutí služby ubytovacího zařízení (stěžovatelem byl hoteliér) podmíní aktivním projevem nesouhlasu se zmíněnou anexí, jinak poskytnutí služby odmítne. Tento požadavek byl kladen pouze na občany Ruské federace. Na první pohled lze shrnout, že se nejedná o hate speech, ale o nerovné zacházení s osobami kvůli jejich státní příslušnosti. Ústavní soud uvedl, že o diskriminaci při odmítnutí ubytovací služby by se jednalo, pokud by byl důvod pro odepření služby spotřebiteli „*nenávistný, zjevně svévolný či zasahující do důstojnosti*“.³⁴⁰ Ústavní soud dodal, že je nutné zjišťovat, zda je odepření služby motivováno primárně nenávistí, či nikoliv, a poznamenal, že „*pokud (...) provozovatel ubytovacího zařízení z poskytování této služby zcela vyloučí někoho jen pro jeho etnickou příslušnost, náboženství, zdravotní handicap či barvu pleti, nejde o nic jiného než o výraz nenávisti, která nemá být státem a ani společnostmi tolerována*“³⁴¹. V tomto konkrétním případě však Ústavní soud nedospěl k závěru, že by jednání bylo poháněné nenávistí a označil (i z jiných důvodů) odlišné zacházení za přijatelné.

Dle názoru Ústavního soudu není přijatelné, aby bylo v rámci podnikání se spotřebiteli zacházeno odlišně pro tzv. podezřelý důvod, či je-li důvodem tohoto odlišného zacházení primárně nenávist. V takovém případě považuje Ústavní soud za přijatelné, užijeme-li argument *a contrario*, že může takové jednání být sankcionováno např. jako porušení zákazu diskriminace dle § 6 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, uložením pokuty Českou obchodní inspekcí.

Tuto konstrukci diskriminace v případě existence nenávistné pohnutky považují za poměrně matoucí a nekoherentní. Za prvé, lze si těžko představit, jakým způsobem by byla tato pohnutka zjišťována. Za druhé, antidiskriminačního právo s nenávistnou pohnutkou nepracuje. Lze si samozřejmě představit odepření poskytování služeb z důvodů konkrétních charakteristik jakými jsou etnická příslušnost nebo náboženství, takové jednání by bezpochyby bylo odlišným zacházením v intencích antidiskriminačního práva. Na druhou stranu, motivace odlišného zacházení pouhou nenávistí bez specifikace dané charakteristiky nemusí být projevem předsudečného jednání. Domnívám se, že bude v praxi velmi obtížné rozpoznat důvod diskriminačního zacházení, který musí dle názoru Ústavního soudu být nenávistný, zjevně svévolný či zasahující do důstojnosti, aby se dle soudu jednalo o diskriminaci.

Ačkoliv projevy nenávisti mohou být jednou z forem diskriminace, je-li jejich důsledkem odlišné zacházení, hate speech může zůstat i pouze ve formě projevu, který již nebude následován

³⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, bod 30.

³⁴¹ Ibid.

žádným dalším materiálním jednáním. Domnívám se, že nenávistné projevy bez navazujícího odlišného zacházení by nemohly být postižitelné v oblasti antidiskriminačního práva.

5.3 Regulace ve správním právu

5.3.1 Správní trestání

Nenávistné projevy lze postihovat také v rámci správního práva. Významná je zejména oblast správního trestání dle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Dále je v této souvislosti relevantní oblast mediálního práva, ve které jsou ústředními předpisy zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. V této kapitole je nejprve popsána problematika správního trestání obecně. Následuje otázka mediálního práva a trestání přestupků v této oblasti. V této kapitole jsou řešeny pouze přestupky relevantní z hlediska nenávistných projevů, nikoliv přestupky z nenávisti.

V zákoně o některých přestupcích jsou v § 7 upraveny přestupky proti občanskému soužití, konkrétně v § 7 odst. 2 písm. b) předmětného zákona jsou zakotveny pohnutky pro spáchání předsudečného přestupku proti občanskému soužití. Přestupek proti občanskému soužití může v některých svých skutkových podstatách trestat také verbální projevy.

Spáchání přestupku proti občanskému soužití se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí; nebo úmyslně naruší občanské soužití tak, že jinému vyhrožuje újmou na zdraví, jiného nepravdivě obviní z přestupku, vůči jinému se dopustí schválnosti, nebo se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání. Přestupek může být spáchán fyzickou osobou, právnickou osobou nebo fyzickou podnikající osobou. Konkrétně se jedná o přestupek toto znění:

- (3) *Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že*
- a) omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin, nebo*
 - b) způsobí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných*

*sdrúženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav.*³⁴²

Oproti předcházející právní úpravě došlo k rozšíření subjektů přestupků na právnickou a fyzickou podnikající osobu. Důvodová zpráva³⁴³ tuto změnu podložila tím, že je třeba chránit zranitelné skupiny před jakoukoliv formou diskriminace, neboť výše zmíněné subjekty se mohou při svém podnikání dopouštět diskriminace.³⁴⁴ V § 7 odst. 2 písm. b) zákona o některých přestupcích došlo k rozšíření diskriminačních důvodů o věk a zdravotní postižení. Zmíněná extenze je projevem implementace zákazu rovného zacházení zakotveného v čl. 21 Listiny základních práv Evropské unie.³⁴⁵ Za tento přestupek lze dle § 7 odst. 3 uložit pokutu do 20 000 Kč. Vedle toho lze také uložit napomenutí.

Otázka, zda došlo ke spáchání přestupku, má ústavní přesah, neboť správní trestání projevů je faktickou i právní limitací svobody projevu. V souvislosti s ústavním rozměrem ochrany svobody projevu Krajský soud v Hradci Králové poznamenal, že „*přestupkem může být pouze čin protiprávní (nedovolený), proto projevem učiněným v mezích čl. 17 Listiny základních práv a svobod není možno naplnit znaky skutkové podstaty (..), byť by byl takový projev objektivně ironický či sarkastický a konkrétní osoba by se jím cítila být uražena či zesměšněna, neboť ironie, sarkasmus, vtip a výsměch patří ke svobodě projevu stejně jako právo svobodně se projevovat patří k demokratickému právnímu státu*“³⁴⁶. Z uvedeného vyplývá, že je u omezování svobody projevu vždy nutné vypořádat se s ústavním rozměrem poskytované ochrany. Soud zdůraznil, že projevy humoru, byť citlivého nebo kontroverzního, patří ke svobodě a je nutné je tak brát.

Nejvyšší správní soud v jiné věci podotkl, že „*stěžovateli nelze upřít právo na svobodu projevu, jehož se s odkazem na čl. 17 Listiny základních práv a svobod dovolává. Obecně zajisté též platí, že urážkou na cti nemusí být nutně každý projev subjektivně považovaný za urážlivý. (...) Současně však platí též, že nikoliv každý projev požívá bezvýjimečné a ničím nepodmiňované ochrany*“.³⁴⁷ Zde zaznívá důležité zdůraznění existence hranic svobody projevu, z něhož lze dovodit zdůraznění nemožnosti ochrany takových projevů, které by čl. 17 Listiny zneužívaly.

³⁴² Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. In: *Sbírka zákonů*. 15. 6. 2016. ISSN: 1211-1244.

³⁴³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích, č. 251/2016 Dz* [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://beck-online.cz>

³⁴⁴ VETEŠNÍK, Pavel. § 7 [Přestupky proti občanskému soužití]. In: JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích*. [online]. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 962. [cit. 2020-07-02] ISBN: 978-80-7400-772-9.

³⁴⁵ Ibid.

³⁴⁶ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka Pardubice, ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 52 Ca 53/2008

³⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. 10 As 49/2015

5.3.2 Hate speech a média

V oblasti správního trestání mediálních výstupů můžeme v zákoně č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání nalézt v § 32 odst. 1 písm. c) povinnost provozovatele vysílání spočívající v zajištění, aby vysílané pořady nepodněcovaly k nenávisti z důvodu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, aj. Další povinností provozovatele zakotvené v tomtéž ustanovení v písm. i) je zákaz vysílání pořadů, které „*mohou utvrzovat stereotypní předsudky týkající se etnických, náboženských nebo rasových menšin*“³⁴⁸. O spáchání přestupku v těchto případech rozhoduje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV).

Z výročních zpráv RRTV za roky 2017-2019 plyne, že bylo podáno několik stížností, které odkazovaly k § 32 odst. 1 písm. c) a i) předmětného zákona, tedy na podněcování k nenávisti a utvrzování stereotypních předsudků ve vysílání. V žádném z řešených případů RRTV neshledala porušení zákona.^{349, 350, 351} Ve výroční zprávě RRTV z roku 2016 není otázka řešení těchto stížností zmíněna.³⁵² Na základě uvedeného lze shrnout, že RRTV se s podněty týkajícími se podněcování nenávisti či předsudků nesetkává příliš často.

Za účelem posouzení hranic svobody projevu jsem požádala RRTV dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, o poskytnutí informace, zda rozhodovali o stížnostech proti vysílání programů, které dle stěžovatele podněcovaly k nenávisti a jejich statistiku. Dle informací RRTV taková statistika neexistuje a množství podnětů je velice malé. Dále jsem RRTV požádala o poskytnutí usnesení, kterými bylo o některých z podnětů rozhodnuto. Rozhodnutí o poskytnutí usnesení RRTV činí Přílohu č. 1 této práce. Jedním z řešených případů byla stížnost Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM), ve které si strana stěžovala na to, že v pořadu Máte slovo, odvysílaného 8. února 2018 na programu ČT1, došlo k podněcování nenávisti z důvodu politické příslušnosti, neboť některé hrubě urážlivé verbální projevy diváků mohly u dotčených

³⁴⁸ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 17. 5. 2001. ISSN: 1211-1244.

³⁴⁹ *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2017* [online]. In: Praha, 10. 4. 2018 [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2017.pdf>

³⁵⁰ *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2018* [online]. In: Praha, 9. 4. 2019 [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2018.pdf>

³⁵¹ *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2019* [online]. In: Praha, 7. 4. 2020. [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2019.pdf>

³⁵² *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2016* [online]. In: Praha, 4. 4. 2017 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2016.pdf>

osob vyvolat obavu, že se mohou stát obětmi dalšího projevu nenávisti či násilí.³⁵³ Těmito tvrzenými projevy nenávisti dle KSČM měly být projevy diváků jako např. prohlášení, že se komunistům nedá věřit, protože jsou pořád stejní; dále prohlášení, že Jiří Dolejš, místopředseda ÚV KSČM, je trochu lepší komunista, kterému je potřeba utrhnout nohu a tou nohou umlátit ty mnohem nebezpečnější; nebo prohlášení, že „komunisti lžou, byli nebezpeční a jsou nebezpeční, budou zákeřní, sprádají mafie“.³⁵⁴ RRTV k uvedeným výrokům sdělila, že jsou kritické, ale nelze je považovat za podněcování nenávisti. Závěrem RRTV dodává, „jedná se o postoje, které jistě mají v demokratické společnosti i přes svou nesmířlivost místo. Jedinou výjimku tvoří výrok týkající se utržené nohy, nicméně sám jeho autor uvedl, že se jedná o nadsázku, nikoliv výzvu k násilí vůči skupině osob.“³⁵⁵ Stížnost byla usnesením RRTV odložena, toto usnesení činí Přílohu č. 2 této práce.

Další stížnost se týkala pořadu Duel Jaromíra Soukupa, odvysílaného dne 28. března 2018 na televizi Barrandov, kde byla v pořadu připravena nástěnka „Koho byste nechtěli za souseda?“ a mezi možnostmi, na které měli hosté odpovídat, byli Afroameričan, Rom, muslim a Miroslav Kalousek. Moderátor pořadu Jaromír Soukup zdůraznil, že se jedná o nadsázku a vyjádřil souhlas s tím, že nelze lidi hodnotit na základě příslušnosti k určitému etniku, ale pouze na základě osobních vlastností. RRTV konstatovala, že se v daném vysílání nemohlo jednat o podněcování nenávisti. Upozornila, že pouze poslanec a předseda SPD Tomio Okamura označil v daném pořadu islám jako potenciální riziko pro Českou republiku. RRTV danou stížnost odložila, usnesení o odložení činí Přílohu č. 3 této práce.³⁵⁶

Z hlediska právní úpravy je v oblasti médií významná směrnice 2010/13/EU o audiovizuálních mediálních službách, která se věnuje poskytování a regulaci televizního vysílání, online služeb na vyžádání, přeshraničního vysílání aj. v rámci celé EU. Tato směrnice byla následně revidována a publikována jako Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1808 ze dne 14. listopadu 2018.³⁵⁷ Tato směrnice zavádí mimo jiné povinnost členských států přijmout vhodná opatření k tomu, aby poskytovatelé platform pro sdílení videonahrávek implementovali, například prostřednictvím koregulace, opatření, která by chránila občany před podněcováním k násilí nebo

³⁵³ Usnesení RRTV o odložení stížnosti KSČM ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. RRTV/2018/188/tic.

³⁵⁴ Ibid.

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ Usnesení RRTV o odložení stížnosti ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. RRTV/2018/350/nej

³⁵⁷ Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2019 [online]. In: Praha, 7. 4. 2020. [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2019.pdf>

nenávisti.³⁵⁸ Transpoziční lhůta pro tuto směrnici uplyne v září 2020.³⁵⁹ V tuto chvíli není jasné, jak bude vypadat novela zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání a jaké nástroje budou v českém právním řádu implementovány.

Dalším předpisem, který stojí v oblasti správního postihování nenávistných projevů za zmínku, je již zmiňovaný zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Tento předpis stanovuje povinnosti poskytovatelům služeb informační společnosti, kterými mohou být jak fyzické, tak právnické osoby, které např. zprostředkovávají vytvoření internetových stránek.³⁶⁰ V § 5 tohoto zákona je upravena odpovědnost poskytovatele služby za ukládání obsahu informací poskytnutých uživatelem. Tato odpovědnost se uplatní, mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo zneprístupnění takovýchto informací. Ačkoliv poskytovatelé nejsou povinni aktivně vyhledávat nebo dohlížet na obsah nahraný uživateli, jsou tedy dle § 5 odst. 1 písm. b) povinni odstranit nebo zneprístupnit závadný obsah, o kterém se dozvěděli nebo na který byli upozorněni.

Výše zmíněné ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) zákona o některých službách informační společnosti pouze hovoří o tom, že se poskytovatel o obsahu musel dozvědět, přičemž klade podmínku, že tento obsah musí být prokazatelně protiprávní. Otevírá se tedy otázka, kdo se může obracet na provozovatele s podnětem ke smazání nebo zneprístupnění závadného obsahu. Vzhledem k tomu, že tento okruh subjektů není nijak vymezen ani limitován, může se na provozovatele obrátit kdokoli.³⁶¹ Další otázkou je posouzení prokazatelné protiprávnosti, která v takovém případě leží na provozovateli. Ten by, namísto soudu, měl určit, zda je obsah prokazatelně protiprávní. Pokud dojde k závěru, že ano, je povinen tento obsah odstranit nebo zneprístupnit. Může se jevit problematické, že toto rozhodování náleží soukromému subjektu, který je sám povinen provést právní posouzení zveřejněného obsahu. V praxi by však nemělo

³⁵⁸ *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2018* [online]. In: Praha, 4. 4. 2017, s. 37 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2018.pdf>

³⁵⁹ MRZENA, Jan. *Ministerstvo kultury má předložit novelu vysílacího zákona v lednu* [online]. In: Praha, 16. 11. 2019 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <http://www.ceskamedia.cz/clanek/203547/ministerstvo-kultury-predlozi-vlade-novelu-vysilaciho-zakona-v-lednu>

³⁶⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 83. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

³⁶¹ *Ibid*, s. 85.

docházet k odstraňování obsahu, který je nejasný nebo na hraně, neboť v citovaném ustanovení se hovoří o prokazatelné protiprávní povaze.

Aplikovatelnost a vymahatelnost tohoto zákona je velice omezená. Poskytovatelé jen těžko mohou dozorovat, jaké stránky jsou u nich hostovány nebo provozovány, navíc v oblasti propagace nenávistných nebo extremistických názorů jsou často využívány cizozemské hostingy.³⁶² Lze sice uvažovat o aplikaci trestního zákoníku dle § 4 odst. 2 písm. b) v rámci tzv. distančních deliktů, muselo by se ovšem jednat o jednání, jež naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, popř. přichází v úvahu i přestupková úprava dle § 3 odst. 2 písm. b) přestupkového zákona. Aplikaci tohoto ustanovení v rámci správního trestání si lze však poměrně těžko představit v praxi, především s ohledem na obtížnost stíhání jednání spáchaného v cizí zemi. Dalším problematickým aspektem zákona o některých službách informační společnosti je požadavek na aktivitu uživatelů, kteří by si sami měli vyhledat závadný obsah a poskytovatele služby na tento protizákonný obsah upozornit. Samotný zjištění totožnosti poskytovatele může být pro třetí osobu náročné. Zákon navíc neupravuje situace, pokud poskytovatel žádosti nebo podnětu nevyhoví. V zákoně není v § 10 upraven dozor nad dodržováním ustanovení § 5, stejně tak není v přestupcích v § 11 předmětného zákona vytvořen přestupek v případě nedodržení povinností poskytovatele dle již zmiňovaného § 5. Tento zákon tedy nejspíše nebude efektivním nástrojem v boji proti online hate speech.

Z oblasti správní práva je na místě zmínit úpravu zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. V § 10 odst. 1 písm. a) shromažďovacího zákona je vysloven základní imperativ ve vztahu k povaze shromáždění, který stanovuje pravomoc úřadu zakázat shromáždění, jestliže by jeho účel směřoval k výzvě „*popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů*“.³⁶³ Z tohoto ustanovení lze dovodit definici hate speech, se kterou předmětný zákon pracuje a která zahrnuje pojmy jako „*výzva k popírání nebo omezování práv*“ a „*výzva k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti*“.

V případě, že dojde k nenávistným projevům až v průběhu samotného shromáždění, může být naplněn důvod pro rozpuštění shromáždění dle § 12 odst. 2, 3 a 5 shromažďovacího zákona. Zde vidíme, že problematiku ochrany svobody projevu a hate speech nelze řešit odděleně, protože nenávistné projevy mohou prostupovat mnoha různými oblastmi a mohou ve výsledku být

³⁶² VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 85. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

³⁶³ Ustanovení § 10 odst. 1 písm. a) zákona č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. In: *Sbírka zákonů*. 27. 3. 1990. ISSN: 1211-1244.

důvodem pro omezování i jiných politických práv. V tomto případě lze uvažovat o omezování shromažďovacího práva právě z důvodu existence nenávistných projevů.

5.4 Regulace v trestním právu

Tato kapitola nejprve představuje koncept tzv. hate crimes v českém trestním právu. Následuje právní analýza vybraných trestných činů z nenávisti, které jsou pro účely této diplomové práce relevantní, neboť pracují s verbálními i neverbálními projevy, jež mají nenávistný podtext. Kapitola je doplněna o relevantní judikaturu českých jakož i nadnárodních soudů a empirickou část, která zkoumá výskyt extremisticky motivované kriminality na území České republiky.

5.4.1 Hate crimes

V dnešní době se často setkáváme s pojmem trestné činy z nenávisti neboli hate crimes. Jako hate crimes jsou označovány takové činy proti lidem, majetku nebo organizaci, které přisuzují těmto objektům určitou kolektivní identitu a kvůli té jsou vybráni jako předmět útoku.³⁶⁴ Herczeg definuje hate crimes jako protiprávní jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, jehož pohnutkou je apriorní nenávist pachatele kvůli příslušnosti oběti k určité rase, národnosti, etnické skupině, náboženství, třídě či jiné sociální skupině.³⁶⁵ Podmnožinu trestných činů z nenávisti představují hate speech trestné činy, o kterých je pojednáno dále.

Tzv. hate crimes bývají někdy v zahraniční literatuře označovány také jako „*bias crimes*“ – v českém překladu bychom hovořili o tzv. předsudečných trestných činech. Předsudek může být definován jako negativní postoj nebo názor na určitou skupinu osob, což dle některých odborníků lépe popisuje pohnutku daného protiprávního jednání na rozdíl od nenávisti, která je afektivním stavem. Mnoho jiných trestných činů jako např. vražda nebo ublížení na zdraví, může být motivováno nenávistí, nebudou však označovány jako hate crimes, protože oběť nebyla zvolena pro příslušnost k určité skupině.

Problematika trestných činů z nenávisti bývá někdy podřazována pod širší oblast tzv. extremistické kriminality. Ministerstvo vnitra České republiky pod tento pojem podřazuje takový typ trestné činnosti, který je motivován nebo ovlivněn extremistickými postoji.³⁶⁶ Tyto

³⁶⁴ MAREŠ, Miroslav. *Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům*. Brno, 2011. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hate-crimes.aspx>

³⁶⁵ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti: právní monografie*. Praha: ASPI, 2008., s. 11. ISBN 978-80-7357-311-9.

³⁶⁶ *Co je extremismus*. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

postoje lze charakterizovat tak, že vybočují z ústavních či zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří např. úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy); svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy); nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy); ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy); svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcižitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod) a další.³⁶⁷

5.4.2 Systematika postihu hate crimes v českém trestním právu

Právní regulace hate crimes je v českém trestním právu založena na tzv. trojkolejném systému.³⁶⁸ Za prvé, trestní zákoník zakotvuje takové trestné činy, u kterých je konkrétní předsudečná pohnutka znakem základní skutkové podstaty. Za druhé, u některých trestných činů se objevuje okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, a vytváří tak kvalifikovanou skutkovou podstatu. Tato předsudečná motivace je považována za zvlášť přitěžující okolnost, která má zvyšovat společenskou škodlivost konkrétního činu, proto jsou tyto okolnosti zpravidla uvedeny ve vyšších odstavcích u jednotlivých skutkových podstat.³⁶⁹ Příkladem takových trestných činů je např. vražda dle § 140 odst. 3 písm. g) TZ, těžké ublížení na zdraví dle § 145 odst. 2 písm. f) TZ, ublížení na zdraví dle § 146 odst. 2 písm. e) TZ, mučení a jiné nelidské zacházení dle § 149 odst. 2 písm. c), zbavení osobní svobody dle § 170 odst. 2 písm. b) TZ, omezování osobní svobody dle § 171 odst. 2 písm. b) TZ a další trestné činy.³⁷⁰

Za třetí, nenávistná pohnutka je zakomponována též jako obecně přitěžující okolnost v ustanovení § 42 TZ, které obsahuje demonstrativní výčet přitěžujících okolností. Lze ji uplatnit v případech, ve kterých pachatel spáchal čin, který není postihován v základní nebo kvalifikované

³⁶⁷ *Co je extremismus*. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

³⁶⁸ *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 13 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

³⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. In: HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, s. 626. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

³⁷⁰ FRYŠTÁK, Marek. Možnosti přenositelnosti konceptu hate crimes do české trestněprávní úpravy. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, roč. 15, 7-8, s. 164-167. ISSN 1213-5313.

skutkové podstatě.³⁷¹ Tato obecně přitěžující okolnost je pak soudem brána v patrnost při stanovování výše trestu.

5.4.3 Charakteristické znaky oběti jako znak skutkové podstaty

Charakteristiky, které jsou definujícím znakem hate crimes, mohou být domnělé i skutečné. Jedná se o rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo skutečnost, že je určitá osoba skutečně nebo domněle bez vyznání. Tento konkrétní výčet nalezneme u trestného činu vraždy v § 140 odst. 3 písm. g) TZ. Jedná se o výčet taxativní, nelze tedy mezi uvedené charakteristiky libovolně doplňovat případné jiné charakteristiky, pro které mohla být oběť vybrána. Absentují charakteristiky jako sexuální orientace, gender či fyzické nebo mentální postižení, ačkoliv i z důvodu těchto charakteristik oběti může docházet k trestným činům z nenávisti.³⁷²

Pachateli je možné přičíst k tíži obecně přitěžující okolnosti, jež jsou demonstrativně vypočteny v § 42 TZ. V ustanovení § 42 písm. b) TZ zákonodárce mezi obecně přitěžující okolnosti řadí národnostní, rasovou, etnickou, náboženskou, třídní či jinou podobnou nenávist nebo jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky. V ustanovení § 42 písm. h) TZ pak nacházíme další charakteristiky, mezi nimi například zdravotní postižení.³⁷³ Zde však nemůžeme automaticky hovořit o hate crime, neboť přitěžující okolností bude jakékoliv spáchání trestného činu na osobě, která měla zdravotní postižení. Lze si však představit, že by tato obecně přitěžující okolnost byla aplikována i v situaci, pokud by oběť byla pro své zdravotní postižení vybrána.

Výše zmíněné absentující předsudečné charakteristiky lze však u některých hate speech trestných činů postihnout, a to díky výkladu ustanovení § 403 TZ, který upravuje trestný čin podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka. V případě tohoto trestného činu je znakem skutkové podstaty mj. „zášť vůči jiné skupině osob“.

S některými absentujícími znaky také pracuje zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), který v § 2 vymezuje pojem *zvlášť zranitelné oběti*. Takovou obětí je mimo jiné i osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil, a současně byl trestný čin spáchán pro příslušnost k některému národu, rase, etnické

³⁷¹ *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 13 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

³⁷² FRYŠTÁK, Marek. Možnosti přenositelnosti konceptu hate crimes do české trestněprávní úpravy. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, roč. 15, 7-8, s. 164-167. ISSN 1213-5313.

³⁷³ *Ibid.*

skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob, nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav aj.

5.4.4 Postihování hate speech v trestním zákoníku

Trestné činy postihující hate speech, které tvoří podmnožinu trestných činů z nenávisti, jsou kriminalizovány v několika ustanoveních trestního zákoníku:

Hlava X. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

Díl 5. Trestné činy narušující soužití lidí

- a) Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ);
- b) Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ);
- c) Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ).

Hlava XIII. Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Díl 1. Trestné činy proti lidskosti

- d) Apartheid a diskriminace skupiny lidí (§ 402 TZ);
- e) Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ);
- f) Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ);
- g) Popírání, zpochybňování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ).

Výše uvedené trestné činy však nejsou jediné, kterými je možné postihnout nenávistné projevy. Lze si představit situace, kdy by došlo k postihu za podněcování k trestnému činu dle § 364 TZ, nebezpečné vyhrožování nebo pronásledování dle § 353 a 354 TZ. Teoreticky by mohlo dojít též ke spáchání trestných činů dle § 180-184 TZ v Díle 2, tedy trestným činům proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství.

Trestné činy kriminalizující nenávistné projevy jsou tzv. trestnými činy ohrožovacími, nikoliv poruchovými. Znakem jejich skutkových podstat je nebezpečí. Jedná se o určité specifikum, neboť

trestní odpovědnost má zpravidla vznikat při spáchání trestných činů, jež způsobily újmu v minulosti, a jen podpůrně má docházet ke stíhání těch, které ji mohou způsobit v budoucnu.³⁷⁴

5.4.5 Trestné činy narušující soužití lidí

První skupinou zahrnující trestné činy, které lze podřadit pod pojem hate speech, jsou trestné činy narušující soužití lidí. Druhovým objektem těchto trestných činů je klidné občanské soužití.³⁷⁵ Dalšími chráněnými zájmy jsou „*rovnost lidí bez rozdílu národnosti, jazyka, etnické skupiny, rasy, politického přesvědčení, náboženství*“, což je zjevný odkaz na čl. 3 odst. 1 Listiny.³⁷⁶ Ke spáchání těchto trestných činů je vyžadováno úmyslné zavinění. Z fakultativních znaků subjektivní stránky trestného činu je někde vyžadována pohnutka, např. u trestného činu dle § 352 odst. 2 TZ. Nepřekážení ani neoznámení kteréhokoliv trestného činu v tomto dílu není trestné.³⁷⁷

U trestného činu **násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ)** je pro tuto práci relevantní zejména odst. 2, který utváří samostatnou skutkovou podstatu. Ustanovení odst. 2 tohoto trestného činu směřuje k ochraně osob před diskriminačním jednáním.³⁷⁸ Objektivní stránka trestného činu dle § 352 TZ sestává ze tří samostatných skutkových podstat, které se od sebe odlišují jednáním – v podobě vyhrožování, užití násilí, spolčení a srocení, a předmětem útoků – v podobě jednotlivce či skupiny obyvatel.³⁷⁹ Ve vztahu k hate speech je relevantní zaobírat se pojmem výhrůžka. Výhrůžka, stejně jako v § 353 TZ, musí být způsobilá vzbudit důvodnou obavu, ačkoliv tento požadavek není ve skutkové podstatě výslovně zakotven.³⁸⁰ Zákon dále konkretizuje obsah výhrůžky, která může obsahovat jak hrozbu usmrcením, tak ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu. Pachatelem trestného činu dle § 352 TZ může být kdokoliv, tedy fyzická i právnická osoba.

Dle komentáře k trestnímu zákoníku z roku 2012³⁸¹ je nutné vždy zkoumat poměr projevu k dotčené osobě a celé skupině obyvatelů, pohnutku takového projevu, jednání pachatele i osoby

³⁷⁴ HOŘÁK, Jaromír. Verbální delikty z nenávisli a legitima trestního práva. In: *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 61. ISBN 978-80-7502-349-0.

³⁷⁵ GRIVNA, Tomáš. Kapitola X: Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 905. ISBN 978-80-7502-380-3.

³⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 2992. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

³⁷⁷ GRIVNA, Tomáš. Kapitola X: Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 905. ISBN 978-80-7502-380-3.

³⁷⁸ Ibid.

³⁷⁹ Ibid.

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav,

či osob, proti nimž výhrůžka směřuje, a to v době před spácháním daného trestného činu. Z uvedeného lze vyvodit, že samotný nenávistný projev v podobě výhrůžky k naplnění skutkové podstaty trestného činu nepostačí. Stejně tak ovšem nepostačí pouhé užití násilí bez dané výhrůžky. Pokud by došlo pouze k užití násilí, dané jednání by bylo posouzeno jako jiný trestný čin dle povahy daného skutku, např. jako trestný čin ublížení na zdraví dle § 146 TZ nebo těžké ublížení na zdraví dle § 145 TZ.

U trestného činu **hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ)** je nutné zaobírat se pojmem „hanobení“. Hanobením je dle Nejvyššího soudu „*subjektivní, hrubě urážlivý projev směřující k hrubému znevažení některého národa, jeho jazyka, některé etnické skupiny, rasy [§ 198 odst. 1 písm. a) TrZ] nebo jiné skupiny obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání [§ 198 odst. 1 písm. b) TrZ]*“.³⁸² Tento projev může mít libovolnou formu, přičemž urážlivost musí vyplývat z obsahu, způsobu přednesu nebo provedení, popř. jiných okolností, za kterých byl učiněn.³⁸³ Výklad tohoto pojmu pracuje s tím, že daný projev musí být hrubě urážlivý a musí hrubě znevažovat určitou skupinou. Samotná urážlivost projevu nebo znevažení skupiny obyvatelů pro naplnění skutkové podstaty tedy nepostačí. Lze usoudit, že projevy naplňující uvedenou skutkovou podstatu skutečně musí překročit jistou hranici, která je v demokratické společnosti u kritických a urážlivých projevů tolerována. Vymezení této hranice bude záležet na soudní praxi.

V této souvislosti je relevantní rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 52 T 160/2018³⁸⁴, který se zabýval souběhem přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob dle 355 TZ společně s podněcováním k nenávisti vůči skupině osob, nebo k omezování jejich práv a svobod dle 356 TZ. V tomto případě pachatel na sdílený profil na Facebooku s názvem „Bubáci V Evropě“, v reakci na článek: „*Co se nikdo neodvážá říct? Tři malí Romové, jak to tak vypadá, ubili k smrti plameňáka v Zoo, a když je chytili, měli z toho legrandu*“ umístil příspěvek: „*Odporná zbytečná černá špína, agresivní už od malička Bud' me rasisti, tohle tu fakt nepotřebujeme !!!*“. Obviněný v trestním řízení uvedl, že termín „černá špína“ užil v reakci na děti. Obžalovaný popřel, že by hanobil nějakou etnickou skupinu a uvedl, že pouze zkritizoval hanebný čin dětí. Soud ke zmíněnému prohlášení pachatele poznamenal, že z textace jeho komentáře jednoznačně vyplývá, že obžalovaný svým komentářem napadal příslušníky

ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3276. [cit. 2020-07-01] ISBN: 978-80-7400-428-5.

³⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 7 Tdo 989/2002

³⁸³ Ibid.

³⁸⁴ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 52 T 160/2018, vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

romského etnika jako celku, nikoli jen tři konkrétní děti, jak uvedl ve své výpovědi. Soud doplnil, že výše uvedeným komentářem obviněný naplnil všechny znaky skutkové podstaty přečinu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny podle § 355 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) TZ, přičemž označení „*odporná zbytečná černá špína*“ je nepochybně hrubě urážlivé, je adresováno romskému etniku jako celku a daný čin je spáchán veřejně, když byl tento komentář umístěn na veřejně přístupnou síť.

U trestného činu **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ)** je ústředním pojmem „podněcování“. Tím je projev, kterým pachatel „*zamýšlí vzbudit u jiných osob nenávist k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo jiné skupině, anebo vyvolat jednání dalších osob vedoucí k omezování práv a svobod jejich příslušníků.*“³⁸⁵ Takovým jednáním by mohla být např. veřejná výzva provozovatelům ubytovacích zařízení, aby v nich neubytovávali Romy. Pachatelem může být kdokoliv, tedy fyzická i právnická osoba. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl, v § 355 odst. 1 písm. b) TZ také pohnutku.³⁸⁶

Jednáním podle § 356 TZ bude:

- a) veřejné podněcování k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob (odst. 1) nebo
- b) veřejné podněcování k omezování práv a svobod jejich příslušníků (odst. 1) nebo
- c) spolčení a sročení k uvedeným činům (odst. 2).³⁸⁷

Vymezení pojmu podněcování společně s úmyslem u jiného vzbudit nenávist je poměrně problematické, protože tyto pojmy samy o sobě umožňují, aby pod ně bylo podřazeno velké množství různých jednání. Ačkoliv může být obtížné identifikovat jednání, které směřuje k vyvolání nenávisti, půjde pravděpodobněji snáze posoudit jednání, které má vyvolat v osobách vůli omezovat práva a svobody příslušníků jiných skupin.

Výše citovaný rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 52 T 160/2018³⁸⁸, řešil také trestný čin dle § 356 TZ. Pachatel svým projevem naplnil skutkovou podstatu přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob, nebo k omezování jejich práv

³⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 356 [Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3306. [cit. 2020-07-01] ISBN: 978-80-7400-428-5. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

³⁸⁶ GRIVNA, Tomáš. Kapitola X: Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 911. ISBN 978-80-7502-380-3.

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 52 T 160/2018

a svobod dle § 356 odst. 1, odst. 3, písm. a) TZ, když slovy „budme rasisti“ veřejně vyzýval k rasismu vůči příslušníkům romského etnika. Soud konstatoval, že „*rasismus je nenávistná teorie o nadřazenosti jedné rasy, resp. méněcennosti jiné rasy, (..) je nasnadě, že vyzýváním k rasismu vůči romskému etniku, obžalovaný podněcoval k nenávisti.*“³⁸⁹ K celkovému vyznění komentářů pachatele soud uvedl, že „*(..) rozhořčení obžalovaného nad agresivním chováním dětí je pochopitelné. Ovšem konkrétní komentář obžalovaného překročil nejen meze slušné společenské debaty, ale především meze práva. Rovněž je zřejmé, že komentář obžalovaného svou útočností vybočoval z řady komentářů jiných uživatelů.*“³⁹⁰ Soud zároveň dodal, že je „*s demokracií (..) neslučitelné, aby lidé byli vystavováni slovním nebo jiným útokům z důvodu své příslušnosti k určité rase, národnosti, etnické skupině, politickému přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání.*“³⁹¹ Tímto soud připomenul koncept obranyschopné demokracie a také nutnost ochrany ústavně garantované rovnosti lidí bez rozdílu.

5.4.6 Trestné činy proti lidskosti

U trestných činů proti lidskosti je objektem rovnost lidí bez rozdílu. Druhým objektem trestných činů proti lidskosti je „*právo národů, národnostních, etnických, rasových, náboženských nebo jiných skupin obyvatel na existenci a svobodný rozvoj ve společnosti bez jakékoli diskriminace, jakož i právo na život a respektování osobnosti příslušníků těchto skupin.*“³⁹² Předmětem ochrany je lidská důstojnost.³⁹³ Ke spáchání těchto trestných činů je vyžadováno úmyslné zavinění. Pachatelem trestných činů proti lidskosti může být obecný subjekt, tedy každá fyzická nebo právnická osoba.³⁹⁴

Trestný čin **Apartheid a diskriminace skupiny lidí (§ 402 TZ)** je provedením mezinárodních závazků, které pro Českou republiku plynou zejména z Mezinárodní úmluvy o potlačení a trestání

³⁸⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 52 T 160/2018, bod 9.

³⁹⁰ Ibid, bod 11.

³⁹¹ Ibid, bod 11.

³⁹² HERCZEG, Jiří. Kaptiola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 968. ISBN 978-80-7502-380-3.

³⁹³ HERCZEG, Jiří. § 404 [Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3504. [cit. 2020-07-02] ISBN: 978-80-7400-428-5. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

³⁹⁴ HERCZEG, Jiří. Kaptiola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 969. ISBN 978-80-7502-380-3.

zločinu apartheidu (vyhláška č. 116/1976 Sb.)³⁹⁵ a Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (vyhláška č. 95/1974 Sb.)³⁹⁶. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v tom, že pachatel se dopustí apartheidu; rasové, etnické, národnostní, náboženské nebo třídní segregace nebo jiné podobné diskriminace skupiny lidí.³⁹⁷ Segregací je míněno jakékoliv rozlišování, omezování, zvýhodňování nebo vylučování založené na příslušnosti jedince k určité skupině s cílem nebo následkem v podobě znemožnění nebo omezení užívání lidských práv a základních svobod této skupiny. Jinou podobnou diskriminací je zacházení, které svou intenzitou a účinkem bude srovnatelné se segregací.³⁹⁸ Pachatelem může být kdokoliv a ke spáchání tohoto trestného činu je vyžadován úmysl.³⁹⁹

Objektem trestného činu **založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ)** je rovnost lidí bez rozdílu. Objektivní stránkou tohoto činu je jednak založení, podpora nebo propagace hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči skupině osob.⁴⁰⁰ Pachatelem může být kdokoliv a ke spáchání tohoto trestného činu je vyžadován úmysl.

Vzhledem k tomu, že hnutí, které je popsáno ve skutkové podstatě trestného činu, nejspíše nebude oficiálně registrováno, bude tento trestný čin kriminalizovat jednání ve vztahu k neformálně vzniklým hnutím. Může se jednat i např. o hnutí založené na internetu. Dané hnutí však musí být alespoň částečně organizované a strukturované.⁴⁰¹

Z hlediska kriminalizace nenávistných projevů jsou relevantní pojmy „podpora“ a „propagace“. Oba pojmy mohou zahrnovat různé projevy, které by spadaly pod definici hate speech. Podpora může být morální nebo materiální a může se jednat například o publikaci textů, které prezentují určité ideologie.⁴⁰² Morální podporou by byla snaha o získávání přívrženců daného hnutí. Hnutí lze podporovat přímo např. darováním finančních prostředků, nebo nepřímo

³⁹⁵ Vyhláška č. 116/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o potlačení a trestání zločinu apartheidu. In: *Sbírka zákonů*. 16. 7. 1976. ISSN: 1211-1244.

³⁹⁶ Vyhláška č. 95/1974 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. In: *Sbírka zákonů*. 15. 8. 1974. ISSN: 1211-1244.

³⁹⁷ HERCZEG, Jiří. Kaptiola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 973. ISBN 978-80-7502-380-3.

³⁹⁸ Ibid, s. 974.

³⁹⁹ Ibid, s. 969.

⁴⁰⁰ Ibid, s. 976.

⁴⁰¹ Ibid, s. 976.

⁴⁰² HERCZEG, Jiří. § 403 [Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3497. [cit. 2020-07-01] ISBN: 978-80-7400-428-5. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

tím, že bude například hnutí zdarma poskytován sál k realizaci schůzek či akcí.⁴⁰³ U propagace se musí jednat o činnost, jejímž cílem je uvést v širší známost nějakou ideologii. Tato propagace může být přímá i nepřímá. Pachatel může veřejně oslavovat hnutí a myšlenky, uveřejňovat názory hnutí, a to prezentací vlastních názorů nebo třeba skrze uměleckou tvorbu.⁴⁰⁴

Trestný čin dle § 404 TZ projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka oproti § 403 TZ staví na individuálním projevu sympatií, nikoliv snaze získávat podporovatele pro určitou ideologii či hnutí. „Projevování sympatií“ není nikde výslovně definováno, komentář však poskytuje vodítko k určení, jaká jednání lze pod tento pojem podřadit. Jako příklad uvádí nošení symbolů na oblečení, tetování, či konkrétní projevy jako zvedání pravice.⁴⁰⁵ Projev sympatií musí být veřejný.⁴⁰⁶

Příkladem aplikace trestného činu projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka dle § 404 TZ v praxi je trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 21. 8. 2017, sp. zn. 2 T 96/2017⁴⁰⁷, kterým byla pachatelka odsouzena za tento trestný čin proto, že jako prodavačka v Kauflandu obsluhovala zákazníky a současně měla na předloktí pravé ruky tetování s vyobrazením muže s předpaženou pravou rukou s nataženými prsty k nacistickému pozdravu, který dále měl na hrudi vyobrazený tzv. „hákový kříž“ jako symbol propagující nacistické hnutí.

Dalším hate speech trestným činem je **popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ)**. Objektívni stránka tohoto trestného činu spočívá ve veřejném popírání, zpochybňování, schvalování nebo ve snaze ospravedlnit určité genocidium.

⁴⁰³ HERCZEG, Jiří. Kaptiola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 977. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁴⁰⁴ HERCZEG, Jiří. § 403 [Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3497. [cit. 2020-07-01] ISBN: 978-80-7400-428-5. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

⁴⁰⁵ HERCZEG, Jiří. § 404 [Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)* [online]. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 3504. [cit. 2020-07-02] ISBN: 978-80-7400-428-5. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

⁴⁰⁶ HERCZEG, Jiří. Kaptiola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 980. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁴⁰⁷ Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 21. 8. 2017, sp. zn. 2 T 96/2017, vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Může se jednat např. o nacistické nebo komunistické genocidium, příp. jiné genocidium nebo zločin proti lidskosti.⁴⁰⁸ Pachatelem může být kdokoliv a je vyžadován úmysl.

Popírání může spočívat v první řadě v tvrzení, že se určité historické události vůbec neodehrály, přičemž o takových událostech není jinak žádných pochyb. Takovými historickými událostmi mohou být právě genocidia a jiné zločiny podle mezinárodního práva. Zpochybňování lze popsat např. jako bagatelizaci závažnosti výše zmíněných událostí, přičemž pachatel sice přiznává, že se události staly, avšak tvrdí, že se odehrály jinak či v jiném rozsahu.⁴⁰⁹ Jako popírání by bylo posouzeno jednání osoby, která by tvrdila, že nikdy neexistovaly koncentrační tábory a plynové komory.⁴¹⁰ Příkladem může být kauza Vladimíra Stwory, který zveřejnil na webové stránce zvedavec.org článek, který zpochybňoval existenci holokaustu a způsobů, jakými proběhl. Stwora v textu uvedl, že „ve skutečnosti neexistuje žádný důkaz, že byl v jakémkoli táboře smrti používán jedovatý plyn, plynové komory nebo plynové pece“.⁴¹¹ V této věci rozhodoval i Nejvyšší soud, který nesouhlasil s argumenty obhajoby, jež se odvolávaly na regulérnost takových projevů v Kanadě s ohledem na to, že obsah byl umístěn na kanadských internetových stránkách. Stwora ve věci podal ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl. V této kauze považují za významnou zejména skutečnost, že obecné soudy ve svém posuzování Stworova jednání nijak nerozlišovaly mezi internetovým prostředím a reálným světem. Sankcionovaly tedy projevy nenávisti spočívající v popření genocidia v digitálním prostředí stejně, jako by se jednalo o projevy v reálném světě.⁴¹²

Schvalování naopak spočívá ve vyjádření souhlasu s tím, že se určité genocidium odehrálo. Pachatel tedy nezpochybňuje, že se událost stala, ale vyjadřuje s ní svůj souhlas. Ospravedlňováním pachatel tvrdí, že existovaly důvody, proč k určitým událostem došlo, že je např. druhá strana vyvolala, nebo se dokonce takového jednání dopouštěla sama, a proto jsou takové události ospravedlnitelné.⁴¹³

⁴⁰⁸ HERCZEG, Jiří. Kapitola XIII: Trestné činy proti lidskosti, míru a válečné trestné činy. In: JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 980. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁴⁰⁹ FREMR, Robert. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2975. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807478-790-4.

⁴¹⁰ FREMR, Robert. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2975. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807478-790-4.

⁴¹¹ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 93. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

⁴¹² Ibid.

⁴¹³ FREMR, Robert. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2975. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807478-790-4.

5.4.7 Relevantní judikatura

Je třeba říct, že může být problematické nalézt hranici mezi ústavně chráněným politickým projevem a hate speech. Současně může být obtížné pro rozhodovací praxi určit příslušný trestní postih, neboť neexistuje veřejná databáze soudních rozhodnutí v oblasti hate crimes, popř. hate speech trestných činů. Domnívám se, že v určitých případech lze dojít k závěru, že kriminalizace a posuzování některých nenávistných projevů je nekoherentní. Příkladem může být usnesení Okresního soudu v Liberci ze dne 29. 5. 2017, sp. zn. 3 T 71/2017, ve kterém bylo rozhodováno o podezření z přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 TZ. Předmětem řízení byly příspěvky pachatele na Twitteru, ve kterých vyzýval k postřelení muslimů a Romů, vlastizrádných politiků a jejich rodin. Konkrétně pachatel uvedl: „(..) doufejme ty krysy islamistické a cikanske stejně jako zlodejské a vlastizradne politiky postřílet i s rodinami, ... docela by me zajimal názor obycejnych lidi na to jestli by někdo zacal strilet politiky, zda by byl vrah, terorista, hrdina?, @Slavek S podkopava demokracii a ja dle článku 2, I mam bránit demokracii jakymkoliv způsobem, tzn. i strilenim těchto zmrdu, @ Slavek S zlodej a vlastizradce zaslouzi jedine popravit i s rodinou, @Slavek S uz brzop si zazpivas. poveste ho vejs at se houpa, @CSSD ja myslel, ze jste jen zlodeji nanazrane prasata, chamtive a vlastizradci jedine co zaslouzi každý politik je kulka do jater ne do hlavy.“⁴¹⁴

Okresní soud v Liberci rozhodl o zastavení trestního stíhání s odůvodněním, že předmětný skutek není trestným činem. Ačkoliv soud přiznal, že z příspěvku pachatele je jednoznačně vidět jeho hluboce negativní vztah k Romům, muslimům a politikům, nejednalo se dle uvážení soudu o projevy obsahující prvky podněcování, ale jen velmi vágní a obecné proklamace. Soud vyhodnotil příspěvky pachatele tak, že odrážejí současné myšlenkové směřování určitých skupin společnosti, neboť vymezování se proti romské menšině, muslimům, imigrantům či politikům reflektuje jejich frustraci a nespokojenost. I když jde podle soudu o velmi vyhraněný, osobně zaujatý a kontroverzní projev, přiznal mu v demokratické společnosti legitimitu.

Soud konstatoval, že ačkoliv lze limitovat svobodu projevu, tak nelze kriminalizovat veškeré vybočení z mezí pravidel slušnosti uznávaných v demokratické společnosti. Aby se jednalo o postižitelný projev, muselo by vybočení z hranic svobody projevu být extrémní, což se v tomto případě dle názoru soudu nestalo. Soud věc navíc nepostoupil správním orgánům k řešení daného projevu jako přestupku, neboť předpokladem pro spáchání přestupku proti občanskému soužití je

⁴¹⁴ *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 31 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

způsobení újmy jiné osobě, což se dle názoru soudu nestalo. Státní zástupkyně proti rozhodnutí podala stížnost. Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodnutí Okresního soudu v Liberci přezkoumal a toto usnesení následně zrušil s odůvodněním, že nelze vyzývat k tomu, aby byly určité osoby pro svou příslušnost k určité etnické skupině, náboženství nebo politickému názoru postříleny. V takovém případě se dle Krajského soudu již nejednalo o ústavou chráněný politický projev, ale o urážlivý a krajně nevhodný projev, který je v rozporu s řádným občanským spolužitím. Věc byla krajským soudem postoupena správnímu orgánu k řešení.⁴¹⁵

Ačkoliv je přijatelné ve veřejném prostoru publikovat kritické nebo nesnášenlivé projevy, domnívám se, že výše uvedené projevy překročily tolerovatelnou hranici tím, že legitimizovaly užití násilí vůči určitým skupinám obyvatel. I přesto, že se nejednalo o konkrétní výzvy k násilí, projevy nepředstavovaly běžný projev nespokojenosti se stavem společnosti. Daná vyjádření jsou z mého pohledu více problematická než např. nošení nenávistného symbolu proto, že aktivně podněcují nesnášenlivost mezi skupinami obyvatel a není zřejmé, zda se jsou dané projevy pouhou proklamací, nebo zda dojde k jejich realizaci v reálném životě.

V oblasti trestání hate speech byla mimořádně významná kauza nenávistných projevů na profilu zpěváka kapely Gipsy.cz Radka Bangy. Jednalo se o nenávistné projevy publikované zejména na Bangově profilu na Facebooku. Banga s manželkou v reakci na to, že Tomáš Ortel, frontman kapely Ortel, získal Stříbrného slavíka v kategorii Zpěvák roku v anketě Český slavík v roce 2017, nejprve vstali a začali pískat, následně na protest odešli ze sálu.⁴¹⁶ Poté Banga na svém profilu uveřejnil příspěvek kritizující výhru kapely Ortel. V reakci na tento příspěvek se na jeho profilu začalo objevovat velké množství nenávistných komentářů. Za nenávistné komentáře na Bangově Facebooku padlo více trestních odsouzení. Příkladem jednoho z nich je rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 21. června 2019, sp. zn. 2 T 105/2017⁴¹⁷, kterým byl odsouzen pachatel za souběh několika trestných činů.

Z hlediska hate speech je tento rozsudek zajímavý proto, že pachatel byl odsouzen za

- (1) přečin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny podle § 355 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) TZ;
- (2) přečin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 odst. 2 TZ;

⁴¹⁵ *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020* [online]. In: Brno, 2020, s. 31 [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

⁴¹⁶ BANGA, Radek. *Tleskali jste nacistům* [online]. In: Deník Referendum [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/24176-tleskali-jste-nacistum>

⁴¹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 21. 6. 2019, sp. zn. 2 T 105/2017, vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

(3) přečin podněcování k nenávisti vůči skupině obyvatel nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 odst. 1, 3 písm. a) TZ, a dále

(4) přečin projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka dle § 404 TZ.

Jednalo se o odsouzení za pokračující přečiny, přičemž projevy, které byly soudem řešeny, bylo větší množství. Příkladem se jednalo o prohlášení jako „(..) *Starší bratr od toho uměleckého černého hovna. A píše tam že fanoušci ortelu jsou náckové. Nejsme jen nemáme rádi černé cikánské kurvy co jen kradou vraždí a berou tučné sociální dávky. Sám jsi stejnej velezmrda (..) a potřebuješ plynovou sprchu. Motto. Dne. CIKÁNI JSOU SICE RASOU. NIKOLIV LIDSKOU. Adolf Hitler.*“⁴¹⁸ Odsouzený publikoval velké množství jiných, podobně laděných výroků, mezi něž patřilo např. „*Zanedlouho s Ortelem povstanou nový bojovníci a vystřelí tu černou cikánskou verbež.*“⁴¹⁹; „*Ne v reálu začínáme se radikalizovat. A Tomáš Ortel bude náš nový vůdce. A černý tlamy vyženeme s ČR. Ať táhnou odkud přivandrovali to jest Indie. Zde nemají co dělat. ČR je jen pro bílí ne černý kurvy.*“⁴²⁰ nebo „*Samá černá svině tam bude. je potřeba vzít sebou plynová děla a Molotovovy koktejli.*“⁴²¹, „*Černej zmrda (..) starší s havloidním buzerantem Klusákem Plynová sprcha na vás čeká zmrdi.*“⁴²²

Jednalo se o velice agresivní a nenávistné projevy, které navíc byly publikovány pod různými příspěvky po delší časové období. Podíváme-li se na jednotlivé výroky, lze nalézt

- (1) výhrůžky násilím pro příslušnost k etnické skupině („*povstanou nový bojovníci a vystřelí tu černou cikánskou verbež*“);
- (2) hanobení etnické skupiny („*CIKÁNI JSOU SICE RASOU. NIKOLIV LIDSKOU. Adolf Hitler.*“);
- (3) podněcování k nenávisti („*Ať táhnou odkud přivandrovali to jest Indie. Zde nemají co dělat. ČR je jen pro bílí ne černý kurvy*“);
- (4) projev sympatií k hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka a hlásá etnickou zášť („*Být tady Hitler o nějaký rok později. Dnes by tu černý kurvy nebyly*“).

Výše uvedené výroky byly vybrány ilustrativně. Vzhledem k tomu, že pachatel by odsouzen za pokračující přečiny, by bylo možné citovat velké množství dalších projevů, které naplnily skutkové podstaty výše uvedených trestných činů.

⁴¹⁸ Rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 21. 6. 2019, sp. zn. 2 T 105/2017, str. 1-2

⁴¹⁹ Ibid.

⁴²⁰ Ibid.

⁴²¹ Ibid.

⁴²² Ibid.

Soud při posuzování komentářů došel k závěru, že všechny mají podobný tón a jejich znění se opakuje. Z toho dovodil, že všechny komentáře psala táž osoba. Odsouzený se navíc v přípravném řízení doznal, ačkoliv toto doznání v průběhu řízení popřel. Soud si také všiml vyjadřovacího stylu, neboť výrazy použité obžalovaným byly velmi vulgární a nelichotivé. Okresní soud v Prostějově zhodnotil, že *"jednání obžalovaného je vzhledem k jeho rozsahu, mimořádně vysoké míře netolerance, agresivity, nesnášenlivosti společensky škodlivé, je třeba již dle § 12 odst. 2 tr. řádu (sic – mělo být uvedeno TZ) uplatnit trestní odpovědnost a trestně právní důsledky s ní spojené, nepostačuje pouze odpovědnost podle jiného právního předpisu"*.⁴²³

Tento rozsudek se zabývá několika hate speech trestnými činy. Považuji za přínosné, že se soud vypořádal s úvahou o subsidiaritě trestní represe v případě verbálních deliktů. V tomto konkrétním případě dospěl k závěru, že společenská škodlivost předmětné trestné činnosti je natolik škodlivá, že nepostačí využití nástrojů jiných právních předpisů. Výše zmíněné projevy dle názoru soudu překročily únosnou hranici. Neobsahovaly v sobě prvky kritického politického projevu, který se vyjadřuje k věcem veřejným. Naopak dlouhodobě a velice agresivně projevovaly nenávist vůči osobám určitého etnika.

Domnívám se, že trestněprávní regulace i postih byly v tomto případě zcela na místě, neboť se jednalo o projevy, které vyzývaly k omezování práv druhých, vyzývaly k násilí a vyjadřovaly sympatie k nenávistné ideologii. Nejednalo se o žert nebo sarkasmus, který by balancoval na určité pomyslné hranici únosnosti, ale o zcela konkrétní útoky, jež směřovaly povětšinou vůči konkrétním osobám. Pachatel neváhal v šíření těchto projevů pokračovat po delší dobu, kdy tyto projevy umisťoval veřejně, zcela bez ohledu na jejich dopady na poškozené.

Dále se domnívám, že výzvy k fyzické likvidaci příslušníků etnických menšin, narážky na plynové komory a pochvaly Adolfa Hitlera nepředstavují takové projevy, se kterými by marginalizované skupiny ve společnosti měly mít povinnost žít. Tyto projevy jsou, a dle výpovědí poškozených též byly, způsobilé vyvolávat obavy o zdraví i život, když částečně omezují poškozené ve výkonu jejich povolání (poškozený vypověděl, že zablokoval svůj Facebook; že nepřidával kvůli obavám z dalšího nenávistného obsahu příspěvky z koncertů na svůj profil, ačkoliv to bylo důležité pro jeho práci), vyvolávají enormní stres u poškozených a jejich blízkých, přičemž taktéž zatěžují veřejný systém, kdy poškozenému byla přidělena po několik měsíců policejní ochrana. Poškozený též vypověděl, že zvažoval psychologickou pomoc, nakonec věc však zvládl sám.

⁴²³ Rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 21. 6. 2019, sp. zn. 2 T 105/2017, str. 8

V oblasti nenávistných projevů je taktéž mediálně známá kauza komentářů umístěných online pod fotkou prvňáčků na základní škole v Teplicích. Třídu, která byla vyobrazena na fotce, navštěvovaly povětšinou romské, vietnamské a arabské děti. Obviněný pod fotku vložil veřejně přístupný komentář „*Ještě že jsou ze ZŠ Plynárenská. Řešení se přímo nabízí. Neříkej, že Tě to nenapadlo!!!*“.⁴²⁴ Okresní soud v Teplicích obviněného nejprve zprostil viny kvůli obtížím s prokazováním, že komentář skutečně napsal sám obviněný a že byl vlastníkem daného profilu na Facebooku. Odvolací soud věc však okresnímu soudu vrátil, v novém rozhodnutí Okresní soud v Teplicích obviněného již uznal vinným trestným činem podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 TZ a potrestal ho podmíněným trestem vězení 16 měsíců s odkladem na tři roky. Rozsudek zatím není pravomocný. Obhajoba obviněného byla postavena na tvrzení, že daný projev byl černým humorem a nebyl míněn vážně. Soudkyně však uvedla, že se v žádném případě nemohlo jednat o humor.⁴²⁵

V tomto konkrétním případě je dle mého názoru společenská škodlivost daného projevu vysoká, protože je tento komentář zaměřen na děti, u kterých naznačuje, že by měly být vyhlazeny v plynových komorách, jak se dělo během druhé světové války. Takový projev dle mého názoru nemá požívat ústavněprávní nebo mezinárodněprávní ochrany a být brán jako daň za svobodu projevu.

Dalším relevantní rozhodnutím v oblasti hate speech je trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. 9 T 76/2018⁴²⁶, ve kterém byla žena odsouzena za komentář pod stejnou fotkou teplických prvňáčků, který zněl „Rovnou“ a ke kterému byla připojen symbol revolveru. Byla též odsouzena za přečin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle 356 TZ. Domnívám se, že tento projev je za hranou politického názoru, opět míří na děti a naznačuje nebo přímo vyzývá k násilí. Takové jednání by nemělo zůstat bez odezvy v podobě trestního postihu.

5.4.8 Aktuální data k vývoji hate crimes

Posouzení vhodnosti regulace hate crimes vyžaduje přehled o skutečné statistice četnosti trestných činů z nenávisti v České republice. Pro hlubší posouzení hate crimes v České republice

⁴²⁴ *Advokát muže, který měl podněcovat k nenávisti: Komentář byl černý humor, sám jsem se zasmál.* In: iDNES.cz [online]. 15. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soud-teplice-nenavistne-komentare-fotka-deti-advokat-michael-mann_2007151618_vtk

⁴²⁵ *Nenávistný komentář není humor, řekl soud. Za posílání dětí do plynu dal podmínku.* In: Aktuálně.cz [online]. 16. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muzi-ktery-na-facebooku-posilal-prvnaky-do-plynu-soud-potvrdr~63759b80c75c11eab115ac1f6b220ee8/>

⁴²⁶ Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10. 9. 2018, sp. zn. 9 T 76/2018, vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Ize vyjít z analýz Ministerstva vnitra České republiky, které každé čtvrtletí předkládá souhrnnou situační zprávu o extremismu. Úvodem je třeba uvést, že hate crimes jsou z hlediska četnosti tohoto typu kriminality na území České republiky spíše okrajovou záležitostí, neboť představují v souhrnu přibližně 0,09 % z celkové kriminality na území České republiky.⁴²⁷ Zde je nutné upozornit na fakt, že data pocházejí z policejních statistik. Skutečná prevalence trestných činů z nenávisti může být vyšší, neboť některé trestné činy nemusí být jako hate crimes policejním orgánem vyhodnoceny. Na tento fakt upozorňuje i ředitelka neziskové organizace In Iustitia Klára Kalibová.⁴²⁸

Dle čtvrtletních zpráv o extremismu Ministerstva vnitra bylo za rok 2016 evidováno celkem 143 trestných činů s extremistickým podtextem, mezi nimiž dominoval trestný čin založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle § 403 TZ, následně trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 TZ a trestný čin hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob dle § 355 TZ.⁴²⁹

V roce 2017 bylo evidováno celkem 153 trestných činů s extremistickým podtextem. Nejčastěji byly opět stíhány trestné činy dle §§ 403, 404, 405 TZ v celkovém počtu 70 skutků.⁴³⁰ V roce 2018 bylo evidováno celkem 179 extremistických trestných činů, z nichž v evidované skupině byly opět nejčastěji zastoupeny trestné činy dle §§ 403, 404, 405 TZ, a to v celkovém počtu 72 skutků.⁴³¹ Dle nejaktuálnější Souhrnné situační zprávy z druhého pololetí 2019 bylo zatím evidováno 170 trestných činů z nenávisti a opět se opakoval trend s tím, že v 61 případech se jednalo o činy dle §§ 403, 404 a 405 TZ.⁴³²

Zde si lze všimnout, že ačkoliv se v letech 2016-2018 extremistická kriminalita udržovala v podobných číslech, v druhém pololetí roku 2019 počet trestných činů z nenávisti výrazně stoupl

⁴²⁷ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2018. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha, 2019, s. 5 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2018.aspx>

⁴²⁸ ŠTORKÁN, Martin. Počet stíhaných případů zločinů z nenávisti klesl. „Žalobci často jedou na jistotu,“ kritizuje právníčka. In: iROZHLAS [online]. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trestne-ciny-zlocin-z-nenavisti-rasova-nenavist-rasismus_2006180644_sto

⁴²⁹ Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2016. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 24. 1. 2017, s. 6 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

⁴³⁰ Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2017. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 29. 1. 2018, s. 7 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

⁴³¹ Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2018. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 11. 2. 2019, s. 8 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

⁴³² Extremismus: Souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2019. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 23. 1. 2020, s. 7 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

(za jedno pololetí je jejich počet srovnatelný s tím, kolik jich bylo spácháno v předchozích letech běžně za celý rok). K výše uvedeným hodnotám ze statistik Ministerstva vnitra je možné poznamenat, že celkové počty evidovaných trestných činů v sobě zahrnují nejen hate speech trestné činy, ale i jiné hate crimes. Ačkoliv statistika eviduje celkový počet trestných činů, nelze si nevšimnout, že hate speech trestné činy jsou stíhány v poměrně vysokém počtu vzhledem k celkovému počtu hate crimes, dokonce často tvoří téměř polovinu všech stíhaných trestných činů z nenávisti.

Podle mého názoru nelze zatím v tuto chvíli hodnotit, z jakých důvodů v druhém pololetí roku 2019 tak výrazně přibýlo trestných činů z nenávisti. Ministerstvo vnitra v souhrnné zprávě uvádí, že „*dochází k další polarizaci společnosti a nárůstu intenzity nenávistných projevů*“⁴³³. Ze Souhrnné situační zprávy za 2. čtvrtletí roku 2019 Ministerstva vnitra vyplynulo, že narůstá počet nenávistných projevů namířených proti konkrétním skupinám osob či jednotlivcům pro jejich politické přesvědčení.⁴³⁴ Aspektem, který mohl přispět k vyššímu počtu evidovaných trestných činů, mohla být medializace snahy stíhat hate speech trestné činy na sociálních sítích. Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman uvedl v rozhovoru pro Aktuálně.cz, že se plánují školení o trestných činech z nenávisti a jejich stíhání. Důvodem pro toto rozhodnutí je podle Zemana fakt, že „*Nejvyšší státní zastupitelství dlouhodobě pozoruje určitý nepříznivý trend, kdy se zejména v rámci internetových diskusí objevují příspěvky, které už mnohdy překračují hranici trestného činu. Od verbálních útoků přitom nemusí být daleko k fyzickému násilí. Školení nám pomůžou sjednotit praxi, vysvětlit některé pojmy v oblasti nenávistných projevů, vyjasnit, co stíhat nebo jak zajišťovat důkazy*“⁴³⁵. Cílem těchto školení je, aby na každém okresním, krajském či vrchním státním zastupitelství byl jeden státní zástupce specializovaný na tento typ kriminality.⁴³⁶ Dosud však proběhla jen dvě školení, další jsou plánována na podzim 2020 a leden 2021.⁴³⁷ Již v roce 2018 navíc proběhla školení Policie České republiky včetně vytvoření metodických manuálů pro stíhání hate crimes.⁴³⁸

⁴³³ *Extremismus: Souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2019*. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 23. 1. 2020, s. 3 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.asp>.

⁴³⁴ *Ibid.*

⁴³⁵ *Tažení žalobců proti nenávisti na sítích. Od slov není daleko k násilí, varuje Zeman*. In: *Aktuálně.cz* [online]. 11. 2. 2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zalobci-skoleni-hate-crime/r~f3f9c9a049a411ea9d020cc47ab5f122/>

⁴³⁶ *Ibid.*

⁴³⁷ ŠTORKÁN, Martin. *Počet stíhaných případů zločinů z nenávisti klesl. Žalobci často jedou na jistotu, kritizuje právnička*. In: *iROZHLAS* [online]. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trestne-ciny-zlocin-z-nenavisti-rasova-nenavist-rasismus_2006180644_sto

⁴³⁸ *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2018*. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha, 2019, s. 53 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z:

Je možné, že do budoucna bude tento typ trestné činnosti i více oznamován. Ministerstvo vnitra ČR spustilo možnost podávání trestních oznámení online prostřednictvím Portálu občana.⁴³⁹ Na této stránce je umístěn formulář, který poskytuje základní informace o hate crimes. V tomto formuláři musí podatel popsat oznamovanou věc vlastními slovy a může také přiložit snímky obrazovky nebo jiné přílohy. Spuštění tohoto formuláře lze chápat jako snahu usnadnit veřejnosti obrátit se svými podněty na policii. Na druhou stranu, Portál občana není příliš využíván. V roce 2019 Ministerstvo vnitra evidovalo celkem 22 000 přihlášených uživatelů.⁴⁴⁰ To znamená, že do konce roku 2019 se do Portálu občana přihlásilo celkem půl procenta dospělých občanů České republiky.⁴⁴¹

5.5 Reflexe stávající právní regulace hate speech

Nenávistné projevy jsou dle mého názoru regulovány v českém právním řádu poměrně široce. K jejich postihu je možné propojovat a užívat nástroje několika právních odvětví, ať už práva veřejného nebo soukromého. Trestněprávní regulace i možnost postihu nenávistných projevů jako přestupků nejsou v českém právním řádu velkou novinkou. I přesto, že trestní i správní právo nástroje k postihu nenávistných projevů poskytuje, se tento typ trestné činnosti relativně málo stíhá i trestá.⁴⁴² Důvodů může být celá řada, ať se jedná např. o nedostatečné proškolení orgánů činných v trestním řízení, horší průkaznost verbálních projevů, nedostatek zkušeností se zajišťováním důkazů na internetu, vágnost některých ustanovení trestního zákoníku, nedostatek konzistentní judikatury, neochota stíhat trestné činy jako trestné činy z nenávisti, nedostatek jurisdikce k postihování online hate speech nebo nižší míra spolupráce v mezinárodním prostředí.

Domnívám se, že by při postihování nenávistných projevů měla být stanovena určitá dělící linie. Projevy, které jsou takové intenzity či pronesené za takových okolností, že bezprostředně hrozí osobě či skupině osob násilí či jiné nebezpečí nebo projevy, které vyzývají k násilí, ale tato výzva nesměruje k bezprostřední realizaci, by dle mého názoru měly být kriminalizovány. V právním státě nelze vyzývat a podněcovat k realizaci násilí vůči určitým skupinám obyvatelstva.

<https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2018.aspx>

⁴³⁹ Viz Portál občana na <https://obcan.portal.gov.cz/>

⁴⁴⁰ PĚKNICOVÁ, Klára. *Nové služby, jednodušší fungování, více uživatelů. Ministerstvo vnitra úspěšně nastartovalo digitalizaci státu.* In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2019 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/nove-sluzby-jednodussi-fungovani-vice-uzivatelu-ministerstvo-vnitro-uspesne-nastartovalo-digitalizaci-statu.aspx>

⁴⁴¹ *Do Portálu občana se přihlásilo jen půl procenta lidí. Je neúplný a složitý, říká NKÚ.* In: Aktuálně.cz [online]. 13. 7. 2020 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/do-portalu-obcana-se-prihlasilo-jen-pul-procenta-lidi-je-neu/r~cecc1bbcc4d111eaa25cac1f6b220ee8/>

⁴⁴² Viz kapitola 5.4.8

Přísnější požadavky na omezení svobody projevu by však měly být činěny u projevů, které žádné výzvy k násilí nebo jinému protiprávnímu jednání neobsahují a také těm projevům, které pouze šokují, uráží nebo znepokojují.

Mám za to, že zejména na internetu často dochází k šíření závažných nenávistných projevů včetně výzev k násilí, které se nedostanou do hledáčku policie nebo státního zastupitelství, které samotné sociální sítě neodstraní, a které ve výsledku mohou zůstat publikované na veřejném portálu. Tyto projevy by dle mého názoru měly být omezeny, a to dle jejich závažnosti a kontextu správním nebo trestním právem. Na druhou stranu by nemělo docházet k přehnanému stíhání projevů, které mohou být vnímány pouze jako urážlivé nebo šokující, nesměřují k žádnému omezování práv a svobod jiných nebo nepodněcují k násilí. Zejména pohoršlivé a hrubé projevy by měly být v demokratické pluralitní společnosti tolerovány. Vůči nim lze dle mého názoru vhodněji užívat např. *counterspeech*, ale nikoliv postihy.

5.5.1 Úvahy *de lege lata*

Domnívám se, že pro Českou republiku jakožto demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, jak je stanoveno v čl. 1 odst. 1 Ústavy, je důležité vytyčit zájmy, které zákonodárce chrání. Rovnost v důstojnosti i právech je základní hodnotou, která je výslovně zmíněna v čl. 1 Listiny. Považuji za legitimní požadavek, aby existovaly korektivy svobody projevu z důvodu ochrany práv třetích osob, neboť ochrana lidské důstojnosti ale i jiných zájmů je v demokratickém právním státě významná. Jak bylo demonstrováno na základě relevantní judikatury, některé projevy vybočují nejen z mezí slušnosti, ale také z mezí práva. Ztotožňuji se s konstatováním Obvodního soudu pro Prahu 4⁴⁴³, který prohlásil, že je „s demokracií (...) neslučitelné, aby lidé byli vystavováni slovním nebo jiným útokům z důvodu své příslušnosti k určité rase, národnosti, etnické skupině, politickému přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání.“⁴⁴⁴

Z důvodu prevence hate speech by však za žádných okolností nemělo docházet k excesivním restrikcím svobody projevu nebo potlačování společensky nepopulárních názorových proudů. Za účelem udržení pluralistické a demokratické společnosti je třeba, aby mohly být kritické a nepopulární hlasy vyslyšeny bez trestněprávních či jiných postihů. I přesto však nelze odhlédnout od faktu, že svoboda projevu s sebou přináší též odpovědnost. Ani svoboda projevu jakožto politické právo, chráněno na mezinárodní i ústavní úrovni, není bezbřehé a nemůže být

⁴⁴³ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 52 T 160/2018

⁴⁴⁴ Ibid, bod 11.

zneužíváno k porušování a omezování práv třetích osob nebo k destrukci pluralistické společnosti jako takové.

V souladu se konceptem obranyschopné demokracie je tedy rozumné, aby demokratická společnost byla schopná se proti projevům nenávisti ve společnosti bránit. Ústavní soud se ztotožňuje s konceptem obranyschopné demokracie, zdůrazňuje však, že „*nejdůležitějším faktorem při hodnocení obranných mechanismů, jež je demokratický právní stát oprávněn použít, je nezbytnost a přiměřenost s důrazem na fakt, že omezení základních práv může být prováděno pouze v krajních případech*“.⁴⁴⁵

Lze připomenout Parekhovu tezi, podle níž při neregulaci hate speech vyvstává riziko vzniku společenského klimatu, ve kterém jsou tolerovány a přijímány projevy a jednání, které některé skupiny osob zraňují a omezují. Důsledkem může být odlišné zacházení s příslušníky těchto skupin v běžném životě.⁴⁴⁶ Dle reprezentativního výzkumu Veřejného ochránce práv na téma výskytu diskriminace v České republice z roku 2015 je za nejrozšířenější typ diskriminace veřejností pokládána diskriminace na základě etnického nebo rasového původu. Téměř dvě třetiny respondentů tento typ diskriminace označili za rozšířený, jedna pětina dokonce za velmi rozšířený.⁴⁴⁷ Osobní zkušenost s diskriminací nebo obtěžováním v posledních letech 2010-2015 uvedla 11 % respondentů, tedy více než desetina.⁴⁴⁸ Z těchto dat lze dovodit, že diskriminace není v České republice neobvyklým jevem. Podle Parekha je hate speech nežádoucí proto, že snižuje morální citlivost komunity a oslabuje kulturu vzájemného respektu. Nenávistné projevy vytvářejí z těch osob nebo skupin, proti nimž směřují, nepřátele majoritní společnosti.⁴⁴⁹ Tímto jsou dotčené skupiny osob postupně vytlačeny na okraj a nejsou vnímány jako rovní členové společnosti, což může vést k rozšíření diskriminačního zacházení s těmito skupinami a normalizaci takového jednání.

Ačkoliv si nelze představit, že by právní regulace hate speech byla sama o sobě schopná vyřešit problém s nenávistnými projevy ve veřejném prostoru nebo diskriminaci, je to efektivní způsob,

⁴⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, bod 28.

⁴⁴⁶ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 44-45 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871.006. ISBN 9781139042871. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/CBO9781139042871A013/type/book_part

⁴⁴⁷ *Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti*. Kancelář veřejného ochránce práv [online]. Brno, 2015, s. 7 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/CZ_Diskriminace_v_CR_vyzkum_01.pdf

⁴⁴⁸ *Ibid*, s. 11.

⁴⁴⁹ PAREKH, Bhikhu. Is There a Case for Banning Hate Speech? In: HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, s. 44-45 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871.006. ISBN 9781139042871. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/CBO9781139042871A013/type/book_part

jak stanovit určitá vymahatelná pravidla. Je však samozřejmě nutné implementaci legislativy doplnit o edukativní kampaně jak veřejných institucí, tak na školách. Myslím si, že nelze rezignovat na poskytování ochrany skupinám, které se mohou stávat terčem nenávistných útoků, a to i když tyto útoky budou pouze verbální povahy. Za prvé, nikde není garance, že verbální projevy nepovedou ke stupňování násilí až do fyzické podoby, za druhé by nikdo takovým projevům neměl být kontinuálně a bez svého přičinění vystavován.

Na tomto místě stojí za zmínku usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. I.ÚS 1397/19⁴⁵⁰, které řešilo stížnost ředitelky neziskové organizace In Iustitia Kláry Kalibové, která se zabývá pomocí obětem trestných činů z nenávisti. Stěžovatelka nesouhlasila s tím, že v předcházejícím soudním řízení Městský soud v Praze neposoudil jednání osoby, která jí zasílala nenávistné zprávy na sociálních sítích, jako trestný čin. Uvedla, že toto rozhodnutí oslabilo důvěru stěžovatelky v demokratický právní stát a považuje takové rozhodnutí za zásah do své důstojnosti, cti a dobrého jména. Ústavní soud posoudil její stížnost jako zjevně neopodstatněnou a uvedl, činnost stěžovatelky v rámci neziskové organizace „*vyžaduje také občanskou statečnost, neboť ve veřejném prostoru a na internetu musí nepochybně počítat rovněž s tím, že se vystavuje zájmu osob omezeného rozhledu, nezralým a frustrovaným, nespokojeným se světem, který je obklopuje, což je, podle vulgárních výlevů na sociální síti, také případ daného obviněného. Ústavní soud nesdílí názor stěžovatelky, že nemá žádné právní nástroje, které by jí umožňovaly efektivně se bránit kvůli pachatele a že by stát rezignoval na ochranu její důstojnosti, cti a dobrého jména. Soud pouze rozhodl, že jednání obviněného nebylo trestným činem.*“⁴⁵¹ V tomto případě Ústavní soud konstatoval, že realizací aktivit ve veřejném prostoru se každý do určité míry vystavuje riziku nepříjemných či nenávistných komentářů, které musí snášet. Je ovšem diskutabilní, do jaké míry by měl být jednotlivec nucen tolerovat nenávistné výpady proti němu jen proto, že se pohybuje ve virtuálním prostoru. Ačkoliv jednání obviněného dle soudu nenaplnilo skutkovou podstatu trestného činu, nenávistné projevy útočící proti jednotlivci mohou být za hranou pravidel určených provozovateli sociálních sítí. Domnívám se proto, že by měla být implementována regulace digitálního prostoru v podobě stanovení povinností sociálním sítím a jiným platformám.

Dosud v České republice neexistuje jednotný rámec upravující povinnosti provozovatelů v online prostoru ve vztahu k hate speech. Ačkoliv lze odpovědnost provozovatelů sociálních sítí uplatňovat dle zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti⁴⁵², dle kterého

⁴⁵⁰ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. I.ÚS 1397/19

⁴⁵¹ Ibid, bod 4.

⁴⁵² Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti). In: *Sbírka zákonů*. 29. 7. 2004. ISSN: 1211-1244.

jsou poskytovatelé služeb informační společnosti za určitých podmínek odpovědní za cizí obsah, není úprava tohoto zákona v boji proti hate speech příliš užívána.⁴⁵³ Ustanovení § 5 vyžaduje, aby poskytovatel mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní; nebo se prokazatelně dozvěděl o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky k odstranění nebo zneprístupnění takovýchto informací, které po něm lze požadovat; popř. vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele.

V § 6 uvedeného zákona je však uvedena limitační klauzule, která odpovědnost provozovatelů značně omezuje. Stanovuje, že poskytovatelé nejsou povinni dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací, nebo aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace. Sociální sítě a jiní poskytovatelé služeb tedy nejsou povinni cokoli aktivně činit k odstranění hate speech na svých serverech, pokud nejsou na takový obsah upozorněni. Tato úprava tedy požaduje aktivní konání jednotlivce, který si musí vyhledat správce serveru a toho na protiprávnost obsahu upozornit. Neexistuje však žádný kontrolní mechanismus upravený tímto zákonem. Dokonce je v § 10, který upravuje dozor nad dodržováním zákona, rozdělena působnost nad jednotlivými částmi tohoto zákona mezi Úřad pro ochranu osobních údajů a příslušné profesní komory. V tomto ustanovení však není upraven dozor nad dodržováním § 5 předmětného zákona. Stejně tak v § 11, který upravuje přestupky, není jako zvláštní přestupek formulováno jednání poskytovatele spočívající v tom, že neodstraní nebo nezneprístupní závadný obsah po upozornění. Aplikace tohoto zákona v praxi bude tedy značně omezená.

Ve vztahu k trestněprávní regulaci hate speech je třeba dodat, že k jakémukoliv omezování politických práv by mělo být přistupováno obezřetně. Ve vztahu k trestním postihům za nenávistné projevy považují za problematické některé poměrně široce vymezené skutkové podstaty trestných činů. Příkladem těchto relativně vágních pojmů je např. podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 TZ. Někteří kritici nepovažují formulaci „podněcování k nenávisti“ za dostatečně jasnou a určitou.⁴⁵⁴ Kritizovaný bývá taktéž pojem „hanobení“, pod který lze podřadit různorodá jednání. Na jednu stranu musí být trestné činy formulovány tak, aby byla možnost s nimi pracovat v čase, tj. aby trestní zákoník mohl reagovat na nové trendy v komunikaci, zejména s ohledem na to, že mnoho nenávistných projevů se

⁴⁵³ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 85. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

⁴⁵⁴ HOŘÁK, Jaromír. Verbální delikty z nenávisti a legitima trestního práva. In: *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 66. ISBN 978-80-7502-349-0.

vyskytuje online. Je totiž třeba předcházet omezování odpovědnosti za nenávistné projevy pouze v důsledku nedostatečně pružně nastavené skutkové podstaty trestného činu.

Na druhou stranu je nutné formulovat skutkové podstaty trestných činů dostatečně určitě, aby byl trestní postih předvídatelný. Základní zásada trestního práva *nullum crimen sine lege certa*, která vyplývá přímo z čl. 39 Listiny a stanovuje požadavek určitosti právní normy, tímto klade ve vztahu k formulaci skutkových podstat na zákonodárce určité nároky. Projevem tohoto požadavku je také to, aby byla každá norma natolik určitá, aby ji nebylo možné subjektivisticky vykládat či aplikovat.⁴⁵⁵ V této souvislosti je významný náleží Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, k trestnému činu propagace neonacismu (extrémistického hnutí Národní odpor)⁴⁵⁶, který řešil ústavní stížnost, jež se mimo jiné zabývala otázkou dostatečné určitosti trestného činu podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka podle § 260 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, tj. nyní již zrušeného právního předpisu. Ve vztahu k dostatečné určitosti trestní normy Ústavní soud podotkl, že nelze od trestněprávních norem očekávat, že jejich předvídatelnost bude založena „na absolutní a jednoduché (až primitivní) jistotě možného trestního postihu“.⁴⁵⁷ Z uvedeného vyplývá, že nelze očekávat konkrétní popis každého jednání, které naplní znaky skutkové podstaty trestného činu. Takový požadavek by byl zcela nesplnitelný, neboť projevy mohou nabývat mnoho forem, zejména v digitální době. Určitá míra předvídatelnosti a jednoznačnosti však musí být přítomná u každé normy.

Na místě je také obecná úvaha o vhodnosti trestněprávní regulace některých nenávistných projevů jako takových, především těch, které nevyzývají k násilí nebo omezování práv osob, popř. nepopírají historicky podložené události. Mezi trestné činy, které kriminalizují takové projevy, lze řadit hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ), podněcování k nenávisti vůči skupině osob (samostatnou skutkovou podstatu u § 356 TZ) a projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ). Tyto trestné činy postihují projevy, které jsou nenávistné, ale nesměřují bezprostředně ani s odstupem k omezování práv a svobod dotčených osob. Lze uvažovat, že tyto projevy ve svém důsledku mohou podpořit jednání, které bude např. diskriminační, ale skutková podstata trestného činu postihuje pouze daný projev a následné jednání nevyžaduje.

⁴⁵⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, s. 35. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁴⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10

⁴⁵⁷ Ibid, bod 33.

V souladu se zásadou subsidiarity trestní represe, která je vyjádřena v § 12 TZ a která stanovuje požadavek společenské škodlivosti jednání, jež má zakládat trestní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené, je vždy nutné přihlédnout k tomu, zda je jednání natolik společensky škodlivé, že je třeba uplatnit v daném případě trestní odpovědnost. V souvislosti s nenávisťnými projevy se tato potřeba projevuje ještě markantněji, neboť hranice mezi ústavně chráněným projevem a projevem, který může založit trestní odpovědnost, může být velice tenká. Rizikem nedostatečného posouzení společenské škodlivosti některých projevů nenávisti může být hypertrofie trestního práva, projevující se zejména tím, že by docházelo k přílišné kriminalizaci projevů, které by pro společnost nebyly nebezpečné. V praxi by mohlo docházet k tomu, že trestní proces a orgány činné v trestním řízení budou příliš zasahovat do soukromoprávních vztahů a budou je nadbytečně regulovat, čímž dojde k přílišné extenzi trestního práva do sfér, které by měly zůstat spíše neregulované, popř. by jejich regulace měla být zdrženlivá.

Vezmeme-li pro ilustraci příklad trestného činu dle § 404 TZ, lze si představit pestrou škálu různě závažných projevů nenávisti. Tato skutková podstata pokrývá projevy od nošení nášivek totalitních ideologií, tetování daných symbolů na tělo, po přinášení vlajek nebo jiných symbolických předmětů na demonstrace či jiné akce. Domnívám se, že relativně soukromé projevy sympatií k problematickým hnutím, jsou méně škodlivé než např. prezentace nacistických symbolů na veřejné akci nebo demonstraci. Pokud by se například konala velká protiimigrační demonstrace, na kterou by pravíkoví extremisté dorazili se symboly Třetí říše, je dle mého názoru škodlivost takového jednání vysoká, a to i přesto, že se jedná o politický projev. Na druhou stranu, kriminalizace viditelného tetování s nacistickou symbolikou tak, že lze částečně spatřit tento motiv pod oděvem, dle mého názoru podmínku společenské škodlivosti nemusí vždy naplnit. Jako příklad lze zmínit již diskutovaný trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 4 týkající se kriminalizace tetování u prodavačky v Kauflandu⁴⁵⁸, kterým byla pachatelka odsouzena za to, že obsluhovala zákazníky a na předloktí pravé ruky měla tetování s vyobrazením muže s předpaženou pravou rukou s nataženými prsty k nacistickému pozdravu.

Oproti tomu přinesení makety šibenice na demonstraci proti islámu s nápisy „za vlastizradu“ nebylo posouzeno ani jako přestupek proti občanskému soužití. Dle rozhodnutí Úřadu městské části Praha 1 se jednalo o nedbalostní jednání.⁴⁵⁹ Rozhodnutí úřadu bylo dále z podnětu Ministerstva vnitra ČR přezkoumáno Magistrátem hl. m. Prahy, ten však došel ke stejnému

⁴⁵⁸ Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 21. 8. 2017, sp. zn. 2 T 96/2017

⁴⁵⁹ *Šibenice na demonstraci nebyla přestupkem, jen nedbalostí, rozhodl úřad.* In: iDNES [online]. 4. 3. 2016 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/sibenice-na-demonstraci-nebyla-prestupkem.A160304_085543_domaci_jj

závěru.⁴⁶⁰ Tehdejší ministr vnitra Milan Chovanec proti rozhodnutí podal správní žalobu, která byla Městským soudem v Praze odmítnuta z důvodu nedostatečné aktivní legitimace Ministerstva vnitra s tím, že nedošlo k poškození práv ministerstva.⁴⁶¹ Zajímavé je, že v případě Adama B. Bartoše, který taktéž veřejně vystupoval s maketou šibenice, Nejvyšší soud poznamenal, že je v souladu s judikaturou ESLP nutné vždy důsledně odlišovat případy tzv. symbolických činů v závislosti na kontextu, ve kterém byly učiněny. Bartoš makety šibenice dle Nejvyššího soudu využil v souvislosti se svými nenávistnými projevy, které vyzývaly k násilí. Dle soudu bylo tudíž zřejmé, že symbolika sloužila k umocnění těchto aspektů jeho projevu. Vzhledem k agresivitě a nenávistné povaze projevů Bartoše během jeho veřejných vystoupení, nelze použití dané makety v jeho případě považovat toliko za metaforu dokreslující jeho kritiku establishmentu. V kontextu jeho výzev k násilí, ozbrojování, tvoření domobran a jiného se jedná o další formu výhrůžky, agrese a nenávisti. Nejvyšší soud poznamenává, že naopak v případech, ve kterých je maketa šibenice použita při demonstracích proti vládě a není doprovázena projevy agrese nebo výzvami k násilí, lze zhodnotit, že slouží toliko k obrazovému dokreslení požadavků demonstrujících.⁴⁶²

Dle mého názoru je společenská škodlivost prezentování makety šibenice vyšší než částečná viditelnost problematičtějšího tetování zmíněná výše. Je však vhodné a nutné každý symbolický čin posuzovat v kontextu, ve kterém byl realizován. To znamená, jsou-li symbolické projevy doprovázeny nenávistnými projevy, které jsou agresivní, násilné nebo k násilí či omezování práv a svobod druhých vyzývají, pak by takové jednání mělo být posouzeno odlišně než pouhé vyjádření odlišného názoru nebo sympatií k problematičtějšímu hnutí, byť s podobným kontextem.

Vzhledem k tomu, že trestní právo má sloužit jako nástroj *ultima ratio*, je otázkou, zda by k postihování některých nenávistných projevů nepostačovaly nástroje přestupkového práva nebo práva civilního. Hate speech trestné činy by měly být vyhrazeny pro ty nejvíce problematičtější projevy, které jsou způsobitelné vyvolat negativní následky v celé společnosti, popř. u skupin osob. Dle mého názoru by měly být takto kriminalizovány zejména výzvy k násilí nebo omezování práv a svobod druhých. Jiné projevy, u kterých nelze identifikovat existenci určité hrozby, ať bezprostřední nebo časově vzdálenější, bych považovala za vhodnější je sankcionovat po zvážení dopadu a cíle daného projevu skrze nástroje správního práva.

⁴⁶⁰ *Vyhrožování šibenicí nesmí být legální, oponuje Chovanec rozhodnutí magistrátu. Podá žalobu.* In: Aktuálně.cz [online]. 27. 5. 2016 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/magistrat-urad-prahy-1-nepochybil-sibenice-nejsou-nezakonne/r~aa0ddc0623d211e6abfa0025900fea04/>

⁴⁶¹ *Spor o šibenice končí. Soud zamítl žalobu vnitra na Prahu I.* In: iDNES [online]. 12. 9. 2016 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-zamitl-zalobu-vnitra-kvuli-sibenici.A160912_160750_domaci_jj

⁴⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 674/2019, bod 40.

Pochopitelně však vždy záleží na konkrétním případě a jeho okolnostech. Tento názor zastává i Ústavní soud, který říká, že je vždy nutné hodnotit tyto projevy nikoliv pouze na základě jejich obsahu, ale je vždy třeba brát v potaz jejich celkový kontext, včetně způsobu, času i místa jeho přednesu. Tento požadavek dále konkretizuje poukazem na to, že projevy přednášené na problematických místech, v historicky, nábožensky nebo jinak významných lokalitách mohou být těmi, které budou pro svůj nenávistný podtext omezeny, popř. sankcionovány.⁴⁶³ Při rozhodování o kriminalizaci projevu pak hraje roli právě kontext, ve kterém se projev odehrál.

Někteří kritici trestněprávní regulace hate speech dále poukazují na riziko namátkového nebo exemplárního trestání.⁴⁶⁴ Riziko namátkového trestání může vyvstat v případě, kdy orgány činné v trestním řízení nebudou systematicky a pravidelně věnovat pozornost nenávistným projevům např. na internetu, a tedy se k jejich pozornosti dostanou pouze takové projevy, o nichž někdo jiný učinil trestní oznámení. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že podobně to funguje u všech trestných činů. Orgány činné v trestním řízení navíc stíhají pouze ty trestné činy, o nichž se dozví. Pak je dle § 2 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád (dále jen „trestní řád“ nebo „TR“) státní zástupce povinen takový trestný čin stíhat. Dle trendů v kriminalitě bude samozřejmě pozornost směřována k určitým typům kriminality, které jsou v čase nejvíce problematické. S ohledem na vzrůstající počty trestných činů z nenávisti je pochopitelné, že je snaha stíhat tato jednání více. Dle mého názoru však tento přístup nelze označovat za namátkový.

Ačkoliv se Ministerstvo vnitra České republiky pokusilo usnadnit podávání trestních podezření v případě spáchání hate crimes, a to prostřednictvím Portálu občana⁴⁶⁵, není tento způsob dostatečný. Daný portál není využíván velkou částí české veřejnosti, navíc je poměrně uživatelsky nepřívětivý a komplikovaný.

Problematika exemplárního trestání je otázkou soudní praxe. Je teoreticky možné, že by soudy s cílem odradit potenciální pachatele od podobné trestné činnosti mohly ukládat vysoké tresty, které by měly fungovat jako generální prevence. Domnívám se, že exemplární trestání však není aktuálním problémem České republiky. Za účelem posouzení, zda dochází k ukládání exemplárních trestů, jsem provedla analýzu veřejně dostupných statistik poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti serveru [JakTrestame.cz](https://jaktrestame.cz).⁴⁶⁶ Z těchto statistik odsouzených pachatelů

⁴⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, bod 29.

⁴⁶⁴ HOŘÁK, Jaromír. Verbální delikty z nenávisti a legitima trestního práva. In: *Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega*. Praha: Leges, 2019, s. 70. ISBN 978-80-7502-349-0.

⁴⁶⁵ Viz Portál občana dostupný na <https://obcan.portal.gov.cz/>.

⁴⁶⁶ DRÁPAL, Jakub, ŠOLTĚS, Michal, SVITÁKOVÁ, Klára, CIBULKA, Jan. *JakTrestame.cz* [online]. Praha: 2020 [cit. 06.07.2020]. Dostupné z: <https://jaktrestame.cz/>.

a uložených trestů za hate speech trestné činy v letech 2016-2019⁴⁶⁷ vyplynulo, že v naprosté většině případů byly ukládány podmíněné tresty odnětí svobody, popř. peněžité tresty.⁴⁶⁸ Zcela výjimečně byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody.

Dle mého názoru jsou výše uvedené kritické názory relevantní, nepostačují však k odmítnutí regulace hate speech jako takové. Ačkoliv si myslím, že je třeba komplexnějšího přístupu k nástrojům, které regulují nenávistné projevy a pravděpodobně i lepšího propojení nástrojů mezi právními odvětvími, nemyslím si, že by zakotvení hate speech trestných činů vůbec neplnilo svou roli. Právní úprava hate speech je v českém právu fragmentarizovaná, rozpadá se do několika odvětví a orientace v této problematice může být pro laiky velice náročná. Rovněž nenapomáhá chybějící rámec úpravy odpovědnosti provozovatelů sítí v online prostoru a nedostatečná úprava zákona o některých službách informační společnosti boji proti hate speech.

5.5.2 Úvahy *de lege ferenda*

Domnívám se, že do budoucna by měl zákonodárce zvážit rozšíření předsudečných charakteristik v podobě sexuální orientace, genderu a zdravotního nebo mentálního postižení, které v úpravě hate crimes v trestním zákoníku absentují. Vzhledem k tomu, že v zahraničí k trestné činnosti z důvodu těchto charakteristik dochází, by v českém prostředí v důsledku nerozšíření jednotlivých skutkových podstat o tyto charakteristiky mohla být bezdůvodně odpovědná trestní odpovědnost.

Trestní postihy za verbální delikty by měly být prostředkem *ultima ratio* při postihování nenávistných projevů. Trestní represe by dle mého názoru měly být omezeny zejména na ty projevy, které vyzývají k násilí nebo k omezování práv a svobod druhých osob, případně pokud zcela zpochybňují a popírají existenci historických událostí.

Ve vztahu k nenávistným projevům Ústavní soud dodává, že „omezení či dokonce trestní postih projevů budou nezbytně nutné v demokratické společnosti tehdy, pokud budou tyto projevy (explicitně, ale i implicitně) obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (srov. např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv

⁴⁶⁷ V této statistice jsou užitá data z projektu JakTrestame.cz. Jsou uváděny pouze hlavní tresty a není brán v potaz souběh s jinými odsouzeními.

⁴⁶⁸ § 352 odst. 1, 2, 3 TZ: 33 odsouzených, v 64 % případů byl uložen podmíněný trest odnětí svobody, byl uložen jeden nepodmíněný trest odnětí svobody; § 355 odst. 1, 2 TZ: 6 odsouzených, nejsou dostupná data k povaze trestů; § 356 odst. 3 TZ: 14 odsouzených, ve 50 % případů byl uložen podmíněný trest odnětí svobody, v dalších 36 % případů byl uložen peněžitý trest; § 402 TZ: žádná odsouzení; § 403 TZ: žádná odsouzení; § 404 TZ: 69 odsouzených, v 48 % případů byl uložen podmíněný trest odnětí svobody.

*a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám*⁴⁶⁹. Z uvedeného vyplývá, že Ústavní soud rozlišuje mezi nenávistnými projevy, které vyzývají k násilí nebo popírají či jinak zpochybňují historické události, a projevy, které budou ve své podstatě nenávistné, ale žádné výzvy k násilí neobsahují. Předmětné rozlišení však není nijak přeneseno nebo aplikováno do praxe. Užitečné by toto rozlišení mohlo být zejména ve správní a trestní rovině postihování nenávistných projevů. Otázkou je, do jaké míry Ústavní soud setrvá v podobném názoru, neboť předmětné citované rozhodnutí je pouze senátní a nelze hovořit o ustálené judikatuře Ústavního soudu.

Domnívám se, že vhodným nástrojem k adresování problematických projevů, které nevyzývají k násilí nebo k omezování práv a svobod druhých osob, popř. nevyzývají k diskriminaci těchto osob, či jiným způsobem nevyzývají nebo nepodněcují nenávist, by měly být spíše nástroje správního práva.

Extremistické názory jsou součástí každé pluralitní demokratické společnosti a trestní postihy problematické názory, popř. nastavení charakteru, nevyřeší. Jsem toho názoru, že by veškerá limitace svobody projevu a trestání hate speech mělo být doplněno o osvětové kampaně a vzdělávání v této problematice. Žijeme-li ve společnosti, kde je tolerance vůči nenávistným projevům relativně vysoká, ale jejich stíhání není běžné, kde navíc nenávistné projevy zaznívají často z úst veřejných činitelů (viz například poslanec Miroslav Rozner a jeho výroky o táboru v Letech), se domnívám, že může být pro širší veřejnost obtížně akceptovatelné, že určité projevy do veřejného prostoru ani jinam nepatří.

Vzhledem k tomu, že neexistuje jednotná databáze rozsudků a jiných rozhodnutí v oblasti hate crimes, je v tuto chvíli obtížné předvídat, jak bude vypadat rozhodovací praxe v této oblasti v budoucnu. Domnívám se, že vytvoření takové databáze by z hlediska informovanosti veřejnosti o problematice hate speech bylo žádoucí. Navíc by mohla tato databáze sloužit též jako vodítko pro každodenní soudní praxi, která se s posuzováním jednotlivých projevů potýká. Nedostatek zkušeností s tímto typem trestné činnosti a výzvy, které přináší online prostor, by měly být adresovány. Veřejná databáze rozhodnutí by mohla přinést pro rozhodovací praxi i soudy četná pozitiva.

Do budoucna si myslím, že by mohlo být problematické namátkové trestání za hate speech trestné činy. Za předpokladu, že nedojde k přesunu odpovědnosti za obsah na sociálních sítích na provozovatele těchto platforem, bude nenávistných projevů na sociálních i jiných webových stránkách pravděpodobně mnoho. Je nereálné, aby všechny tyto projevy byly policií nebo státním zastupitelstvím monitorovány a stíhány, protože takový požadavek není technicky proveditelný.

⁴⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, bod 29.

Tento jev by v určité míře mohl podryvat legitimitu trestního práva v tom smyslu, že by neexistovala spravedlnost pro všechny stejně. Jakkoliv pachatelé této trestné činnosti tak činí úmyslně, je vhodné, aby problematika nenávistných projevů byla řešena komplexně, nikoliv náhodně.

Za největší výzvu nyní považuji stanovení pravidel regulace obsahu online z důvodu hate speech. Jak již bylo nastíněno v kapitole 3, otázka regulace online prostoru je nyní velice aktuální, a to zejména s ohledem na velký výskyt hate speech právě na různých internetových fórech, sociálních sítích nebo v diskusích u zpravodajských webů. Cestou přísné regulace a stanovení povinností i sankcí provozovatelům sociálních sítí se již vydalo Německo a je možné, že další evropské státy budou tento trend následovat. Ačkoliv nyní není zřejmé, jak bude vypadat legislativní balíček EU Digital Services Act, je jisté, že bude řešit i otázku regulace obsahu a stanovovat provozovatelům určité povinnosti. Jedná se o příležitost i pro Českou republiku, která dosud online prostor v kontextu hate speech ponechává spíše neregulovaný.

Domnívám se, že neregulace provozovatelů sociálních sítí a ponechání odpovědnosti za hate speech na jejich platformách je neudržitelný model, zejména s ohledem na polarizaci společenských i politických debat.

Závěr

Regulace hate speech představuje velkou výzvu pro demokratické právní státy ve 21. století. Historická zkušenost s druhou světovou válkou významně ovlivnila přístup evropských demokracií k regulaci nenávistných projevů ve společnosti. Důsledkem hrozivých historických událostí byla mimo jiné implementace zvláštních trestných činů označovaných jako hate crimes. Ačkoliv se lze v demokratickém diskurzu setkat jak s proponenty regulace nenávistných projevů, tak s odpůrci této legislativy, v evropském prostoru převládá názor, že je potřeba některé formy hate speech omezovat a sankcionovat. Tento názor je reprezentován zejména Německem a Francií. Podobný přístup zaujala též Česká republika, která projevy nenávisti omezuje nebo sankcionuje nástroji různých právních odvětví. V českém prostředí se lze setkat s hate crimes, včetně trestných činů sankcionujících hate speech, jakož i běžnými trestnými činy s kvalifikovanými skutkovými podstatami postihujícími předsudečné motivace.

K regulaci nenávistných projevů se několikrát vyjádřil i Ústavní soud České republiky, který mimo jiné judikoval, že *„omezení či dokonce trestní postih projevů budou nezbytně nutné v demokratické společnosti tehdy, pokud budou tyto projevy (explicitně, ale i implicitně) obsahovat výzvy k násilí či k popírání, zpochybňování, schvalování nebo ospravedlňování zločinů proti lidskosti spáchaných v minulosti (srov. např. tzv. Osvětimskou lež), jakož i k podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačení základních lidských práv a svobod, a to zvláště ve vztahu k některým minoritám“*⁴⁷⁰. Stejný názor zastává též Evropský soud pro lidská práva, který opakovaně judikuje, že některé projevy nenávisti a nesnášenlivosti nemohou požívat právní ochrany. Pro tyto případy je v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv též zakomponován čl. 17, který upravuje případy, kdy stěžovatelé zneužívají práva garantovaná EÚLP. Výkladem lze dovodit, že by aplikace gilotinového ustavení čl. 17 EÚLP byla možná i v českém prostředí, neboť s ohledem na čl. 1 odst. 2 Ústavy Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Tato práce přinesla souhrnný přehled regulace nenávistných projevů v mezinárodním i vnitrostátním právu. Nejprve byla řešena otázka zakotvení svobody projevu a její limitace v právu, doplněná o relevantní judikaturu mezinárodních i vnitrostátních soudů. Následovalo teoretické vymezení fenoménu hate speech včetně právní diskuse nad východisky regulace. Diskuse o povaze nenávistných projevů a důvodů pro její regulaci byla doplněna o polemiku nad

⁴⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2011, sp. zn. IV.ÚS 2011/10, bod 29.

partikulárními zájmy, které je při regulaci hate speech nutné vzít v potaz. Podstatnou částí této práce bylo vymezení jednotlivých typů nenávistných projevů a jejich dopadů. Bylo demonstrováno, že ne všechny nesnášenlivé nebo problematické projevy musí nutně konstituovat hate speech, a stejně tak ne všechny nenávistné projevy budou naplňovat skutkové podstaty jednotlivých trestných činů nebo přestupků. Práce akcentovala důležitost uplatnění principu proporcionality při sankcionování jakéhokoliv projevu.

V práci byla též představena poměrně rozsáhlá regulace nenávistných projevů v českém právu, s akcentem na právo trestní. Regulace hate speech v České republice zahrnuje nástroje různých právních odvětví a pracuje jak s úpravou soukromoprávní, tak veřejnoprávní. Tyto projevy lze posuzovat optikou občanského, antidiskriminačního, správního i trestního práva. Práce vyzdvihla pozitiva přístupů jednotlivých právních odvětví, jakož i kriticky reflektovala nedostatky stávající právní úpravy a poskytla návrhy k jejímu zlepšení. Mezi pozitiva lze zařadit zakotvení zvláštních hate speech trestných činů, které jsou schopné reagovat jak na projevy v reálném světě, tak jsou aplikovatelné i v digitálním prostředí. Domnívám se, že do budoucna by měl zákonodárce zvážit rozšíření předsudečných charakteristik u jednotlivých hate crimes v podobě sexuální orientace, genderu a zdravotního postižení, které v trestním zákoníku absentují. Vzhledem k tomu, že v zahraničí k trestné činnosti z důvodu těchto charakteristik dochází, by v českém prostředí mohlo docházet k bezdůvodnému omezování trestní odpovědnosti kvůli nedůslednému vymezení těchto charakteristik. Negativum stávající úpravy spatřuji zejména v nedostatečné regulaci odpovědnosti poskytovatelů služeb online a nízké vymahatelnosti povinností těchto poskytovatelů na základě zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Česká republika by dle mého názoru měla následovat trend dalších evropských zemí a pokusit se regulovat odpovědnost provozovatelů tak, aby nesli alespoň částečnou odpovědnost za publikaci hate speech na jejich platformách.

Tato diplomová práce též upozornila na důležitost úvahy o vhodnosti trestněprávní regulace některých nenávistných projevů jako takových, a to především těch, které pouze šokují a urážejí, ale nevyzývají k násilí nebo omezování práv osob, popř. nepopírají historicky podložené události. V souladu se zásadou subsidiarity trestní represe, která stanovuje požadavek společenské škodlivosti jednání, jež má zakládat trestní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené, je vždy nutné přihlídnout k tomu, zda je jednání natolik společensky škodlivé, že je třeba uplatnit v daném případě trestní odpovědnost. Vzhledem k tomu, že trestní právo má sloužit jako nástroj *ultima ratio*, je otázkou, zda by k postihování některých nenávistných projevů nepostačovaly nástroje přestupkového práva nebo práva civilního. Hate speech trestné činy by měly být vyhrazeny pouze pro nejvíce problematické projevy, které jsou způsobilé vyvolat negativní

následky v celé společnosti, popř. u skupin osob. Dle mého názoru by měly být takto kriminalizovány zejména výzvy k násilí nebo omezování práv a svobod druhých. Jiné projevy, u kterých nelze identifikovat existenci určité hrozby, ať bezprostřední nebo časově vzdálenější, bych považovala za vhodnější je sankcionovat po zvážení dopadu a cíle daného projevu skrze nástroje správního práva.

Významnou částí této práce byla též problematika hate speech v kyberprostoru, která je v dnešní době aktuální více než kdy dřív. Otázky regulace online prostoru nejen v kontextu hate speech otevírají nová témata, která musí být legislativně uchopena. Specifičnost internetu vyžaduje úpravu přístupu, který byl dosud k nenávisným projevům v právu uplatňován, neboť některé právní nástroje nejsou schopny dostatečně flexibilně reagovat na změny související s rostoucí digitalizací a globalizací současné společnosti.

Diplomová práce se též věnuje největší výzvě v této oblasti, kterou je koordinace postupu na půdě Evropské unie v oblasti boje proti online hate speech. Vytvoření jednotného rámce, předání know-how a koordinace postupů je efektivním způsobem, jak stanovit povinnosti nadnárodním technologickým korporacím, které umožňují šíření nenávisných projevů rychleji a snadněji než kdy dříve, a plnění takových povinností též efektivně vymáhat. S ohledem na to, že rozšíření internetu do jisté míry způsobilo ztrátu digitální suverenity v oblasti ochrany svobody projevu, je nutné se zabírat otázkou přesunu pravomocí a odpovědnosti na soukromé společnosti. Bez mezinárodní justiční spolupráce a kooperace států bude velmi obtížné přimět nadnárodní společnosti k aktivnímu postupu proti nenávisným projevům, a to navíc s ohledem na fakt, že značnou část hate speech trestných činů nebude v důsledku nedostatku jurisdikce nebo chybějící mezinárodní spolupráce možné stíhat. Otázka koordinace a mezinárodní spolupráce je proto nyní extrémně důležitá pro jakékoliv snahy o limitaci hate speech v kyberprostoru. Zejména je třeba sledovat legislativní aktivity na půdě Evropské unie, kde se nyní připravuje tzv. Digital Services Act. Jednotná a koordinovaná regulace technologických korporací by mohla pomoci v boji proti online hate speech.

Domnívám se, že v této práci byly dostatečně demonstrovány důvody, pro které je vhodné regulovat nenávisné projevy a některé z těchto projevů sankcionovat i prostředky trestního práva. Ačkoliv je svoboda projevu jedním z nejcennějších práv, nejedná se o právo absolutní a může být z důvodů vyčtených v čl. 17 odst. 4 Listiny nebo čl. 10 odst. 2 EÚLP omezeno. Mám za to, že nenávisné projevy představují důvod, pro které je vhodné i nutné stanovit limity svobody projevu. Ochrana lidské důstojnosti, na kterou nenávisné projevy primárně útočí, představuje jednu ze základních hodnot existence demokratického právního státu a je natolik významná, že si zasluhuje ochranu. Argument ochrany svobody projevu nemůže ospravedlnit toleranci nenávisných

projevů, které omezují práva třetích osob. V souladu s konceptem obranyschopné demokracie je potřeba, aby snahy jednotlivců či skupin o omezování práv jiných osob společně s projevy, které takové tendence podporují a propagují, mohly být postižitelné. V opačném případě bychom se setkali s demokratickým právním státem, který by byl v boji proti snahám o jeho zničení zcela bezzubý.

Dle mého názoru se nelze bez dalšího spolehnout na to, že si demokracie poradí s nenávistnými projevy sama, ani s tezí, že v boji proti hate speech bude efektivní veřejná diskuse nebo *counterspeech*. Ačkoliv je třeba právní regulaci doplnit o mimoprávní nástroje, protože nelze očekávat, že by aplikace, novelizace či implementace právních předpisů v oblasti hate speech zcela vymýtily výskyt nenávistných projevů, je právní regulace stále nejefektivnějším způsobem potírání takových projevů. Pokud bude právní regulace vhodně doplněna o vzdělávací kampaně, edukativní činnost státních orgánů nebo jiných veřejných institucí a škol, bude minimalizována pravděpodobnost rizika vzniku společenského klimatu, které nenávistné projevy toleruje a dává jim prostor.

Seznam zkratek

Zkratka	Plný název
Antidiskriminační zákon	Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů
Dodatkový protokol	Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP, Úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv
Listina, LZPS	Listina základních práv a svobod
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
Nejvyšší soud, NSS	Nejvyšší správní soud České republiky
NetzDG	Zákon o prosazování práv na sociálních sítích (Netzwerkdurchsetzungsgesetz)
Občanský zákoník, OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Přestupkový zákon	Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích
Shromažďovací zákon	Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím
Trestní zákoník, TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústavní soud, ÚS	Ústavní soud České republiky
VDLP	Všeobecná deklarace lidských práv

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury – monografie

ASKARI, Daniel. Projevy nenávisti v demokratickém právním státě. WINTR, Jan a Marek ANTOŠ. *Rovnost a zákaz diskriminace v právní teorii a praxi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. Sborník. ISBN 978-80-87975-04-6.

BARENDT, Eric. *Freedom of speech*. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005. ISBN 978-0-19-922581-1.

BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1.

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-42-4.

BRUDHOLM, Thomas a Birgitte SCHEPELERN JOHANSEN. *Hate, Politics, Law: Critical Perspectives on Combating Hate* [online]. Oxford University Press. [cit. 2020-07-11] ISBN 9780190465544. DOI 10.1093/oso/9780190465544.001.0001. Dostupné z: <https://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/oso/9780190465544.001.0001/oso-9780190465544-chapter-6>

FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN: 978-80-904083-7-1.

FISH, STANLEY. *Think Again: Contrarian Reflections on Life, Culture, Politics, Religion, Law, and Education* [online]. Princeton University Press, 2015 [cit. 2020-07-21]. ISBN 9781400873401. DOI: 10.2307/j.ctvc77ks9. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.2307/j.ctvc77ks9.60>

FREMR, Robert. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807478-790-4.

GREENAWALT, Kurt. *Fighting Words: Individuals, Communities, and Liberties of Speech*. Princeton University Press, 1996, s. 6-7. ISBN 9780691026008

HARE, Ivan a James WEINSTEIN. *Extreme speech and democracy* [online]. New York: Oxford University Press, 2009. [cit. 2020-02-16] ISBN 978-019-9601-790. DOI: DOI 10.1093/acprof:oso/9780199548781.001.0001.

HERZ, Michael a Peter MOLNAR, ed. *The Content and Context of Hate Speech* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, 2012 [cit. 2020-07-18]. DOI: 10.1017/CBO9781139042871. ISBN 9781139042871. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/content-and-context-of-hate-speech/0ED4A911E2138A440BB379BCCC8E2AAB>

HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti: právní monografie*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-311-9.

JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Praha: Auditorium, 2007. ISBN 978-809-0378-650.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3.

JEMELKA, Luboš, VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích* [online]. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. [cit. 2020-07-02] ISBN: 978-80-7400-772-9.

KLÍMA, Karel. Realizační vztah občanského zákoníku k Listině. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-647-1.

KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.

KOSAŘ, David, Marek ANTOŠ, Zdeněk KÜHN a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústavní právo: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-664-8.

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. [online] 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. [cit. 2020-06-16] ISBN 978-80-7400-365-3. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

MAREŠ, Miroslav a Štěpán VÝBORNÝ. *Militantní demokracie ve střední Evropě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-326-4.

RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.

ROSENFELD, Michel a András SAJÓ, ed. *The Oxford handbook of comparative constitutional law*. [online] Oxford: Oxford University Press, 2012. [cit. 2020-06-16] ISBN 978-0-19-957861-0. Dostupné z: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199578610.001.0001/oxfordhb-9780199578610?rsk=1N1ZqB&result=3>

SADURSKI, Wojciech. *Freedom of speech and its limits*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 1999. ISBN 978-0792355236

STERNBERG, Robert J., ed. *The psychology of hate*. [online] Washington: American Psychological Association, 2005. [cit. 2020-07-09] ISBN 1-59147-184-2. DOI: 10.1037/10930-002. Dostupné z: <http://content.apa.org/books/10930-002>

ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PŮRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. [online] 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012. [cit. 2020-07-01] ISBN: 978-80-7400-428-5.

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-178-9.

Ústavněprávní limity trestního práva: k odkazu Jiřího Herczega. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-349-0.

VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. Lidská práva. ISBN 978-80-7357-766-7.

WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK V., LANGÁŠEK T. a POSPÍŠIL I. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

WALDRON, Jeremy. *The Harm in Hate Speech* [online]. Harvard University Press, 2012, s. 106 [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.4159/harvard.9780674065086. ISBN 9780674065086.

Seznam použité literatury – odborné články

BANKS, James. Regulating hate speech online. *International Review of Law, Computers & Technology* [online]. 2010, 24(3). [cit. 2020-07-19] DOI: 10.1080/13600869.2010.522323. ISSN 1360-0869. Dostupné z:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600869.2010.522323>

BARTOŇ, Michal. Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu. *Právní rozhledy* [online]. C. H. Beck, 2014, 22(9) [cit. 2020-08-14]. ISSN 1210-6410. Dostupné z: www.beck-online.cz/

BOYD, Danah, & ELLISON, Nicole B. Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007, 13(1). DOI: 10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x.

BOYNE, Shawn Marie. Free Speech, Terrorism, and European Security: Defining and Defending the Political Community. *Pace Law Review* [online]. 2010. [cit. 2020-07-26] DOI: 10.2139/ssrn.1591806. ISSN 1556-5068. Dostupné z:

<https://digitalcommons.pace.edu/plr/vol30/iss2/17/>

BRADFORD, Anu. The Brussels Effect. In: *Northwestern University Law Review* [online]. 2012. [cit. 2020-08-07]. Dostupné z:

https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1275&context=faculty_scholarship

DELGADO, Richard a Jean STEFANCIC. Hate Speech in Cyberspace. *Wake Forest Law Review*. U of Alabama Legal Studies Research Paper No. 2517406 [online]. University of Alabama, 2014, Vol. 49. [cit. 2020-07-19] SSRN: 2517406. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2517406>

FILIP, Jan. Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy a soudní praxe. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, č. 4, 1998. [cit. 2020-06-21] Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9074>

FRYŠTÁK, Marek. Možnosti přenositelnosti konceptu hate crimes do české trestněprávní úpravy. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, roč. 15, 7-8. ISSN 1213-5313.

GADY, Franz-Stefan. EU/U.S. Approaches to Data Privacy and the 'Brussels Effect': A Comparative Analysis. In: *Georgetown Journal of International Affairs* [online]. 2014. [cit. 2020-08-07]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43773645>

HANNUM, Hurst. The UDHR in National and International Law. *Health and Human Rights: Fiftieth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights* [online]. Harvard School of Public Health, 1998, 3.(2.). [cit. 2020-08-10] DOI: 86.49.242.19. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/4065305.pdf>

HANYCH, Monika a Marek PIVODA. Facebook, Twitter a YouTube jako garanti svobodného projevu? Kritika současného systému notice-and-takedown. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2017, č. 16. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/8170>

HURD, Heidi M. Why Liberals Should Hate "Hate Crime Legislation." *Law and Philosophy* [online]. 2001, 20(2) [cit. 2020-07-23]. DOI: 10.2307/3505240. ISSN: 01675249. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3505240>

- HUTCHINSON, Michael R. The Margin of Appreciation Doctrine in the European Court of Human Rights. *International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1999, 48(3). [cit. 2020-07-25] DOI: 10.1017/S0020589300063478. ISSN 0020-5893. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S0020589300063478/type/journal_article
- JACOBS, James B. Should hate be a crime? *Public Interest* [online]. The National Affairs, 1993, (113) [cit. 2020-07-26]. Dostupné z: https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/should-hate-be-a-crime
- JAMES B., Jacobs a Potter KIMBERLY A. Hate Crimes: A Critical Perspective. *Crime and Justice* [online]. The University of Chicago Press, 1997, (22.). [cit. 2020-07-23] Dostupné z: www.jstor.org/stable/1147570
- KONŮPKA, Petr, WINTR, Jan. Svoboda projevu a postihování tzv. hate speech. Praha: *Jurisprudence*, č. 5/2012. ISSN: 1802-3843.
- LEPOUTRE, Maxime. Hate speech laws: Expressive power is not the answer. *Legal Theory* [online]. The Cambridge University Press: 2019, 25(4) [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.1017/S135232522000004X. ISSN 1352-3252. Dostupné z: https://www.cambridge.org/core/product/identifier/S135232522000004X/type/journal_article
- LEPOUTRE, Maxime. Hate Speech in Public Discourse. *Social Theory and Practice* [online]. 2017, 43(4) [cit. 2020-08-14]. DOI: 10.5840/soctheorpract201711125. ISSN 0037-802X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26405309>
- NIEUWENHUIS, Aernout. A positive obligation under the ECHR to ban hate speech? *Public law*. 2019, s. 327. ISSN 0033-3565.
- ROSENFELD, Michel. Hate Speech in Constitutional Jurisprudence: A Comparative Analysis [online]. *Cardozo Law School*. Public Law Research Paper No. 41, 2001. [cit. 2020-06-16] Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.265939>

Seznam elektronických zdrojů

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva: Rozsudek ze dne 28. srpna 2018 ve věci č. 10692/09 – Savva Terentyev proti Rusku. In: European Court of Human Rights [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/>

Co je extremismus. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky [online]. 25. 11. 2010 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Co je diskriminace? In: Veřejný ochránce práv [online]. [cit. 2020-07-23]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>

Code of Conduct – Illegal Online hate speech. [online]. In: Council of Europe, 6/2020. [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/code_of_conduct_hate_speech_en.pdf

Hate speech. European Court of Human Rights. [online] Štrasburk, 2020. [cit. 2020-06-13] Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

Décision n° 2020-801 DC du 18 juin 2020 - Communiqué de presse: Loi visant à lutter contre les contenus haineux sur internet [online]. In: Conseil constitutionnel. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.conseil-constitutionnel.fr/actualites/communiquede/decision-n-2020-801-dc-du-18-juin-2020-communique-de-presse?fbclid=IwAR3ArcV5CitLQY0iul5qptS7MIBRvSq6rNhwmE3_IuwMgGFF6Z3eG450F8A

Doporučení Výboru ministrů č. 97(20)15 členským státům k "hate speech" [online]. Štrasburk, 30. 10. 1997. [cit. 2020-06-13] Dostupné také z: <https://rm.coe.int/1680505d5b>

DOSTÁLOVÁ, Sylva. *Nejvyšší správní soud rozhodl ve věci registrace občanského sdružení „Sudetoněmecké krajanské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“.* In: Nejvyšší správní soud [online]. 17. 3. 2017 [cit. 2020-08-05]. Dostupné z: <http://www.nssoud.cz:8080/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-spravni-soud-rozhodl-ve-veci-registrace-obcanskeho-sdruzeni-sudetonemecke-krajanske-sdruzeni-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku>

DRÁPAL, Jakub, ŠOLTÉS, Michal, SVITÁKOVÁ, Klára, CIBULKA, Jan. *JakTrestame.cz* [online]. Praha: 2020 [cit. 06.07.2020]. Dostupné z: <https://jaktrestame.cz/>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích, č. 251/2016 Dz [online]. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://beck-online.cz>

Extremismus: Souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2019. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 23. 1. 2020. [cit. 2020-07-06] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Facebook: Další smluvní podmínky a zásady [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

Facebook: Nenávistné slovní projevy [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.facebook.com/communitystandards/hate_speech/

Facebook: Smluvní podmínky [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/legal/terms>

Facebook: Zásady komunity [online]. [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/communitystandards/>

Hate speech. European Court of Human Rights [online]. Štrasburk, 2020. [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

Chart of signatures and ratifications of Treaty 189: Additional Protocol to the Convention on Cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems. In: Council of Europe [online]. [cit. 2020-07-26]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/189/signatures?p_auth=QgVuvhMF

Joint open letter on concerns about the global increase in hate speech. In: United Nations Human Rights: Office of the High Commissioner [online]. 23. 9. 2019 [cit. 2020-08-16]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25036&LangID=E>

Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020 [online]. In: Brno, 2020. [cit. 2020-07-07] Dostupné z: https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

Obecné politické doporučení Evropské komise proti rasismu a netoleranci (ECRI) č. 15 ze dne 8. prosince 2015 [online]. Štrasburk, 21. 3. 2016 [cit. 2020-07-07] Dostupné z: <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>

RYBÁŘOVÁ, Eliška. *Svoboda projevu a její postmoderní výzvy v perspektivě euroamerické právní teorie a judikatury* [online]. Praha, 2018. [cit. 2020-08-08] Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103088/140068978.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy.

The Digital Services Act package. In: European Commission [online]. 22. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-services-act-package>

TULKENS, Françoise. *Freedom of expression and hate speech in the case-law of the European Court of Human Rights.* European Court of Human Rights – European Judicial Training Network; Seminar on Human Rights for European Judicial Trainers. Strasbourg: 2013. [online] [cit. 2020-06-13]. Dostupné z: [http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5\)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20\(paper\).pdf](http://www.ejtn.eu/Documents/Administrative%20Law%202015/5)%20ECtHR%20for%20Judicial%20Trainers/ECtHR%20and%20hate%20speech%20(paper).pdf)

TWOREK, Heidi a Paddy LEERSEN. *An Analysis of Germany's NetzDG Law.* In: Universiteit van Amsterdam: Institute for Information Law [online]. 2019. [cit. 2020-07-19] Dostupné z: https://www.ivir.nl/publicaties/download/NetzDG_Tworek_Leerssen_April_2019.pdf

Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2016 [online]. In: Praha, 4. 4. 2017 [cit. 2020-07-08]. Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2016.pdf>

Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2017 [online]. In: Praha, 10. 4. 2018 [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2017.pdf>

Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2018 [online]. In: Praha, 9. 4. 2019 [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2018.pdf>

Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2019 [online]. In: Praha, 7. 4. 2020. [cit. 2020-07-08] Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2019.pdf>

Seznam použitých právních předpisů

Americká úmluva o lidských právech. No. 17955. 22. 11. 1969. Dostupná na: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201144/volume-1144-I-17955-English.pdf>

Listina základních práv Evropské unie. 2012/C 326/02. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 26. 10. 2012. ISSN: 1725-4191.

Návrh zákona Německého spolkového sněmu k potlačení pravicového extremismu a kriminality z nenávisti na internetu [online]. [cit. 2020-08-03]. Dostupné z: <https://dip21.bundestag.de/dip21/btd/19/177/1917741.pdf?fbclid=IwAR258NfisiyrCv1Ms2wFTO7vpszqSPHNrN5Hd-vTtOaVSCywuQ07dleAxAc>

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 28. 11. 2008. ISSN: 1725-4191.

Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Sbírka zákonů*. 21. 2. 1991. ISSN: 1211-1244.

Sdělení č. 104/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o počítačové kriminalitě. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 9. 2. 2005. ISSN: 1801-0393.

Sdělení č. 9/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dodatkového protokolu k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů. In: *Sbírka mezinárodních smluv*. 17. 5. 2013. ISSN: 1801-0393.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1808 ze dne 14. listopadu 2018, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách) s ohledem na měnící se situaci na trhu. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 14. 11. 2018. ISSN: 1725-4191.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

Všeobecná deklarace lidských práv, OSN A/RES/217/III A. 10. 12. 1948. Dostupné z: [https://undocs.org/A/RES/217\(III\)](https://undocs.org/A/RES/217(III))

Vyhláška č. 95/1974 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace. In: *Sbírka zákonů*. 15. 8. 1974. ISSN: 1211-1244.

Vyhláška č. 116/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o potlačení a trestání zločinu apartheidu. In: *Sbírka zákonů*. 16. 7. 1976. ISSN: 1211-1244.

Vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: *Sbírka zákonů*. 10. 5. 1976. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů*. 4. 12. 1963. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím. In: *Sbírka zákonů*. 27. 3. 1990. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. In: *Sbírka zákonů*. 16. 12. 1992. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. In: *Sbírka zákonů*. 13. 3. 1996. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 17. 5. 2001. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti). In: *Sbírka zákonů*. 29. 7. 2004. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 8. 1. 2009. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákonů*. 23. 4. 2008. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 30. 1. 2013. ISSN: 1211-1244.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. In: *Sbírka zákonů*. 15. 6. 2016. ISSN: 1211-1244.

Seznam použité judikatury

Evropský soud pro lidská práva

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
č. 4149/04 č. 41029/04	Aksu proti Turecku	15. 3. 2012
č. 3690/10	Annen proti Německu	26. 11. 2015
č. 11508/85	Barfod proti Dánsku	22. 2. 1989
č. 23556/94	Ceylan proti Turecku	8. 7. 1999
č. 64569/09	Delfi AS proti Estonsku	16. 6. 2015
č. 59405/00	Erbakan proti Turecku	6. 7. 2006
č. 15615/07	Féret proti Belgii	16. 7. 2009
č. 10890/84	Groppera Radio AG a další proti Švýcarsku	28. 3. 1990
č. 5493/72	Handyside proti Spojenému království	7. 12. 1976
č. 28274/08	Heinisch proti Německu	21. 7. 2011
č. 332/57	Lawless proti Irsku (No. 3)	1. 7. 1961
č. 25239/13	M'Bala M'Bala proti Francii	20. 10. 2015
č. 38004/12	Mariya Alekhina a další proti Rusku	17. 7. 2018
č. 23131/03	Norwood proti Spojenému království, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti	16. 11. 2004
č. 23144/93	Özgür Gündem proti Turecku	16. 3. 2000
č. 22479/93	Öztürk proti Turecku	28. 9. 1999
č. 35222/04	Pavel Ivanov proti Rusku, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti	20. 2. 2007
č. 27510/08	Perinçek proti Švýcarsku	15. 10. 2015
č. 10692/09	Savva Terentyev proti Rusku	28. 8. 2018
č. 13274/08	Tagiyev a Huseynov proti Ázerbajdžánu	5. 12. 2019
č. 1813/07	Vejdeland proti Švédsku	9. 2. 2012
č. 7485/03	Witzsch proti Německu, rozhodnutí ESLP o přijatelnosti	13. 12. 2005

* Řazeno abecedně.

Ústavní soud České republiky

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
Pl. ÚS 4/94	Nález Ústavního soudu ČR	12. 10. 1994
III. ÚS 256/01	Nález Ústavního soudu ČR	21. 3. 2002
Pl. ÚS 36/01	Nález pléna soudu Ústavního ČR	25. 6. 2002
IV. ÚS 146/04	Nález Ústavního soudu ČR	4. 4. 2005
I. ÚS 453/03	Nález Ústavního soudu ČR	11. 11. 2005
IV. ÚS 1735/07	Nález Ústavního soudu ČR	21. 10. 2008
IV. ÚS 2011/10	Nález Ústavního soudu ČR	28. 11. 2011
III. ÚS 3439/17	Nález Ústavního soudu ČR	2. 4. 2019
II. ÚS 3212/18	Nález Ústavního soudu ČR	17. 4. 2019
II. ÚS 468/03	Usnesení Ústavního soudu ČR	25. 11. 2010
II. ÚS 2790/16	Usnesení Ústavního soudu ČR	15. 11. 2016
I. ÚS 1397/19	Usnesení Ústavního soudu ČR	28. 5. 2019
III. ÚS 3707/19	Usnesení Ústavního soudu ČR	28. 4. 2020

* Řazeno chronologicky a dle typu rozhodnutí.

Nejvyšší soud České republiky

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
7 Tdo 989/2002	Usnesení Nejvyššího soudu ČR	11. 12. 2002
4 Tdo 758/2016	Usnesení Nejvyššího soudu ČR	8. 6. 2016
6 Tdo 674/2019	Usnesení Nejvyššího soudu ČR	24. 7. 2019

* Řazeno chronologicky.

Nejvyšší správní soud České republiky

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
1 As 46/2013	Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR	15. 10. 2013
8 As 67/2014	Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR	3. 3. 2015
10 As 49/2015	Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR	9. 2. 2016

* Řazeno chronologicky.

Obecné soudy České republiky

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
52 Ca 53/2008	Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka Pardubice	20. 1. 2009
70 Co 170/2019	Rozsudek Krajského soudu v Brně	20. 11. 2019
52 T 160/2018	Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4	28. 11. 2018
2 T 105/2017	Rozsudek Okresního soudu v Prostějově	21. 6. 2019
2 T 96/2017	Trestní příkaz Obvodního soudu pro Prahu 4	21. 8. 2017
9 T 76/2018	Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově	10. 9. 2018

* Řazeno chronologicky a dle typu rozhodnutí.

Rozhodnutí v řízeních pod sp. zn. 52 T 160/2018, sp. zn. 2 T 105/2017, sp. zn. 2 T 96/2017 a sp. zn. 9 T 76/2018 byly vyžádány autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Ostatní

Spisová značka	Rozhodnutí*	Datum
RRTV/2018/188/tic.	Usnesení RRTV o odložení stížnosti KSČM (Příloha č. 2)	6. 3. 2018
RRTV/2018/350/nej	Usnesení RRTV o odložení stížnosti (Příloha č. 3)	24. 4. 2018
7 L 1271/92	Rozsudek Německého správního soudu v Neustadtu	21. 5. 1992

* Řazeno chronologicky a dle typu rozhodnutí.

Usnesení RRTV o odložení stížnosti KSČM ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. RRTV/2018/188/tic. a usnesení RRTV o odložení stížnosti ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. RRTV/2018/350/nej byly vyžádány u Rady pro rozhlasové a televizní vysílání autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Seznam ostatních zdrojů

Advokát muže, který měl podněcovat k nenávisti: Komentář byl černý humor, sám jsem se zasmál. In: iDNES.cz [online]. 15. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/soud-teplice-nenavistne-komentare-fotka-deti-advokat-michael-mann_2007151618_vtk

Advokátní komora prošetří chování obhájce autora komentáře o teplických prvňáčích. In: iRozhlas.cz [online]. 16. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/teplice-prvnaci-komentar-facebook-advokat-michael-mann_2007161544_zit?fbclid=IwAR0rnnHowE5SQs7yHLvbNGsKJPunopTIPjH70aq3x2HckOHGJCN0G6hoWrM

BANGA, Radek. *Tleskali jste nacistům* [online]. In: Deník Referendum [cit. 2020-07-29]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/24176-tleskali-jste-nacistum>

BREEDEN, Aurelien. *French Court Strikes Down Most of Online Hate Speech Law.* In: The New York Times [online]. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-03]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/06/18/world/europe/france-internet-hate-speech-regulation.html>

Bývalý radní Lang nespáchal svým příspěvkem o Zemanovi trestný čin, rozhodl odvolací soud. In: iRozhlas [online]. Praha, 3. 8. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/martin-lang-ods-vyrok-milos-zeman-trestny-cin-soud_2008031104_tkr

Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti. Kancelář veřejného ochránce práv [online]. Brno, 2015 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/CZ_Diskriminace_v_CR_vyzkum_01.pdf

Do Portálu občana se přihlásilo jen půl procenta lidí. Je neúplný a složitý, říká NKÚ. In: Aktuálně.cz [online]. 13. 7. 2020 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/do-portalu-obcana-se-prihlasilo-jen-pul-procenta-lidi-je-neu/~-cecc1bbcc4d111eaa25cac1f6b220ee8/>

Extremismus: Souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2019. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 23. 1. 2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2016. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 24. 1. 2017 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2017. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 29. 1. 2018 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Extremismus: Souhrnná situační zpráva 4. čtvrtletí roku 2018. In: Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality [online]. 11. 2. 2019 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Facebook expects to launch oversight board this summer: Board members will be named 'in the coming months'. In: The Verge [online]. 28. 1. 2020 [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/2020/1/28/21111750/facebook-oversight-board-launch-date-members-moderation>

HENČEKOVÁ, Slavomíra. *Nemecký zákon proti pravicovému extrémizmu a nenávisti na internete.* In: Facebook [online]. 2. 8. 2020 [cit. 2020-08-14]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10223636813330457>

HYLÁKOVÁ, Klára. *Spor Duky a brněnských divadel míří k Nejvyššímu soudu. Kardinál dál požaduje omluvu a kontroverzní hry.* In: ČT24 [online]. 5. 2. 2020 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/jihomoravsky-kraj/3043717-spor-duky-a-brnenskych-divadel-miri-k-nejvyssimu-soudu-kardinal>

Manuál pro obce k zákonu o právu shromažďovacím. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2009, s. 3 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-manual-pro-obce-k-zakonu-o-pravu-shromazdovacim.aspx>

MAREŠ, Miroslav. *Zahraniční zkušenosti a možnost aplikace tohoto přístupu v ČR s důrazem na trestné činy z nenávisti proti cizincům.* Brno, 2011. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hate-crimes.aspx>

MRZENA, Jan. *Ministerstvo kultury má předložit novelu vysilacího zákona v lednu* [online]. In: Praha, 16. 11. 2019 [cit. 2020-08-11]. Dostupné z: <http://www.ceskamedia.cz/clanek/203547/ministerstvo-kultury-predlozi-vlade-novelu-vysilaciho-zakona-v-lednu>

Nenávistný komentář není humor, řekl soud. Za posílání dětí do plynu dal podmínku. In: Aktuálně.cz [online]. 16. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muzi-ktery-na-facebooku-posilal-prvnaky-do-plynu-soud-potvrdr~63759b80c75c11eab115ac1f6b220ee8/>

PĚKNICOVÁ, Klára. *Nové služby, jednodušší fungování, více uživatelů. Ministerstvo vnitra úspěšně nastartovalo digitalizaci státu.* In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2019 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/nove-sluzby-jednodussi-fungovani-vice-uzivatelu-ministerstvo-vnitra-uspesne-nastartovalo-digitalizaci-statu.aspx>

Poslanci nevydali Roznera policii po slovech, jimiž zpochybnil koncentrák. In: IDNES.cz [online]. 13. 3. 2019 [cit. 2020-07-11]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozner-snemovna-mandatovy-a-imunitni-vybor-imunita-tabor-lety.A190313_145042_domaci_kop

SIGNOUX, Martin, Léa DUPLAN a Melanie OHNEMUS. *France, Germany and Illegal Content Online: Where to, Europe?* In: APCO Worldwide [online]. 30. 6. 2020 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://apcoworldwide.com/blog/france-germany-and-illegal-content-online-where-to-europe/?fbclid=IwAR0-6tAqhVq8W24OQ-oBHfZFYQo7kh1ArCunvk5bp_qzjPMOgexpt56w08I

Spor o šibenice končí. Soud zamítl žalobu vnitra na Prahu 1. In: iDNES [online]. 12. 9. 2016 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/soud-zamitl-zalobu-vnitra-kvuli-sibenicim.A160912_160750_domaci_jj

ŠABATOVÁ, Anna. *10 let antidiskriminačního zákona v České republice.* In: Právní prostor [online]. 15. 8. 2019 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/10-let-antidiskriminacniho-zakona-v-ceske-republice>

Šibenice na demonstraci nebyla přestupkem, jen nedbalostí, rozhodl úřad. In: iDNES [online]. 4. 3. 2016 [cit. 2020-08-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/sibenice-na-demonstraci-nebyla-prestupkem.A160304_085543_domaci_jj

ŠMÍD, Michal. *Německá brzda proti nenávisti na sociálních sítích – cesta k právu, nebo cenzura?* In: Lupa.cz: Server o českém internetu [online]. 8. 1. 2018 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/socialni-site-nemecko-netzwerkdurchsetzungsgesetz-cenzura-zakon-facebook-twitter/>

ŠTORKÁN, Martin. *Počet stíhaných případů zločinů z nenávisti klesl. Žalobci často jedou na jistotu, kritizuje právnička.* In: iROZHLAS [online]. 18. 6. 2020 [cit. 2020-08-15]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trestne-ciny-zlocin-z-nenavisti-rasova-nenavist-rasismus_2006180644_sto

Tažení žalobců proti nenávisti na sítích. Od slov není daleko k násilí, varuje Zeman. In: Aktuálně.cz [online]. 11. 2. 2020 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zalobci-skoleni-hate-crime/r~f3f9c9a049a411ea9d020cc47ab5f122/>

VIDEO: Debakl neonacistů v Brně. Lidé je přehlušili zpěvem a hudbou, projevy neonacistů nebyly slyšet. In: Romea.cz [online]. 1. 5. 2017 [cit. 2020-08-13]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/neonaciste-provokuji-v-brne-lide-na-ne-reaguji-klidnym-protestem>

Vyhrožování šibenicí nesmí být legální, oponuje Chovanec rozhodnutí magistrátu. Podá žalobu. In: Aktuálně.cz [online]. 27. 5. 2016 [cit. 2020-08-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/magistrat-urad-prahy-1-nepochybil-sibenice-nejsou-nezakonne/r~aa0ddc0623d211e6abfa0025900fea04/>

YouTube smazal kanál Okamurovi. Ukazují jen činy migrantů, stěžuje si. In: iDNES.cz [online]. 26. 7. 2020 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/tomio-okamura-youtube-kanal-smazani-facebook-zasady-komunity-svoboda-slova.A200726_101646_domaci_aug

Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2018. In: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Praha, 2019 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2018.aspx>

Seznam příloh

Příloha č. 1

Rozhodnutí RRTV o poskytnutí informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ze dne 3. 8. 2020, sp. zn. RRTV/2020/603/had

Příloha č. 2

Usnesení RRTV o odložení stížnosti KSČM ze dne 6. 3. 2018, sp. zn. RRTV/2018/188/tic., vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Příloha č. 3

Usnesení RRTV o odložení stížnosti ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. RRTV/2018/350/nej, vyžádáno autorkou dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Příloha č. 1

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Škrétova 44/6, 120 00 Praha 2

Tel.: + 420 274 813 830 / Fax: + 420 274 810 885

www.rrtv.cz

Jedn. identifikátor 356901-RRTV

Váš dopis zn. -
Naše č. j. RRTV/11097/2020-
had
Sp. zn. RRTV/2020/603/had
Vyřizuje: AO

Datum, místo 3. 8. 2020, Praha

Poskytnutí informace

V návaznosti na žádost o poskytnutí informace předkládáme v příloze usnesení o odložení ve Vámi vyžádané věci:

- *stížnost diváka na pořad Máte slovo na ČT1 vysílaného 8. února 2018 od 21:25, projednaná dne 6. 3. 2018, sp. zn. RRTV/2018/188/tic., zmíněná v https://www.rrtv.cz/cz/files/memo/z%C3%A1pis_05_18.pdf;*

- *stížnost diváka vyřešenou dne 24. 4. 2018 na pořad Duel Jaromíra Soukupa vysílaného dne 28. 3. 2018 na TV Barrandov, který se týkal nástěnky "Koho byste nechtěli za souseda?". Daná věc by měla být evidovaná pod sp. zn. RRTV/2018/350/nej. Stížnost je zmíněna zde https://www.rrtv.cz/cz/files/memo/z%C3%A1pis_08_18.pdf.*

S pozdravem

Ivan Krejčí
předseda Rady
pro rozhlasové a televizní vysílání
elektronicky podepsáno

Přílohy

Usnesení o odložení věci

- Máte slovo
- Duel Jaromíra Soukupa – devět položek

Příloha č. 2

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Škrétkova 44/6, 120 00 Praha 2

Tel.: + 420 274 813 830 / Fax: + 420 274 810 885

www.rrtv.cz

Jedn. identifikátor 272650-RRTV

Naše č. j. RRTV/8042/2018-bur
Sp. zn. RRTV/2018/188/tic
Zasedání Rady 5-2018/poř. č. 16

Vyřizuje: Analytický odbor
Datum, místo 6. 3. 2018, Praha

Odpověď na stížnost

Vážený pane předsedo,

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen „Rada“) projednala na svém 5. zasedání, konaném dne 6. března 2018, Vaši stížnost na provozovatele vysílání Česká televize.

Komunistická strana Čech a Moravy je přesvědčena, že ve vydání pořadu *Máte slovo*, odvysílaném dne 8. února 2018 od 21:25 hodin na programu ČT1, došlo k podněcování nenávisti z důvodu politické příslušnosti. Některé hrubě urážlivé slovní projevy z řad diváků mohly u dotčených osob vyvolat obavu, že se mohou stát cílem dalšího projevu násilí.

Monitoringem bylo zjištěno, že tématem daného vydání pořadu byla „Vláda s komunisty“. Hosty pořadu byli Richard Brabec – místopředseda Hnutí ANO, Miloš Vystrčil – místopředseda ODS, Jiří Dolejš – místopředseda ÚV KSČM, Ondřej Matějka – náměstek ředitele ÚSTR a dále zástupci občanů.

Lze konstatovat, že dané vydání pořadu se v podstatě nevymykalo ze zavedené podoby pořadu. Vyhrocená atmosféra a vzájemné osočování jsou charakteristickým znakem daného cyklického pořadu. Neuvádíte žádné konkrétní příklady nezákonného jednání, lze se tedy pouze domnívat, co máte na mysli.

Ve 32. minutě divák Milan Hruška uvedl, že komunistům se z principu nesmí věřit, protože jsou pořád stejní.

Ve 49. minutě Vladimír Hučín uvedl, že pro něj jako veterána třetího odboje v podstatě odboj neskončil, protože komunisté páchají zločiny i po 17. listopadu. O Jiřím Dolejšovi prohlásil, že je „tak trochu lepší komunist“, kterému je potřeba utrhnout nohu a tou nohou umlátit ty mnohem nebezpečnější.

V 55. minutě další diskutující prohlásil, že „komunisti lžou, byli nebezpeční a jsou nebezpeční, budou zákeřní, spřádají mafie...“

V 59. minutě pak z úst jiného diskutujícího zaznělo: „Komunisti jsou zločinci a nikdy nebudou jiní, vždycky komunist je zločinec, na celém světě...“

Lze konstatovat, že v diskusi zazněly velmi kritické výroky, které však lze těžko považovat za podněcování nenávisti. Navíc médium, vůči němuž se vztahuje pravomoc Rady, v daném kontextu nemůže nést odpovědnost za prohlášení diskutujících. Jedná se o postoje, které jistě mají v demokratické společnosti i přes svou nesmířlivost místo. Jedinou výjimku tvoří výrok týkající se utržené nohy, nicméně sám jeho autor uvedl, že se jedná o nadsázku, nikoliv výzvu k násilí vůči skupině osob.

Rada coby ústřední správní úřad v rámci své kompetence dané ustanovením § 5 písm. a) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (dále jen zákon č. 231/2001 Sb.), rozhodla v souladu s ustanovením § 76 odst. 1 písm. a) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění, ve věci možného přestupku spáchaného odvysíláním pořadu *Máte slovo* na programu ČT1 dne 8. února 2018 od 21:25 hodin, že věc odkládá.

S pozdravem

Ivan Krejčí
předseda Rady
pro rozhlasové a televizní vysílání
elektronicky podepsáno

Příloha č. 3

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Škrétkova 44/6, 120 00 Praha 2

Tel.: + 420 274 813 830 / Fax: + 420 274 810 885

www.rrtv.cz

Jedn. identifikátor 277186-RRTV
Naše č. j. RRTV/11008/2018-
bur
Sp. zn. RRTV/2018/350/nej
Zasedání Rady 8-2018/poř. č. 21
Vyřizuje: Analytický odbor
Datum, místo 24. 4. 2018, Praha

Odpověď na stížnost

Vážená paní [REDACTED]

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen „Rada“) projednala na svém 8. zasedání, konaném dne 24. dubna 2018, Vaši stížnost na provozovatele vysílání Barrandov Televizní Studio a.s.

1)

Poukazuje na pořad *Duel Jaromíra Soukupa*, odvysíláný dne 29. března od 21.15 hodin na programu Televize Barrandov.

Upozorňujete na problematický moment v závěru pořadu a obviňujete moderátora Václava Soukupa z rasismu a xenofobie.

Monitoringem bylo zjištěno, že hosty pořadu byli Martin Kupka (ODS), Jan Klán (KSČM) a Tomio Okamura (SPD). Na závěr moderátor připravil obvyklou nástěnku, přičemž tentokrát otázka pro přítomné hosty zněla: „Koho byste nechtěli za souseda?“ Na výběr byli muslim, Rom, černoch a Miroslav Kalousek. Jednalo se ovšem o nadsázku, což moderátor zdůraznil upozorněním, že chce situaci odlehčit.

Moderátor vyjádřil výslovný souhlas s tvrzením hostů, že lidi nelze hodnotit na základě rasových nebo etnických kritérií, nýbrž na základě osobnostních vlastností. Navíc moderátor v úvodu vyslovil názor, že Češi jsou málo zvyklí na cizince jiných národů a barvy pleti, a že by se měli změnit k větší toleranci. Vyzýval tedy k výchově proti rasismu a xenofobii.

O vyvolávání nenávisti mluvit nelze, neboť u všech čtyř protagonistů byl postoj k národnostním a etnickým menšinám vstřícný, jedině T. Okamura se vymezil vůči Islámu jakožto ideologii, kterou pokládá za potenciální riziko pro ČR, a uvedl, že nechce budování mešit, což je ovšem dlouhodobý a opakovaně frekventovaný názor, jímž někteří politici a subjekty reagují na imigrační krizi v Evropě. Zároveň T. Okamura zdůraznil, že potkal řadu bezproblémových muslimů, a odmítl striktní náboženskou nebo etnickou kategorizaci a výslovně se stavěl proti rasismu. Stejně se vyslovili i ostatní hosté. Moderátor nad jejich postojem vyjadřoval radost. Ve výsledku šlo o zdůraznění stejné hodnoty člověka jako takového bez závislosti na jeho původu.

Rada coby ústřední správní úřad v rámci své kompetence dané ustanovením § 5 písm. a) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů (dále jen zákon č. 231/2001 Sb.), rozhodla v souladu s ustanovením § 76 odst. 1 písm. a) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění, ve věci možného přestupku spáchaného odvysíláním pořadu *Duel Jaromíra Soukupa* na programu Televize Barrandov dne 29. března 2018 ve 21:15 hodin, že věc odkládá.

2)

Dále vyjadřujete pochyby nad pořadem *Kauzy Jaromíra Soukupa* jako celkem, zejména však patrně v souvislosti s vydáním ze dne 28. února 2018 od 21:25 hodin („neúplné informace s cílem diskreditovat Českou televizi“).

Mohu Vás informovat, že **Rada coby ústřední správní úřad** v rámci své působnosti dané § 5 písm. a) a f) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, v platném znění (dále jen zákon č. 231/2001 Sb.), v souladu s ustanovením § 78 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., zákona o přestupcích a řízení o nich (dále jen zákon č. 250/2016 Sb.), **rozhodla zahájit s provozovatelem Barrandov Televizní Studio a.s.**, IČ 41693311, sídlem Kříženeckého náměstí 322/5, Praha, PSČ 15200, **řízení o přestupku z moci úřední pro možné porušení ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb.**, jehož se mohl dopustit odvysíláním pořadu *Kauzy Jaromíra Soukupa* na téma **hospodaření ČT dne 28. února 2018 od 21:25 hodin na programu Televize Barrandov**, neboť v pořadu byl na značné ploše prezentován výhradně názor jediného účinkujícího na téma pořadu, aniž by byl dán prostor pro oponentní názor. Neposkytl tedy objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů.

Dodávám, že Rada se opakovaně zabývala a stále zabývá politicky laděnými, diskusními pořady *Kauzy Jaromíra Soukupa*, *Duel Jaromíra Soukupa* a *Aréna Jaromíra Soukupa*. V souvislosti s těmito pořady je v současnosti vedeno 6 řízení o přestupku.

S pozdravem

Ivan Krejčí
předseda Rady
pro rozhlasové a televizní vysílání
elektronicky podepsáno

Problematika tzv. hate speech v kontextu svobody projevu

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *Problematika tzv. hate speech v kontextu svobody projevu* se zabývá otázkou právní regulace nenávistných projevů na mezinárodní i vnitrostátní úrovni. Práce obsahuje komplexní analýzu právních nástrojů úpravy hate speech v občanském, antidiskriminačním, správním a trestním právu. Práce kombinuje teoretická východiska regulace hate speech s praktickými poznatky o aplikovatelnosti jednotlivých právních norem a je doplněná o relevantní judikaturu českých soudů i Evropského soudu pro lidská práva. Cílem této práce je popis fenoménu hate speech, analýza právních instrumentů regulace a rozbor jednotlivých argumentů pro regulaci hate speech. Práce se pokouší o nalezení hranice mezi chráněným projevem a takovým projevem, kterému je mezinárodněprávní i ústavní ochrana svobody projevu odňata, a to za pomoci analýzy jednotlivých soudních rozhodnutí. Práce obsahuje též kritickou reflexi stávajícího právního rámce regulace hate speech a navrhuje možné varianty legislativních úprav do budoucna.

Práce je strukturována do pěti kapitol. V úvodu první části je představen koncept ochrany svobody jako politického práva a jeho zakotvení v mezinárodním i vnitrostátním právu, což je doplněno o diferenciaci jednotlivých typů projevů a formulaci různých hranic projevu, se kterými právní řád pracuje. V druhé kapitole je podrobně rozebrán pojem hate speech a jsou představena různá východiska jeho regulace. V této kapitole jsou podrobně diskutovány odlišné přístupy a argumenty pro i proti regulaci hate speech. Kapitola je doplněna o právní uchopení konceptu nenávisti a v neposlední řadě se věnuje též proporcionalitě při omezování svobody projevů v důsledku hate speech. Třetí kapitola se věnuje velice aktuálnímu tématu, a to problematice hate speech v kyberprostoru. Tato kapitola poskytuje vhled do právní regulace nenávistných projevů na internetu, představuje možná rizika s ní související a předvídá, jaký bude budoucí vývoj jednotné regulace odpovědnosti provozovatelů sítí na úrovni Evropské unie. Čtvrtá kapitola poskytuje mezinárodněprávní přehled regulace nenávistných projevů v univerzálním i regionálním mezinárodním právu. V páté kapitole jsou rozebrány jednotlivé nástroje českého právního řádu, s akcentem na regulaci nenávistných projevů v rámci trestního práva. V této podkapitole je popsán formát české regulace hate speech v trestním zákoníku a jsou diskutovány jednotlivé předsudečné charakteristiky. Podkapitola je doplněna o relevantní judikaturu a kritickou reflexi stávající české i mezinárodní regulace nenávistných projevů.

Klíčová slova

nenávistné projevy, svoboda projevu, hranice svobody projevu

The issue of so called hate speech in the context of freedom of speech

Abstract

This thesis titled *The issue of so-called hate speech in the context of freedom of speech* deals with the legal regulation of hate speech at the international and national level. The thesis contains a comprehensive analysis of legal instruments regulating hate speech in civil, anti-discrimination, administrative and criminal law. This thesis combines the theoretical basis of hate speech regulation with practical knowledge about the applicability of individual legal norms and is supplemented by relevant case law of the Czech courts and the European Court of Human Rights. The aim of this work is to describe the phenomenon of hate speech, provide an analysis of legal instruments regulating hate speech and also to analyse legal arguments for hate speech regulation. The thesis attempts to find the boundary between protected speech and speech that is unprotected by the international and constitutional framework of freedom of speech protection, by means of an analysis of individual court decisions. The thesis also contains a critical reflection of the current legal framework of hate speech regulation and suggests possible variants of legislative changes in the future.

The thesis is structured into five chapters. The first part introduces the concept of protection of freedom of speech as a political right and describes its enshrinement in international and national law, supplemented by the differentiation of individual types of speech and accompanied by the description of different boundaries of freedom of speech that the law recognizes. The second chapter analyses the concept of hate speech in detail and various starting points for its regulation are introduced. This chapter discusses various approaches to hate speech regulation and basic arguments are also discussed in detail. The chapter is supplemented by a legal conceptualization of hatred and, last but not least, it also deals with proportionality when restricting freedom of speech due to hate speech. The third chapter deals with a very current topic, namely the issue of hate speech in cyberspace. This chapter provides an insight into the legal regulation of hate speech on the Internet, presents possible risks associated with it and anticipates the future development of uniform regulation of the liability of network operators at the European level. The fourth chapter provides an international legal overview of the regulation of hate speech in universal and regional international law. The fifth chapter discusses the various instruments of the Czech legal system, with an emphasis on the regulation of hate speech in criminal law. This subchapter describes the format of the Czech regulation of hate speech in the Criminal Code and relevant prejudicial characteristics. The subchapter is supplemented by relevant case law and a critical reflection on the current Czech and international regulation of hate speech.

Key words

hate speech, freedom of speech, limits of freedom of speech